

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

I. BOONE, De arbeidsongeschikte ambtenaar en het regres van de werkgever op de aansprakelijke 217

Rechtspraak

Gemeenschap en gewest – Bevoegdheid – Gewest – Fiscale geschillenregeling vóór inwerkingtreding van nieuwe fiscale procedure Arbitragehof 14 februari 2001 234

Strafvordering – Regeling van de rechtspleging – Verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen – Eenmalig verzoek

Cass. 14 november 2000 (*met noot van I. Gabriëls*, «Verzoek tot uitvoering van bijkomende onderzoekshandelingen tijdens de regeling van de rechtspleging (art.61quinquies en 127 Sv.))» 236

Geneeskundige verzorging en uitkeringen – Honorarium – Kosten – Medische expertise – Tarief – Zelfstandige

Cass. 27 november 2000 238

Onrechtmatige daad – **Schade en schadeloosstelling** – Overheid – Doorbetaling van wedde en socialezekerheidsbijdragen aan arbeidsongeschikt personeelslid – Contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting – Terugvordering van aansprakelijke derde – Voorwaarde – Uitgave niet definitief voor rekening van betalende overheid

Cass. 19 februari 2001 (*met noot*) 238

Onrechtmatige daad – **Schade en schadeloosstelling** – Inkomstenverlies – Berekeningsbasis – Brutoloon – Voorwaarde – Lasten die op de vergoeding zouden rusten – Overeenstemming met de lasten op het gewone loon

Cass. 19 februari 2001 (*met noot*) 239

Raad van State – Vreemdeling – Bijzondere procedureregeling inzake geschillen over beslissingen betreffende de toepassing van de Vreemdelingenwet – 1. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Vreemdeling – Recht van verdediging – 2. VN-Vluchtelingenverdrag – Recht van vluchteling op gelijke rechtsingang – 3. Verslag van auditeur – Vervanging door voorlopig advies – 4. Europees recht – Vrijheid van vestiging – Richtlijn voor de coördinatie van de voor vreemdelingen geldende bijzondere maatregelen ten aanzien van verplaatsing en verblijf

R.v.St. 13 maart 2001 240

Onrechtmatige overheidsdaad – Militaire hulpverleningsopdracht – Veiligheid – Nodige uitrusting en naleving van operationele normen – Tekortkoming – Fout

Hof Brussel 31 augustus 1998 244

Verbintenis – Overdracht van schuldvordering – 1. Werking tussen partijen – Loutere wilsovereenstemming – 2. Tegenwerpelijkheid aan de gecedeerde schuldenaar – Kennisgeving of erkenning – Kennisgeving van het feit en niet van de inhoud van de overdracht Hof Antwerpen 5 juni 2000 245

Gerechtigd akkoord – Observatieperiode – Verwerping definitieve opschorting van betaling – Faillietverklaring – 1. Voorwaarden – 2. Termijn – Niet op straffe van nietigheid

Hof Antwerpen 25 september 2000 246

1. Eigendom – Grensoverschrijdend bouwen – a) Onderscheid met bouwen op andermans grond – b) Geen toestemming van buur – Fout – Geen schade wegens verplichte toestemming tot oprichting van mandelige scheidsmuur – **2. Mede-eigendom** – Mandeligheid – Afsluiting – Verplichting van de buur om bij te dragen in de kosten – Te vorderen vóór de afsluiting wordt gebouwd

Rb. Brugge 8 maart 1999 248

Koop – Verborgen gebreken – Korte termijn – Vertrekpunt – Ernstige onderhandelingen – Verlenging

Kh. Hasselt 24 maart 2000 249

Vennootschap – Coöperatieve vennootschap – Overgangsrecht wet van 20 juli 1991 – Minimumkapitaal – Oprichting – Aflopende handeling – Niet-retroactiviteit van de nieuwe bepalingen

Kh. Gent 29 september 2000 251

Onrechtmatige daad – **Aansprakelijkheid** – Houder van jachtrecht – Wildschade – Art. 24 Jachtdecreet Vlaamse Gewest – Belangrijke wildschade – Te beoordelen op basis van de totale oppervlakte van de eigendom van eiseres

Vred. Mol 24 oktober 2000 252

Kanttekening

S. Brijs, Inwerkingtreding op 1 juli 2001 van diverse wijzigingen aan het beslagrecht 254

Boeken

T.L.W. Scheirs, Basiswetteksten inzake strafrecht en strafprocesrecht (*door S. van Overbeke*) 255

Balie

Samenstelling Orde der Advocaten :

Hof van Cassatie 255

Antwerpen 255

Brussel (NI.) 255

Dendermonde 255

Gent 255

Kortrijk 255

Leuven 255

Mechelen 255

Oudenaarde 255

Tongeren 255

Samenstelling bestuur Vlaamse Conferentie:

Gent 255

Gerechtsdeurwaarders

Samenstelling Raad van de Arrondissementskamer:

Antwerpen 255

Notariaat

Samenstelling Genootschap van Notarissen:

Antwerpen 255

Vrede- en Politierechters

Samenstelling Koninklijk Verbond van Vrede- en Politierechters

255

Mededelingen

Beknopt overzicht van de sociale zekerheid in België 2001 256

Internationaal colloquium: De bescherming van het leefmilieu 256

Voordracht: Verkeersongevallen: harmonisatie van wetgevingen 256

Recyclage-avond: De nieuwe VZW-wet 256

Lustrumconferentie: Ius commune in het onderwijs 256

Permanente Vorming Sociaal Recht (VUB) 256

Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht / Nederlandse

Vereniging voor Europees Recht 256

Symposium: Hete hangijzers in de letselschade III 256

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931, verschijnt iedere week van september tot juni.

Hoofredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

Redactie: A. Van Oevelen (hoofredacteur), E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws, M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Vaste medewerkers:

A. Alen, F. Aps, R. Boes, A. Carette, G. Debersaques, A. De Wilde, Gh. Dhaeyer, J. Erauw, M. Gelders, P. Humblet, W. Lambrechts, R. Leysen, J. Meeusen, H. Nys, I. Opdebeek, W. Pintens, P. Popelier, W. Rauws, D. Simoens, G. Suetens-Bourgeois, L. Vandenbergh, H. Vanhees, S. Van Overbeke, C. Van Schoubroeck, J. Wouters

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Abonnementen, advertenties: N.V. INTERSENTIA, Churchilllaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.950 f., Advocaten-stagiair: 4.650 f., Studenten: 2.950 f.
Abonnementen worden automatisch verlengd, behoudens schriftelijke opzegging ten minste drie maanden vóór de uitgave van het eerste nummer van de nieuwe jaargang

Richtlijnen voor de auteurs:

De teksten van hoofdartikelen en annotaties worden, samen met een diskette (WP of Word) toegezonden aan het redactiesecretariaat. Getypt op anderhalve interlinie bedraagt een hoofdartikel bij voorkeur niet meer dan 25 bladzijden, een annotatie niet meer dan 6 bladzijden. De redactie dankt bij voorbaat alle auteurs voor het in acht nemen van deze richtlijnen.

Een werkkader waar technologische vernieuwing en verscheidenheid centraal staan. Waar initiatief, autonomie en ambitie de vrije teugels krijgen. Waar toekomstperspectieven geen hol begrip zijn.

Dit is wat **Tessenderlo Group** te bieden heeft.

Met een omzet van 1.818 miljoen Euro in 2000 staat **Tessenderlo Group** voor een wereldwijde aanwezigheid in 22 landen met meer dan 100 vestigingen en streeft ze ernaar deze positie te verstevigen op alle groeiemarkten. Wij zijn actief op het vlak van anorganische chemie, synthetische organische chemie, natuurlijke organische chemie en productie van kunststoffen en stellen wereldwijd 7 500 mensen, waarvan 2 500 in België, te werk.

**Voor ons hoofdkantoor te Brussel
zijn we op zoek naar een m/v**

LEGAL COUNSEL

Uw functie: Als jurist komt u bij ons terecht in een kleine centrale afdeling die juridische ondersteuning geeft aan de verschillende divisies (met vestigingen in binnen- en buitenland). Uw werk houdt zeer gevarieerde taken in, onder meer het verlenen van assistentie bij onderhandelingen, het opstellen en nakijken van contracten, informeren over nieuwe wetgeving en afhandelen van geschillen. U bent dus een aanspreekpunt voor alle juridische problemen en hebt veelvuldig contact met andere professionals van de divisies, waardoor u nauw betrokken bent bij het bedrijfsgebeuren.

Uw profiel: U bent licentiaat in de rechten en beschikt over enige jaren ervaring, bijvoorbeeld als bedrijfsjurist of op een advocatenkantoor. Ondernemingsrecht klinkt u vertrouwd in de oren. U bent team- en klantgericht, en werkt professioneel. Naast een vlotte kennis van het Nederlands en het Frans hebt u een voldoende kennis van het Engels. Een bijkomende opleiding of kennis van andere talen is een voordeel.

GEÏNTERESSEERD?

Contacteer dan: Fran Segart, Verantwoordelijke rekrutering
Tessenderlo Group
Troonstraat 130, 1050 Brussel
02/639 18 46
fran.segart@tessenderlo.com

DE ARBEIDSONGESCHIKTE AMBTENAAR EN HET REGRES VAN DE WERKGEVER OP DE AANSPRAKELIJKE

1. Een personeelslid van de overheid wordt het slachtoffer van een ongeval waarvoor een derde persoon aansprakelijk is. Als gevolg van de opgelopen letsels is het personeelslid tijdelijk werkonbekwaam. Wanneer de tewerkstellende overheid, overeenkomstig haar wettelijke of reglementaire verplichtingen, de wedde en de daarop verschuldigde bijdragen heeft betaald tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid, tracht zij deze uitgaven nadien te verhalen op de derde aansprakelijke. Doorgaans kan de overheid haar regresvordering baseren op een wettelijke of een conventionele subrogatie. Is de getroffene een contractueel personeelslid, dan beschikt de tewerkstellende overheid over een eigen recht tot terugvordering van het gewaarborgd loon en de daarop verschuldigde sociale bijdragen.¹

2. Bij de uitoefening van het subrogatoire verhaal rijst de vraag in welke mate de overheid de gedane uitgaven kan terugvorderen. De verhaalnemende overheid beweert (uiteraard) dat zij niet alleen verhaal kan nemen voor de nettowedde, maar ook voor de bedrijfsvoorheffing² en de socialezekerheidsbijdragen³ ingehouden of verschuldigd op die wedde.⁴ De aansprakelijke of zijn verzekeraar voert aan dat slechts het nettobedrag vergoed moet worden. Ook de verhaalbaarheid van andere uitgaven, zoals de eindejaarspremie en het vakantiegeld, geeft aanleiding tot discussie.

Om aan deze betwistingen te ontsnappen, baseert de overheid haar regres steeds vaker (mede) rechtstreeks op art. 1382 e.v. B.W. De tewerkstellende overheid vordert in dat geval vergoeding voor de schade die zij zelf heeft geleden door de fout van de derde. Het belang van deze eigen verhaalvordering bestaat erin dat zij niet onderhevig is aan de beperkingen van de subrogatoire vordering. Indien erkend wordt dat de overheid een zelfstandig vorderingsrecht put uit art. 1382 B.W., kan zij in beginsel het volledige bedrag van de als eigen schade gekwalificeerde uitgave verhalen, ongeacht het bedrag waarop het slachtoffer volgens het civiele recht aanspraak had kunnen maken. De vraag of de

werkgever vergoeding kan verkrijgen krachtens art. 1382 e.v. B.W. voor de uitgaven verricht ten behoeve van een arbeidsongeschikt personeelslid, is echter steeds omstreden geweest.

De onzekerheden en onduidelijkheden omtrent het verhaal van de werkgever op de aansprakelijke, hebben voor een niet aflatende stroom van rechtspraak gezorgd. Ook het Hof van Cassatie bleef niet gespaard van deze zure appel. Op 19 en 20 februari 2001 heeft het Hof niet minder dan zes arresten uitgesproken over deze materie. In een van deze arresten wordt gepreciseerd hoe de reikwijdte van de subrogatoire verhaalvordering vastgesteld moet worden. De andere arresten hebben betrekking op het eigen vorderingsrecht van de werkgever op grond van art. 1382 e.v. B.W. Zoals we zullen zien, was het regres van de werkgever de aanleiding voor het Hof om de fel gecontesteerde leer van de doorbraak van het oorzakelijk verband door de tussenkomst van een eigen juridische verplichting in de ban te slaan.

3. Naar aanleiding van de recente rechtspraak van het Hof van Cassatie beoogt deze bijdrage enkele controversiële aspecten van het regres van de werkgever te analyseren, voornamelijk vanuit een civielrechtelijke invalshoek. Eerst wordt aandacht besteed aan de omvang van de subrogatoire vordering. Daarna komt de eigen verhaalvordering van de werkgever op grond van art. 1382-1383 B.W. aan bod. Hopelijk smaakt de appel, na het lezen van deze bijdrage, iets minder zuur.

I. HET VERHAALSRECHT GEBASEERD OP INDEPLAATSSTELLING

A. De omvang van de subrogatoire vordering van de werkgever: beginselen

4. In een groot aantal gevallen kan de tewerkstellende overheid haar regresvordering baseren op een specifieke wettelijke of reglementaire bepaling, waarin wordt gestipuleerd dat de overheid door de betaling van rechtsweg in de rechten van het slachtoffer treedt.⁵ Deze verhaalbepalingen

¹ Art. 52, § 4, art. 54, § 4 en art. 75 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten (hierna: Arbeidsovereenkomstenwet), B.S. 22 augustus 1978, *err.*, 30 augustus 1978.

² Ofschoon het loon betaald tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid geen werkelijke arbeidsprestaties bezoldigt, wordt het toch belast als een eigenlijke bezoldiging (*Commentaar bij het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992*, 31/6).

³ De bezoldiging waarop het personeelslid recht heeft tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid is loon in de zin van art. 2 van de wet van 12 april 1965 op de bescherming van het loon der werknemers en is derhalve onderhevig aan socialezekerheidsbijdragen (zie W. VAN ECKHOUTTE, *Sociaal Compendium Socialezekerheidsrecht 2000-2001*, Diegem, Kluwer/ced. Samsom, 2000, nr. 12505). Over de bijdrageregeling voor het overheidspersoneel, zie R. JANVIER, *Sociale bescherming van het overheidspersoneel, deel A*, Brugge, Die Keure, 1990, 87-402.

⁴ Omdat de wedde betaald tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid de gewone activiteitswedde van het betrokken personeelslid is, rusten daarop dezelfde sociale en fiscale lasten als op de gewone wedde.

⁵ Art. 14, § 3, tweede en derde lid, van de wet van 3 juli 1967 betreffende de preventie van of de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar en van het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector (hierna: Arbeidsongevallenwet publieke sector), B.S. 10 augustus 1967; art. 160 van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen, B.S. 23 december 1994; art. 99 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, B.S. 21 juni 1994; art. 60bis van de wet van 27 december 1973 betreffende het statuut van het personeel van het operationeel korps van de rijkswacht, B.S. 25 januari 1974; art. 2-3 Decreet Waalse Gewestraad van 15 mei 1997 tot instelling van een wettelijke subrogatie ten gunste van het Waalse Gewest of van de publiekrechtelijke rechtspersonen die ervan afhangen, B.S. 23 mei 1997; art. XI 33, § 2, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering van 24 november 1993 houdende organisatie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de regeling van de rechtspositie van het personeel, B.S. 20 december 1993.

maken toepassing van de techniek van de indeplaatsstelling (ook subrogatie genoemd).⁶ In de gevallen waarin de overheid niet beschikt over een bijzonder wettelijk subrogatierecht, wordt een beroep gedaan op de conventionele indeplaatsstelling: de tewerkstellende overheid sluit met het getroffen personeelslid een overeenkomst op grond waarvan deze laatste de overheid in zijn rechten doet treden.⁷

5. De diverse bepalingen die aan de overheid een verhaalsrecht toekennen, duiden aan welke uitgaven het voorwerp uitmaken van de indeplaatsstelling. In sommige bepalingen is de verhaalsvordering zeer ruim omschreven: de indeplaatsstelling geldt voor de bedragen uitgegeven voor medische kosten, wedden, toelagen en vergoedingen en voor alle andere door de overheid gedragen kosten.⁸ In de andere gevallen is er enkel sprake van het bedrag van de wedde, het

⁶ De indeplaatsstelling van de overheid in de rechten van het getroffen personeelslid wordt vaak gekwalificeerd als een «quasi-subrogatie» (o.m. A. VAN OEVELEN, «Het (quasi-)subrogatierecht van publiekrechtelijke rechtspersonen bij ongevallen van hun personeelsleden met lichamelijk letsel», in *Liber Amicorum Jozef Van den Heuvel*, Antwerpen, Kluwer, 1999, (441) 444 en 449; P. VAN OMMESLAGHE, «Examen de jurisprudence (1968 à 1973), Les obligations», *R.C.J.B.* 1975, 679, nr. 101bis). Deze term weerspiegelt de traditionele opvatting volgens welke de betaling met subrogatie onderstelt dat de solvens de schuld van een derde betaalt. De werkgever die de wedde doorbetaalt aan een getroffen personeelslid, voldoet echter zijn eigen schuld. Om deze reden wordt aangenomen dat de werkgever zijn vordering jegens de aansprakelijke niet kan baseren op de gemeenrechtelijke subrogatie (o.m. Cass. 11 oktober 1989, *Arr. Cass.* 1989-90, 192 en *R.G.A.R.* 1991, nr. 11.867; Cass. 19 september 1991, *Arr. Cass.* 1991-92, 69; Cass. 19 oktober 1995, *Arr. Cass.* 1995, 903). Wanneer de wetgever een «indeplaatsstelling» toestaat ten gunste van de tewerkstellende overheid, zou het dan ook gaan om een subrogatie «*sui generis*» of «quasi-subrogatie», afwijkend van die in artikel 1251 van het Burgerlijk Wetboek.

De kwalificatie van het verhaalsrecht van de overheid als een eigenlijke subrogatie dan wel als een quasi-subrogatie is eerder van theoretisch belang. Zelfs diegenen die de indeplaatsstelling van de overheid als een quasi-subrogatie bestempelen, nemen immers aan dat zij in wezen dezelfde gevolgen sorteert als de gemeenrechtelijke subrogatie. Enkel over het antwoord op de vraag of de regel van artikel 1252 B.W., naar luid waarvan de indeplaatsstelling de schuldeiser die slechts een gedeeltelijke betaling heeft ontvangen niet mag benadelen, ook van toepassing is op de bijzondere gevallen van subrogatie buiten het Burgerlijk Wetboek, bestaat geen eensgezindheid (zie daarover A. VAN OEVELEN, *l.c.*, 453-454, nr. 14 en de verwijzingen aldaar).

⁷ De mogelijkheid van een conventionele indeplaatsstelling ten behoeve van de tewerkstellende overheid is vastgelegd in de volgende bepalingen: art. 17 K.B. van 1 juni 1964 betreffende sommige verloven toegestaan aan personeelsleden van de rijksbesturen en betreffende de afwezigheid wegens persoonlijke aangelegenheden, *B.S.* 23 juni 1964 (vóór de opheffing ervan door art. 14 K.B. van 17 maart 1995 houdende diverse wijzigingen aan de regelgeving toepasselijk op de ambtenaren in de Rijksbesturen); art. 18 K.B. van 15 januari 1974 genomen ter toepassing van art. 160 van het koninklijk besluit van 22 maart 1969 tot vaststelling van het statuut van de leden van het bestuurs- en onderwijzend personeel, van het opvoedend hulppersoneel, van het paramedisch personeel der inrichtingen voor kleuter-, lager, buitengewoon, middelbaar, technisch, kunst- en normaalonderwijs van de Staat, alsmede der internaten die van deze inrichtingen afhangen en van de leden van de inspectiedienst die belast is met het toezicht op deze inrichtingen, *B.S.* 26 februari 1974; art. 4 Decr. Fr. Gem. R. van 4 februari 1997 houdende de regeling inzake verlof en disponibiliteit wegens ziekte en gebrekkigheid voor sommige leden van het onderwijspersoneel, *B.S.* 6 februari 1997.

salaris, de bezoldiging of het loon.⁹ Verder zullen we zien dat de omschrijving van het voorwerp van het verhaalsrecht bepalend is voor het antwoord op de vraag of het vakantiegeld en de eindejaarspremie voor verhaal in aanmerking komen.¹⁰

6. De mate waarin de uitgaven die het voorwerp vormen van het verhaalsrecht teruggevorderd kunnen worden van de aansprakelijke, hangt samen met de aard van dat verhaalsrecht.

Wanneer de werkgever gesubrogeerd wordt in de rechten van het getroffen personeelslid, verwerft hij op het ogenblik van de betaling de vordering van de getroffene jegens de aansprakelijke.¹¹ De betaling door de werkgever bepaalt niet alleen het ogenblik, maar ook de maat van de subrogatie: de vordering van de getroffene gaat slechts over op de werkgever tot beloop van wat deze heeft betaald. De werkgever kan van de aansprakelijke dus nooit meer terugvorderen dan het uitgekeerde bedrag.

Kenmerkend voor de indeplaatsstelling is voorts dat de gesubrogeerde (werkgever) in de schoenen stapt van de schuldeiser (getroffene) en diens vordering uitoefent, met al

⁸ Art. 160 wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen; artt. 2-3 Decr. W. Gew. R. van 15 mei 1997 tot instelling van een wettelijke subrogatie ten gunste van het Waalse Gewest of van de publiekrechtelijke rechtspersonen die ervan afhangen; art. 99 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel (in deze bepaling is geen sprake van «toelagen en vergoedingen», wel is een verhaal voorzien voor de bedragen uitgegeven voor geneeskundige verzorging, voor de bezoldiging en al de andere kosten gedragen door de Staat); art. 60bis wet van 27 december 1973 betreffende het statuut van het personeel van het operationeel korps van de rijkswacht.

⁹ Art. 14, § 3, tweede en derde lid, Arbeidsongevallenwet publieke sector; art. XI 33, § 2, tweede lid, Besl. VI. Reg. van 24 november 1993 houdende organisatie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de regeling van de rechtspositie van het personeel; art. 17 K.B. 1 juni 1964 betreffende sommige verloven toegestaan aan personeelsleden van de rijksbesturen en betreffende de afwezigheid wegens persoonlijke aangelegenheden (vóór de opheffing ervan door art. 14 K.B. 17 maart 1995 houdende diverse wijzigingen aan de regelgeving toepasselijk op de ambtenaren in de Rijksbesturen); art. 18 K.B. 15 januari 1974 genomen ter toepassing van art. 160 van het koninklijk besluit van 22 maart 1969 tot vaststelling van het statuut van de leden van het bestuurs- en onderwijzend personeel, van het opvoedend hulppersoneel, van het paramedisch personeel der inrichtingen voor kleuter-, lager, buitengewoon, middelbaar, technisch, kunst- en normaalonderwijs van de Staat, alsmede der internaten die van deze inrichtingen afhangen en van de leden van de inspectiedienst die belast is met het toezicht op deze inrichtingen; art. 4 Decr. Fr. Gem. R. 4 februari 1997 houdende de regeling inzake verlof en disponibiliteit wegens ziekte en gebrekkigheid voor sommige leden van het onderwijspersoneel.

¹⁰ *Infra*, randnr. 21.

¹¹ Cass. 5 december 1949, *Arr. Cass.* 1950, 203; zie ook Cass. 10 januari 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 406, met conclusie van Advocaat-generaal De Swaef (inzake de subrogatoire vordering van de arbeidsongevallenverzekeraar). Met betrekking tot de overdracht van schuldvordering ingevolge subrogatie kan verwezen worden naar o.m.: H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, III, (hierna te citeren: H. DE PAGE, *Traité*, III), Brussel, Bruylant, 1967, 553-555, nrs. 551-552; J. MESTRE, *La subrogation personnelle*, Parijs, L.G.D.J., 1979, 357 e.v.; P. VAN OMMESLAGHE, «La transmission des obligations en droit positif belge», in *La transmission des obligations*, Brussel, Bruylant, 1980, (124) 139, nr. 52.

haar toebehoren, maar ook met alle beperkingen die eraan kleven.¹² Hieruit volgt een tweede beperking: de werkgever kan nooit meer verhalen dan wat het slachtoffer zelf op grond van het aansprakelijkheidsrecht had kunnen vorderen, als zijn schade niet was weggenomen door de werkgever.¹³ De subrogatoire verhaalsvordering kan de aansprakelijke dus nooit in een nadeligere positie brengen dan die waarin hij zou zijn geweest wanneer de getroffenene hem zelf had aangesproken. Dit betekent onder meer dat wanneer de uitgaven van de werkgever hoger liggen dan de vergoeding waarop de getroffenene aanspraak had kunnen maken op grond van het aansprakelijkheidsrecht, het verhaal uiteindelijk beperkt is tot dit laatste bedrag.

B. Verhaal voor het bruto- of het nettobedrag van de doorbetaalde wedde?

7. Over het antwoord op de vraag of de tewerkstellende overheid, gesubrogeerd in de rechten van het getroffen personeelslid, slechts de netto- dan wel de brutowedde (d.w.z. inclusief de op de wedde ingehouden bedrijfsvoorheffing en werknemersbijdragen) kan terugvorderen, heerst onduidelijkheid. De feitenrechtters zijn niet eensgezind, maar de meerderheid is van oordeel dat de werkgever het brutobedrag kan verhalen.¹⁴ De motieven waarop deze oplossing steunt zijn echter vaak verward en, zoals we verder zullen zien, even vaak ontoereikend. Ook in de rechtsleer lopen de voorgestelde oplossingen en de redenen ervan uiteen.¹⁵

¹² Bergen 19 september 1989, *R.G.A.R.* 1990, nr. 11.728; P.-H. DELVAUX, «La subrogation et la réparation du dommage», *R.G.A.R.* 1994, nr. 12.298, 4; H. DE PAGE, *Traité*, III, 553-554, nr. 551; A.S. HARTKAMP, *Verbindenissenrecht*, deel I, *De verbintenissen in het algemeen*, in *Mr. C. Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht*, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 2000, nrs. 563 en 569; P. VAN OMMESLAGHE, «La transmission des obligations en droit positif belge», *l.c.*, 140, nr. 52.

¹³ O.m. Cass. 3 juni 1994, *Arr. Cass.* 1994, 572; Cass. 26 juni 1995, *Arr. Cass.* 1995, 667; Cass. 8 september 1999, *Arr. Cass.* 1999, nr. 442; Bergen 27 november 1984, *R.G.A.R.* 1986, nr. 11.021; Luik 7 mei 1992, *R.G.A.R.* 1994, nr. 12.267; J. MESTRE, *o.c.*, 414, nr. 356; L. SCHUERMANS, A. VAN OEVELEN, C. PERSYN, Ph. ERNST en J.-L. SCHUERMANS, «Overzicht van rechtspraak, Onrechtmatige daad, Schade en schadeloosstelling (1983-1992)», *T.P.R.* 1994, (851) 1338, nr. 81.

¹⁴ B.v. Brussel 18 maart 1983, *Pas.* 1983, II, 63; Antwerpen 22 juni 1987, *R.W.* 1989-90, 853; Bergen 19 september 1989, *R.G.A.R.* 1990, nr. 11.728; Brussel 12 september 1996, *A.J.T.* 1996-97, 267, met noot R. PASCARIELLO; Gent 26 maart 1997, *T.G.R.* 1997, 224; Gent 14 juli 1997, *R.G.A.R.* 2000, nr. 13.214; Luik 28 oktober 1999, *De Verz.* 2000, 486, met noot C. BELLEMANS; Rb. Kortrijk 11 april 1997, *T.A.V.W.* 1999, 292, met noot J. SCHRYVERS; Corr. Gent 29 september 1998, *T.G.R.* 1998, 204; Corr. Hasselt 10 februari 2000, *T.A.V.W.* 2000, 356, met noot C. SCHILDERMANS; Pol. Turnhout 23 februari 1999, *T.A.V.W.* 1999, met noot J. SCHRYVERS; Pol. Brussel 29 februari 2000, *Verkeersrecht* 2000, 260.

¹⁵ Men vergelijk: Th. PAPART en N. SIMAR, «La réparation du préjudice et les avantages de la sécurité sociale: du sur mesure et non du prêt à porter», in *L'indemnisation du préjudice corporel*, Editions du Jeune Barreau de Liège, 1996, (5) 58-59; J. SCHRYVERS, «De subrogatievordering bij arbeidsongeval – overheidssector», (noot onder Rb. Kortrijk 11 april 1997), *T.A.V.W.* 1999, 296-297; D. SIMOENS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid, Deel II: Schade en schadeloosstelling*, in *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht*, Antwer-

pen, Kluwer Rechtswetenschappen en Story-Scientia, 1999, 366; A. VAN OEVELEN, *l.c.*, 450-451; L. SCHUERMANS, A. VAN OEVELEN, C. PERSYN, Ph. ERNST en J.-L. SCHUERMANS, *l.c.*, 1378.

De wettelijke en reglementaire bepalingen die een subrogatoire verhaalsrecht aan de overheid toekennen, stipuleren dat de indeplaatsstelling geldt voor het bedrag van de bezoldiging of de wedde uitgekeerd tijdens de periode van tijdelijke werkonbekwaamheid. Of het gaat om het netto- dan wel om het brutobedrag, kan men hieruit niet opmaken.

Het antwoord moet dus worden gezocht aan de hand van de kenmerken van de subrogatoire vordering. Zoals we hierboven hebben gezien, volgt uit de subrogatoire aard van het regresrecht dat de overheid het *uitgekeerde bedrag* (eerste limiet) op de aansprakelijke kan verhalen, voor zover dit niet hoger is dan het *bedrag dat het slachtoffer naar gemeen recht had kunnen vorderen* (tweede limiet).

1° Het uitgekeerde bedrag

8. Bij het bepalen van de eerste limiet rijst de vraag of «het uitgekeerde bedrag» enkel de bedragen omvat die de overheid rechtstreeks en effectief aan haar personeelslid heeft uitbetaald, of ook de werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid en de bedrijfsvoorheffing die zij aan de bevoegde instellingen heeft gestort.

In een arrest van 26 juni 1995¹⁶ heeft het Hof van Cassatie hierover een duidelijk standpunt ingenomen: uit de omstandigheid dat de tewerkstellende overheid de door de getroffen te betalen socialezekerheidsbijdragen afhoudt en aan de bevoegde instelling betaalt, volgt niet dat de aldus overgemaakte som geen deel is van de door de overheid uitgekeerde wedde, op grond waarvan zij de rechtsoverheid van de getroffenene kan instellen tegen diegene die voor het ongeval aansprakelijk is.¹⁷ In het arrest kwam enkel de verhaalbaarheid van de werknemersbijdragen ter sprake, maar men kan aannemen dat het antwoord van het Hof evenzeer opgaat voor de op de wedde ingehouden bedrijfsvoorheffing.¹⁸

Wanneer de overheid de bedrijfsvoorheffing en de werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid stort aan de bevoegde instellingen, betaalt zij dus een deel van de wedde waarvoor de wet haar een verhaalsrecht toekent. Meer algemeen kan men stellen dat de indeplaatsstelling in de rechten van het slachtoffer niet alleen geldt voor de bedragen die aan het slachtoffer zelf werden uitbetaald, maar ook voor de sommen die de werkgever op de verschuldigde wedde heeft ingehouden om ze voor rekening van het slachtoffer aan een derde te betalen.

pen, Kluwer Rechtswetenschappen en Story-Scientia, 1999, 366; A. VAN OEVELEN, *l.c.*, 450-451; L. SCHUERMANS, A. VAN OEVELEN, C. PERSYN, Ph. ERNST en J.-L. SCHUERMANS, *l.c.*, 1378.

¹⁶ *Arr. Cass.* 1995, 667.

¹⁷ Het Hof van Cassatie heeft in dezelfde zin geoordeeld met betrekking tot het subrogatoire verhaalsrecht van de arbeidsongevallenverzekeraar (Cass. 16 september 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, 46, met conclusie van advocaat-generaal H. Lenaerts; Cass. 26 oktober 1993, *Arr. Cass.* 1993, 885; Cass. 1 december 1997, *Arr. Cass.* 1997, 1263).

¹⁸ Over de werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid en de bedrijfsvoorheffing als deel van het arbeidsrechtelijk loon, zie M. DE VOS, *Loon naar Belgisch arbeidsovereenkomstenrecht. Rechtspositie, recht op loon, loonbegrip*, Antwerpen, Maklu, 2001, 452 en de verwijzingen aldaar.

2° Het bedrag waarop de getroffene naar gemeen recht aanspraak had kunnen maken

9. Bij het bepalen van de eerste grens van het subrogatoire verhaalsrecht moet dus steeds de brutowedde in aanmerking worden genomen. Dit is echter niet voldoende om te besluiten dat de overheid recht heeft op terugbetaling van de uitgekeerde brutowedde. Men moet immers ook rekening houden met de tweede grens van het subrogatierecht: welk bedrag had de getroffene naar gemeen recht van de aansprakelijke kunnen vorderen tot vergoeding van het gederfde inkomen, indien de overheid de wedde niet had doorbetaald tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid? De overheid kan het uitgekeerde bedrag (inclusief de werknemersbijdragen en de bedrijfsvoorheffing) uiteindelijk slechts verhalen binnen de perken van het bedrag dat de aansprakelijke aan de getroffene zelf verschuldigd zou zijn.

10. Deze beperking, die inherent is aan de subrogatoire aard van de verhaalsvordering, wordt wel eens over het hoofd gezien. Nu en dan wordt door de feitenrechters beslist dat verhaal mogelijk is voor de brutowedde, louter op grond van de reden dat de ingehouden werknemersbijdragen en bedrijfsvoorheffing deel uitmaken van de uitgekeerde wedde waarvoor de overheid is gesubrogeerd, zonder dat verder wordt onderzocht welk bedrag de getroffene naar gemeen recht had kunnen vorderen ingeval zijn wedde niet was doorbetaald.¹⁹ Ook in de rechtsleer wordt soms gesteld, zonder verdere nuancering, dat de overheid de ingehouden werknemersbijdragen kan terugvorderen, omdat die bijdrage deel uitmaakt van de door het overheidsbestuur uitgekeerde wedde.²⁰ Ter staving van dit besluit wordt doorgaans verwezen naar het hierboven vermelde cassatiearrest van 26 juni 1995.²¹ Nochtans heeft het Hof in dit arrest enkel gepreciseerd wat begrepen moet worden onder het «uitgekeerde bedrag». Deze rechtspraak is dus uitsluitend van belang voor het bepalen van de eerste grens van het subrogatierecht. Over de vraag of de aansprakelijke op basis van het civiele recht ook gehouden is tot vergoeding van de bedrijfsvoorheffing en de werknemersbijdragen spreekt het Hof zich niet uit. Dit arrest rechtvaardigt dus geenszins de conclusie dat de overheid recht heeft op de terugbetaling van de werknemersbijdragen.

Het Hof van Cassatie heeft meermaals benadrukt dat het subrogatoire verhaalsrecht niet meer mag bedragen dan de schadeloosstelling die de getroffene voor dezelfde schade volgens het gemene recht had kunnen verkrijgen.²² Ook

heeft het Hof aangeduid welke regelen de rechter in acht moet nemen bij de begroting van de gemeenrechtelijke vergoeding voor loonverlies.

a) De begroting van de schadeloosstelling voor loonverlies

11. De gemeenrechtelijke schadeloosstelling vergoedt de werkelijk geleden schade die het ongeval heeft veroorzaakt. Wanneer de schade bestaat in loonverlies voor het slachtoffer, moet de rechter trachten dit verlies zo nauwkeurig mogelijk te ramen en het bedrag van de vergoeding zo juist mogelijk met deze schade te laten overeenkomen.²³ Het Hof van Cassatie ziet erop toe dat de toegekende vergoeding overeenstemt met de geleden schade. Daarbij stelt het Hof als regel voorop dat de schadevergoeding voor loonverlies slechts berekend mag worden op basis van het brutoloon indien de rechter vaststelt dat het bedrag van de sociale en fiscale lasten op de vergoeding overeenstemt met het bedrag van die lasten op de gewone bezoldiging van de getroffene.²⁴ In de mate dat de schadevergoeding wegens loonverlies een gunstiger fiscaal regime geniet dan de gewone beroepsinkomsten en in zoverre de getroffene geen verlies lijdt aan sociale voordelen, zou de toekenning van een vergoeding berekend op basis van het brutoloon immers meebrengen dat het slachtoffer meer krijgt dan de werkelijke schade.

b) De begroting van de schadeloosstelling voor een fictief loonverlies

12. Als uitgangspunt geldt dus dat de vergoeding voor loonverlies berekend moet worden op grond van het nettoloon, tenzij bewezen is dat de lasten op de vergoeding evenwaardig zijn aan die op het gederfde loon. Deze regel werd geconcipieerd vanuit de situatie waarin de getroffene werkelijk loonverlies lijdt. Wanneer de rechter gevraagd wordt uitspraak te doen over de omvang van de verhaalsvordering van de overheid, moet hij deze regel evenwel toepassen op een situatie waarin de getroffene in werkelijkheid geen loonverlies lijdt. De ambtenaar die tijdelijk arbeidsongeschikt is, blijft immers tijdens de periode van werkonbekwaamheid zijn gewone wedde verder ontvangen. Hij lijdt dus in werkelijkheid geen loonverlies en heeft daarom zelf geen recht op vergoeding voor deze schade. Om de omvang van het subrogatierecht van de werkgever te kunnen bepalen, moet echter berekend worden hoeveel het getroffen personeelslid had kunnen vorderen indien zijn bezoldiging niet werd doorbetaald. Voor de berekening van de gemeenrechtelijke vergoeding moet dus worden uitgegaan van de hypothese dat de getroffene zijn wedde niet was blijven ontvangen tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid. De in werkelijkheid doorbetaalde wedde moet a.h.w. weggedacht worden.

¹⁹ B.v. Brussel 18 maart 1983, *Pas.* 1983, II, 63; Gent 26 maart 1997, *T.G.R.* 1997, 224; Rb. Kortrijk 11 april 1997, *T.A.V.W.* 1999, 292, met noot J. SCHRIVERS; Corr. Leuven 28 mei 1990, *De Verz.* 1992, 758 (hervormd door Brussel 1 april 1992, *De Verz.* 1992, 762); Corr. Gent 29 september 1998, *T.G.R.* 1998, 204.

²⁰ D. SIMOENS, o.c., 366; A. VAN OEVELEN, l.c., 450-451.

²¹ *Arr. Cass.* 1995, 667 (*Supra*, randnr. 8).

²² M.b.t. het verhaalsrecht neergelegd in art. 14, § 3, Arbeidsongevallenwet publieke sector: *Cass.* 20 maart 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 812; *Cass.* 26 juni 1995, *Arr. Cass.* 1995, 667. Zie ook m.b.t. het verhaalsrecht van de arbeidsongevallenverzekeraar in de particuliere sector (art. 47 van wet van 10 april 1971 betreffende de arbeidsongevallen) o.m.: *Cass.* 16 september 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, 46, met conclusie van advocaat-generaal H. Lenaerts; *Cass.* 26 oktober 1993, *Arr. Cass.* 1993, 885; *Cass.* 8 september 1999, *Arr. Cass.* 1999, nr. 445.

²³ H. LENAERTS, conclusie voor *Cass.* 16 september 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, (46) 47.

²⁴ Deze regel is, in variërende bewoordingen, terug te vinden in o.m. de volgende arresten: *Cass.* 24 februari 1975, *Arr. Cass.* 1975, 711; *Cass.* 28 april 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 1045; *Cass.* 3 oktober 1984, *Arr. Cass.* 1984-85, 190; *Cass.* 3 mei 1988, *Arr. Cass.* 1987-88, 1121; *Cass.* 5 december 1990, *Arr. Cass.* 1990-91, 374; *Cass.* 12 juni 1996, *Arr. Cass.* 1996, nr. 230; *Cass.* 8 september 1999, *Arr. Cass.* 1999, nr. 442.

13. De toepassing van de regel inzake de begroting van de vergoeding voor loonverlies op de situatie waarin er in werkelijkheid geen loonverlies is geleden, is in de praktijk een struikelblok. Niet zelden wordt door de feitenrechters aangenomen dat de gemeenrechtelijke vergoeding waarop de getroffen ambtenaar aanspraak had kunnen maken, berekend moet worden op basis van het brutoloon, omdat de getroffen ambtenaar tijdens de periode van tijdelijke werkonbekwaamheid zijn gewone wedde blijft ontvangen, waarop dezelfde socialezekerheidsbijdragen en bedrijfsvoorheffing verschuldigd zijn als op de wedde die de getroffen vóór het ongeval genoot.²⁵ Deze rechtspraak gaat er eigenlijk vanuit dat de gemeenrechtelijke vergoeding berekend mag worden op basis van de brutowedde, mits *de sociale bijdragen en belastingen die in werkelijkheid verschuldigd zijn op de wedde betaald tijdens de periode van werkonbekwaamheid* overeenstemmen met de lasten op de «gewone» wedde van de getroffene. Omdat aan deze voorwaarde altijd is voldaan,²⁶ komt men noodzakelijkerwijs tot het besluit dat de overheid verhaal kan nemen voor het brutobedrag van de betaalde wedde.

In een van de «loondoorbetalingsarresten» van 19 februari 2001, heeft het Hof van Cassatie deze redenering veroordeeld.²⁷

Het bestreden vonnis had geoordeeld dat de Vlaamse Gemeenschap, gesubrogeerd in de rechten van haar personeelslid krachtens art. 14 van de Arbeidsongevallenwet publieke sector, recht had op terugbetaling van de brutowedde. De rechtbank had deze beslissing gebaseerd op de vaststelling dat de Vlaamse Gemeenschap de volledige bezoldiging verder had uitbetaald aan het slachtoffer en dezelfde sociale en fiscale lasten bij de bron had afgehouden.

Het Hof van Cassatie vernietigt het vonnis. Het Hof verwijst eerst in het algemeen naar de grenzen van de subrogatoire verhaalsvordering. Deze vordering strekt tot terugvordering van de door de gesubrogeerde uitbetaalde bedragen en dit binnen de grenzen van het bedrag dat het slachtoffer krachtens art. 1382 en 1383 B.W. had kunnen vorderen van de derde aansprakelijke als vergoeding voor de schade ingevolge het verlies van inkomen, in de hypothese dat zijn loon niet verder was uitbetaald. Vervolgens preciseert het Hof onder welke voorwaarden de gemeenrechtelijke vergoeding voor het bij hypothese gederfde loon berekend mag worden op basis van het brutoloon: dit is enkel toegelaten wanneer de rechter vaststelt dat *de lasten die op deze schadevergoeding zouden rusten* overeenstemmen met de lasten op het gewone loon van de slachtoffer. In het licht van deze regel had de rechter zijn beslissing niet naar recht verantwoord. Hij had immers enkel rekening gehouden met *de effectief ingehouden sociale en fiscale lasten op de doorbetaalde wedde* en niet met de lasten die zouden rusten op de gemeenrechtelijke vergoeding voor het doorbetaalde loon.

Omdat het vonnis niet had vastgesteld dat de lasten die zouden rusten op de gemeenrechtelijke vergoeding waarop de getroffene aanspraak had kunnen maken, overeenstemmen met de lasten op het gewone loon, kon de rechtbank niet wettig beslissen dat de gesubrogeerde werkgever ten laste van de aansprakelijkheidsverzekeraar aanspraak maakte op terugbetaling van het brutoloon.

14. Het Hof geeft in dit arrest duidelijk te verstaan dat bij de begroting van de gemeenrechtelijke vergoeding voor het bij hypothese gederfde loon rekening gehouden moet worden met de lasten die verschuldigd zouden zijn op de vergoeding waarop de getroffene aanspraak had gemaakt. Deze oplossing bouwt voort op de vaste cassatierechtspraak inzake de begroting van de schadeloosstelling voor (effectief) loonverlies. Zoals hierboven reeds werd aangestipt, stelt het Hof als regel voorop dat de rechter de vergoeding wegens het verlies van beroepsinkomsten slechts mag begroten op basis van het brutoloon, indien hij vaststelt dat *op deze vergoeding* dezelfde sociale en fiscale lasten drukken als op het loon dat de getroffene zou hebben genoten zonder het ongeval. Deze regel impliceert dat de rechter *de lasten verschuldigd op de gemeenrechtelijke vergoeding* moet vergelijken met de lasten op de gewone wedde. De sociale en fiscale lasten die werkelijk verschuldigd zijn op de wedde die het slachtoffer ontvangt tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid, hebben niets te maken met de bepaling van het (fictieve) loonverlies voor de berekening van de gemeenrechtelijke schadevergoeding.²⁸ Deze lasten maken deel uit van de door de werkgever uitgekeerde wedde. Om die reden dienen zij bij het bepalen van de eerste grens van het subrogatoire verhaalsrecht in acht te worden genomen. Bij het bepalen van de tweede grens moeten zij echter buiten beschouwing blijven.

In de zaak die aan de grond ligt van het arrest van 19 februari 2001, was het verhaalsrecht van de tewerkstellende overheid gebaseerd op de wettelijke indeplaatsstelling bepaald in art. 14 Arbeidsongevallenwet publieke sector. De regel geformuleerd in dat arrest gaat m.i. ook op voor de andere subrogatoire verhaalsrechten van de overheid. Deze regel steunt immers in wezen op de kenmerken van de subrogatoire vordering en op de beginselen inzake de begroting van de gemeenrechtelijke vergoeding voor het verlies van inkomen. De omstandigheid dat het personeelslid het slachtoffer is van een arbeidsongeval, dan wel van een ongeval in de privé-sfeer, verandert hieraan niets.

c) De lasten op de gemeenrechtelijke vergoeding voor loonverlies

15. Uit het bovenstaande is gebleken dat de gemeenrechtelijke vergoeding waarop de getroffene aanspraak had gemaakt indien zijn wedde niet werd doorbetaald, slechts berekend mag worden op basis van de brutowedde wanneer het bedrag van de lasten die op deze vergoeding zouden rusten overeenstemt met het bedrag van de lasten op de gewone wedde van de getroffene. Stelt de rechter vast dat de lasten op de gemeenrechtelijke vergoeding geringer zijn dan die op het loon, dan moet hij bij de begroting van de

²⁵ B.v. Antwerpen 22 juni 1987, *R.W.* 1989-90, 853; Bergen 19 september 1989, *R.G.A.R.* 1990, nr. 11.728; Brussel 12 september 1996, *A.J.T.* 1996-97, 267, met noot R. PASCARIELLO; Luik 28 oktober 1999, *De Verz.* 2000, 486, met noot C. BELLEMANS; Pol. Turnhout 23 februari 1999, *T.A.V.W.* 1999, 301, met noot J. SCHRYVERS.

²⁶ *Supra*, voetnoot 4.

²⁷ A.R. nr. C.98.0119.N. Dit arrest is verder in dit nummer gepubliceerd.

²⁸ In dezelfde zin m.b.t. de sociale lasten op de arbeidsongevallenvergoeding: H. LENAERTS, conclusie voor Cass. 16 september 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, (46) 47.

vergoeding in beginsel uitgaan van het nettoloon.²⁹ De overheid kan de door haar uitgekeerde wedde slechts verhalen tot beloop van het aldus vastgestelde bedrag.

De vraag rijst nu hoe de rechter het bedrag kan vaststellen van de lasten die de getroffene verschuldigd zou zijn op de gemeenrechtelijke vergoeding waarop hij aanspraak had gemaakt indien zijn wedde niet werd doorbetaald. Uit de formulering van de vraag blijkt reeds waar de moeilijkheid schuilt. De getroffene ontvangt in werkelijkheid geen vergoeding van de aansprakelijke, omdat hij geen loonverlies lijdt. Hij kan derhalve nooit gehouden zijn tot betaling van bijdragen of belastingen op deze vergoeding, die hij nimmer zelf ontvangt. Om de omvang van het subrogatierecht te kunnen bepalen, moet echter worden berekend hoeveel de getroffene had kunnen vorderen van de aansprakelijke indien zijn wedde niet werd doorbetaald. Teneinde deze gemeenrechtelijke vergoeding correct te begroten, moet ook rekening worden gehouden met de lasten die de getroffene verschuldigd zou zijn op de vergoeding die hij had ontvangen bij gebrek aan loondoorbetaling. De berekening van de gemeenrechtelijke vergoeding voor het bij hypothese verloren loon, vereist dus, in theorie, ook de vaststelling van de bij hypothese verschuldigde lasten op deze vergoeding. In de volgende randnummers zal evenwel worden aangetoond dat de lasten op de gemeenrechtelijke vergoeding waarop de getroffen ambtenaar aanspraak had kunnen maken, steeds geringer zijn dan de lasten op de wedde. Daaruit volgt dat bij de begroting van de gemeenrechtelijke vergoeding voor het bij hypothese gedeerde inkomen, de nettowedde in aanmerking dient te worden genomen.

(1) De fiscale last op de vergoeding voor loonverlies

16. De berekening van de belasting die de getroffene verschuldigd zou zijn indien hij een vergoeding had ontvangen van de aansprakelijke, vergt inzicht in de fiscale behandeling van de vergoedingen bij arbeidsongeschiktheid.³⁰ De belastingheffing wordt bovendien mee bepaald door variabele elementen, zoals de aanwezigheid van andere belastbare bestanddelen en de gezinssamenstelling van de getroffene.³¹

In het algemeen kan erop gewezen worden dat vergoedingen wegens tijdelijke en bestendige derving van be-

zoldigingen principieel belastbaar zijn,³² maar een gunstig fiscaal stelsel genieten.³³ Dit gunstregime omvat o.m. een belastingvermindering, die overeenkomstig art. 146 e.v. W.I.B. 1992 verleend wordt voor vergoedingen wegens inkomstenderving. Ingevolge deze vermindering zal de gemeenrechtelijke vergoeding wegens loonverlies aanzienlijk lichter worden belast dan het gedeerde activiteitsinkomen zelf.³⁴ De fiscale last op de vergoeding, waarop het getroffen personeelslid aanspraak had kunnen maken indien zijn wedde niet was doorbetaald, is dus in de regel geringer dan die op de gewone bezoldiging van de getroffene.³⁵

(2) De sociale last op de vergoeding voor loonverlies

17. Met het oog op de begroting van de gemeenrechtelijke vergoeding waarop de getroffene aanspraak had kunnen maken, moet ook worden nagegaan welke sociale lasten zouden drukken op deze vergoeding.

Wanneer onder het begrip «sociale lasten» de bijdragen voor de sociale zekerheid worden begrepen, moet men besluiten dat op de gemeenrechtelijke vergoeding voor loonverlies geen sociale lasten drukken. Socialezekerheidsbijdragen worden immers berekend (en zijn slechts verschuldigd) op het loon.³⁶ Het loonbegrip dat voor de berekening van de bijdragen wordt gehanteerd, is dat van art. 2 van de Loonbeschermingswet.³⁷ De gemeenrechtelijke vergoeding voor schade wegens inkomensverlies valt niet onder de loondefinitie van deze wet.³⁸ Het getroffen personeelslid zou dus geen socialezekerheidsbijdragen verschuldigd zijn op de vergoeding die hij naar gemeen recht had kunnen vorderen indien zijn wedde niet werd doorbetaald.

Wanneer het Hof van Cassatie verwijst naar de «sociale lasten» op de gemeenrechtelijke vergoeding, wordt wellicht bedoeld dat nagegaan moet worden of het slachtoffer in geval van arbeidsongeschiktheid *verlies zou lijden op het vlak van de sociale voordelen*.

³² Art. 31, eerste lid, 4°, W.I.B. 1992 (vergoedingen verkregen tot volledig of gedeeltelijk herstel van een tijdelijke derving van bezoldigingen); art. 34, § 1, 1°, W.I.B. 1992 (vergoedingen die het gehele of gedeeltelijke herstel van een bestendige derving van bezoldigingen uitmaken).

³³ Artt. 146-154 (belastingvermindering), art. 169 (omzetting van het vergoedingskapitaal voor blijvende inkomstenderving in een fictieve lijfrente) en art. 171, 5°, b, W.I.B. 1992 (afzonderlijke taxatie van achterstallen tegen een vast tarief).

³⁴ P. VANVELTHOVEN, *l.c.*, 122-126.

³⁵ Vaak wordt een forfaitair percentage afgetrokken van de brutowedde (gewoonlijk 10 %), teneinde rekening te houden met het gunstiger belastingstelsel waaraan de gemeenrechtelijke vergoeding is onderworpen (F. DE WINTER en J. SCHRYVERS, *Schaderegeling in België*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 17).

³⁶ Art. 23, eerste lid, van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers.

³⁷ Art. 23, tweede lid, van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers.

³⁸ Krachtens het eerste lid van art. 2 van de Loonbeschermingswet moet als loon worden beschouwd, het loon in geld waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van zijn werkgever; de fooien of het bedieningsgeld waarop de werknemer recht heeft ingevolge zijn dienstbetrekking of krachtens het gebruik, alsook de in geld waardeerbare voordelen waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever.

²⁹ Wanneer de rechter vaststelt dat bepaalde lasten zouden rusten op de gemeenrechtelijke vergoeding, maar dat het bedrag van deze lasten geringer is dan het bedrag van de lasten op het loon, mag hij de vergoeding berekenen op basis van het «gecorrigeerde nettoloon» (d.w.z. het nettoloon vermeerderd met de lasten op de vergoeding) of het «gecorrigeerde brutoloon» (d.w.z. het brutoloon verminderd met verschil tussen de lasten op het loon en die op de vergoeding).

³⁰ Zie hierover: J.-P. BOURS en F. DELOBBE, «Le régime fiscal des indemnités versées en réparation du préjudice corporel», in *L'indemnisation du préjudice corporel*, Editions du Jeune Barreau de Liège, 1996, 67-122; L. SCHUERMANS, A. VAN OEVELEN, C. PERSYN, P. ERNST en J.L. SCHUERMANS, *l.c.*, 1293-1314; D. SIMOENS, *o.c.*, 157-163; G. SUETENS-BOURGEOIS, «Het bruto- en nettoloon in de rechtspraak van het Hof van Cassatie», in *Liber Amicorum Frédéric Dumon*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1983, 283-299; P. VANVELTHOVEN, «De fiscale behandeling van schadevergoedingen aan slachtoffers van verkeersongevallen», in *Vergoedingen aan slachtoffers van verkeersongevallen*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 117-149.

³¹ D. SIMOENS, *o.c.*, 162.

Herhaaldelijk wordt erop gewezen dat een ambtenaar die tijdelijk arbeidsongeschikt is, geen verlies lijdt op het vlak van de sociale voordelen, omdat het behoud ervan statutair is gewaarborgd.³⁹ Daarmee is de kous echter niet af. Aangenomen dat een tijdelijk werkonbekwame ambtenaar inderdaad *in werkelijkheid* geen nadeel ondervindt op het vlak van de sociale voordelen, dan staat daar echter tegenover dat hij *in werkelijkheid* socialezekerheidsbijdragen verschuldigd is op de wedde die hij tijdens de periode van werkonbekwaamheid ontvangt. Voor de berekening van de gemeenschappelijke vergoeding waarop de getroffene aanspraak had gemaakt indien zijn wedde niet was doorbetaald, moet precies worden nagegaan of het behoud van de sociale voordelen ook verzekerd zou zijn indien er geen wedde werd betaald en derhalve geen socialezekerheidsbijdragen werden gestort. Anders geformuleerd: is de betaling van socialezekerheidsbijdragen tijdens de periode van tijdelijke werkonbekwaamheid een voorwaarde voor het behoud van de sociale voordelen?⁴⁰

Om gerechtigd te zijn op de voordelen van de sociale zekerheid moet een ambtenaar, net als een gewone werknemer, in beginsel arbeid verrichten of verricht hebben. Wordt hij ten gevolge van een ziekte of een ongeval tijdelijk werkonbekwaam, dan wordt de periode van het ziekteverlof krachtens het toepasselijke statuut van het overheidspersoneel, gelijkgesteld met een periode van dienstactiviteit.⁴¹ Deze gelijkstelling strekt ertoe te verhinderen dat de positie van de getroffen ambtenaar nadelig wordt beïnvloed door zijn afwezigheid. Zij heeft met name tot gevolg dat de getroffene tijdens de periode van tijdelijke werkonbekwaamheid enerzijds zijn wedde blijft genieten en zijn anciënniteit behoudt en, anderzijds, ook het recht behoudt op de verschillende socialezekerheidsprestaties. Geen van de bepalingen waarin de gelijkstelling van het ziekteverlof met

een periode van dienstactiviteit is voorzien, stelt daarbij als voorwaarde dat tijdens de periode van afwezigheid bijdragen voor de sociale zekerheid worden betaald. Dat de getroffene socialezekerheidsbijdragen verschuldigd is tijdens de periode van tijdelijke werkonbekwaamheid, is een gevolg van het feit dat hij tijdens deze periode zijn gewone wedde ontvangt, die onderworpen is aan het gewone regime van sociale lasten. De inhouding van socialezekerheidsbijdragen op de uitgekeerde wedde lijkt aldus geen voorwaarde te zijn voor het behoud van de sociale voordelen.

Het cassatiearrest van 19 februari 1985 spreekt dit niet tegen.⁴² In dit arrest verwierp het Hof van Cassatie de voorziening tegen het bestreden arrest dat de vordering van de NMBS (gesubrogeerd in de rechten van haar personeelslid) gegrond had verklaard ten belope van het brutoloon. Het bestreden arrest had te kennen gegeven dat de werknemersbijdragen verder dienden betaald te worden opdat het slachtoffer de sociale voordelen zou blijven genieten die het genoot en dat, bij niet-betaling ervan, de schade wegens het verlies van die sociale voordelen niet zou zijn vergoed zoals ze zich *in concreto* voordeed. Belangrijk is evenwel dat deze redengeving niet bekritiseerd werd door het cassatiemiddel. Het Hof kon bijgevolg geen uitspraak doen over de inhoudelijke (on)juistheid ervan.

3° Verhaal voor het bruto- of het nettobedrag van de doorbetaalde wedde: besluit

18. Wanneer de werkgever krachtens een subrogatoir verhaalsrecht terugbetaling vordert van de doorbetaalde wedde, is zijn vordering beperkt tot het bedrag dat de getroffene krachtens art. 1382 en 1383 B.W. had kunnen vorderen van de derde aansprakelijke als vergoeding voor de schade ingevolge het verlies van inkomen, in de hypothese dat zijn wedde niet verder was uitbetaald. De vergoeding voor het bij hypothese gederfde inkomen mag slechts begroot worden op basis van de brutowedde, mits de rechter vaststelt dat de lasten die op deze vergoeding zouden rusten, overeenstemmen met de lasten op de gewone wedde van de getroffene. Hierboven werd aangetoond dat de fiscale last op de vergoeding voor loonverlies lager is dan die op de gewone wedde. Bovendien zou de getroffene op deze vergoeding geen sociale bijdragen verschuldigd zijn en zou hij niettemin geen verlies lijden op het vlak van de sociale voordelen. Aangezien de lasten op de gemeenschappelijke vergoeding duidelijk niet overeenstemmen met deze op de wedde van de getroffene, dient de rechter bij de begroting van de gemeenschappelijke vergoeding in beginsel uit te gaan van het nettoloon, eventueel te vermeerderen met het bedrag van de belasting die verschuldigd zou zijn op deze vergoeding. Het aldus verkregen bedrag is wat de overheid uiteindelijk kan terugvorderen.

C. Verhaal voor de werkgeversbijdragen

19. Kan de tewerkstellende overheid de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid, die zij verschuldigd is op de wedde van het getroffen personeelslid, afwentelen op de derde aansprakelijke krachtens het haar toegekende

³⁹ Antwerpen 21 juni 1991, *De Verz.* 1991, 922, met noot W. PEVERNAGIE; M. BOLLAND, «Réflexions sur le droit de recours du débiteur des indemnités-loi (secteur privé et secteur public)», *De Verz.* 1993, (418) 423, voetnoot 32; Th. PAPART en N. SIMAR, *l.c.*, 59; J. SCHRYVERS, *l.c.*, 296-297.

⁴⁰ Zie m.b.t. dezelfde vraag, maar dan in het kader van de arbeidsongevallenregeling voor werknemers: H. LENAERTS, conclusie voor Cass. 16 september 1985 (*Arr. Cass.* 1985-86, (46) 48-49). Volgens Lenaerts is de afhouding van werknemersbijdragen op de arbeidsongevallenvergoeding niet bedoeld om de socialezekerheidsrechten van de getroffene te vrijwaren, maar om het bedrag van de arbeidsongevallenvergoeding in een betere verhouding te brengen tot het bedrag van het verloren loon.

⁴¹ Zie o.m. art. 41, derde lid, K.B. 19 november 1998 betreffende de verloven en afwezigheden toegestaan aan de personeelsleden van de rijksbesturen; art. XI 22, § 2, B. VI. Reg. 24 november 1993 houdende organisatie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de regeling van de rechtspositie van het personeel; art. 14, derde lid, K.B. 15 januari 1974 genomen ter toepassing van art. 160 van het koninklijk besluit van 22 maart 1969 tot vaststelling van het statuut van de leden van het bestuurs- en onderwijzend personeel, van het opvoedend hulppersoneel, van het paramedisch personeel der inrichtingen voor kleuter-, lager, buitengewoon, middelbaar, technisch, kunst- en normaalonderwijs van de Staat, alsmede der internaten die van deze inrichtingen afhangen en verlof onderwijzend personeel en van de leden van de inspectiedienst die belast is met het toezicht op deze inrichtingen; art. 11 Decr. Fr. Gem. 4 februari 1997 houdende de regeling inzake verlof en disponibiteit wegens ziekte en gebrekkigheid van sommige leden van het onderwijspersoneel.

⁴² *Arr. Cass.* 1984-85, 837.

subrogatierecht? Het antwoord op deze (nogal) lange vraag is kortweg: nee.

In een arrest van 21 maart 1981 oordeelde het Hof van Cassatie dat de betaling van dergelijke bijdragen geen door de getroffene geleden schade vormt, zodat de werkgever de terugbetaling ervan niet kan vorderen op grond van subrogatie in de rechten van de getroffene.⁴³ Het Hof lijkt de vraag naar de verhaalbaarheid van de werkgeversbijdragen te benaderen vanuit de tweede grens van het subrogatierecht. Omdat de werkgeversbijdragen verschuldigd zijn door de werkgever en niet door de getroffen werknemer, kan deze laatste naar gemeen recht geen vergoeding vragen voor het verschuldigd zijn van de werkgeversbijdragen. Deze uitgaven maken voor de werknemer geen schadepost uit. Hieruit volgt dat de werkgever, gesubrogeerd in de rechten van de getroffene, evenmin voor deze bijdragen vergoeding kan vorderen.

Strikt genomen is de bovenstaande redenering overbodig en kan men ermee volstaan vast te stellen dat de werkgeversbijdragen per definitie buiten het bereik vallen van de subrogatoire vordering. De betaling met subrogatie komt in wezen hierop neer dat de solvens (in dit geval de werkgever) door de betaling van de schuld aan de schuldeiser (de getroffene), diens vorderingsrecht verwerft jegens de schuldenaar (aansprakelijke).⁴⁴ De indeplaatsstelling in de rechten van de getroffene onderstelt dus een betaling aan de getroffene. Een betaling aan een derde kan in de regel geen aanleiding geven tot subrogatie in de rechten van de getroffene. Subrogatie in de rechten van de schuldeiser als gevolg van een betaling aan een derde, is slechts denkbaar wanneer de solvens die betaling verricht voor rekening van de schuldeiser, m.a.w. wanneer hij rechtstreeks aan de derde een som betaalt, die de schuldeiser zelf verschuldigd is aan die derde. Dit laatste is met name het geval voor de bedrijfsvoorheffing en de werknemersbijdragen. Deze sommen maken deel uit van de wedde, maar worden door de werkgever ingehouden om ze voor rekening van de werknemer aan de bevoegde instellingen te betalen.⁴⁵ De werkgeversbijdragen zijn daarentegen geen bestanddeel van de wedde⁴⁶ en worden door de werkgever voor eigen rekening betaald aan de Rijksdienst voor sociale zekerheid (R.S.Z.). De betaling van deze bijdragen aan de R.S.Z. kan bezwaarlijk beschouwd worden als een betaling aan of voor rekening van de getroffene. Bijgevolg kan de werkgever hiervoor niet gesubrogeerd worden in de rechten van het getroffen personeelslid.⁴⁷

⁴³ Arr. Cass. 1980-81, 812.

⁴⁴ Cass. 5 december 1949, Arr. Cass. 1950, 203; H. DE PAGE, *Traité*, III, 519, nr. 514; P. VAN OMMESELAGHE, «La transmission des obligations en droit positif belge», l.c., 134, nr. 46.

⁴⁵ *Supra*, randnr. 8.

⁴⁶ Cass. 13 februari 1959, Arr. Verbr. 1959, 463. Zie ook M. DE VOS, o.c., 463-464 en de verwijzingen aldaar; L. DE WILDE, «Artikel 1382 B.W. en de terugvordering van betaalde patronale bijdragen», R.W. 1974-75, 881.

⁴⁷ Ter herinnering: wanneer de getroffene een contractueel personeelslid is, kan de overheid, als werkgever, de werkgeversbijdragen op het gewaarborgd loon terugvorderen van de aansprakelijke krachtens een eigen recht (artt. 52, § 4, 54, § 4 en 75 Arbeidsovereenkomstenwet; Cass. 10 mei 1988, Arr. Cass. 1987-88, 1176).

D. Verhaal voor het vakantiegeld en de eindejaarspremie

20. Omdat de periode van het ziekteverlof gelijkgesteld wordt met een periode van dienstactiviteit, is de tewerkstellende overheid verplicht, naast de eigenlijke activiteitswedde, ook het integrale bedrag van de eindejaarspremie en het vakantiegeld te betalen aan het getroffen personeelslid. In de volgende paragrafen trachten we te achterhalen of (1) en in welke mate (2) de tewerkstellende overheid van de derde aansprakelijke terugbetaling kan vorderen van het deel van de eindejaarspremie of het vakantiegeld dat overeenstemt met de periode van arbeidsongeschiktheid.

1° Het voorwerp van het verhaalsrecht

21. Of de tewerkstellende overheid verhaal kan nemen voor het vakantiegeld en de eindejaarspremie, is afhankelijk van de omschrijving van het voorwerp van de indeplaatsstelling.

In het begin van deze bijdrage hebben we opgemerkt dat sommige wettelijke bepalingen het voorwerp van de indeplaatsstelling zeer ruim omschrijven.⁴⁸ Krachtens deze bepalingen treedt de overheid in de rechten van de getroffene niet alleen voor de wedde, maar ook voor de toelagen, vergoedingen en alle andere door de overheid gedragen kosten. Wegens het alomvattende bereik van deze termen, kan men aannemen dat ook het vakantiegeld en de eindejaarspremie op grond van deze bepalingen in aanmerking komen voor verhaal.

In de andere verhaalsbepalingen is enkel sprake van het bedrag van de wedde, de bezoldiging of het salaris.⁴⁹ In geen van deze bepalingen wordt echter aangeduid wat precies onder het begrip «wedde» (dan wel de bezoldiging of het salaris) moet worden verstaan. Uit een arrest van 11 oktober 1989 kan men afleiden dat het Hof van Cassatie dit begrip restrictief opvat.⁵⁰ Het bestreden vonnis had de vordering van de Belgische Staat ongegrond verklaard met betrekking tot het vakantiegeld en de eindejaarstoelage, om de reden dat art. 17 van het K.B. van 1 juni 1964 enkel betrekking had op de activiteitswedde en niets bepaalde over het vakantiegeld en de eindejaarstoelage. Volgens het Hof van Cassatie had het vonnis aldus een juiste toepassing gemaakt van die tekst. Het Hof oordeelde dat bij ontstentenis over enige aanwijzing over datgene wat onder de activiteitswedde moet worden verstaan voor de toepassing van het K.B. van 1 juni 1964, men zich dient te houden aan de bewoordingen van dat besluit dat enkel spreekt over de wedde. In zijn motivering beklemtoonde het Hof dat de wettelijke en verordenende bepalingen in het algemeen een onderscheid maken tussen de wedde van de rijksambtenaren en de daarnaast toegekende toelagen.

Ook in de bepalingen die het geldelijk statuut regelen van het personeel van de Vlaamse Gemeenschap worden het salaris enerzijds en de diverse toelagen, waaronder het vakantiegeld en de eindejaarstoelage, anderzijds, afzonderlijk behandeld.⁵¹

Uit het bovenstaande kunnen we besluiten dat wanneer in de bepaling waarop de verhaalsvordering steunt, enkel

⁴⁸ Deze bepalingen zijn opgesomd in voetnoot 8.

⁴⁹ Zie de bepalingen vermeld in voetnoot 9.

⁵⁰ Arr. Cass. 1989-90, 192.

sprake is van het bedrag van de wedde (of de bezoldiging of het salaris), de overheid in beginsel slechts verhaal kan nemen voor de doorbetaalde wedde. Andere uitgaven, zoals het vakantiegeld en de eindejaarspremie, komen dan niet in aanmerking voor verhaal.

2° De omvang van het verhaalsrecht

22. In de gevallen waarin de eindejaarstoelage en het vakantiegeld wel degelijk in aanmerking komen voor verhaal, moet nog worden onderzocht in welke mate deze uitgaven teruggevorderd kunnen worden. Meer bepaald kan men zich afvragen of de overheid enkel het nettobedrag kan verhalen of ook de op de eindejaarstoelage en het vakantiegeld ingehouden bedrijfsvoorheffing en sociale bijdragen. Hetgeen we in de randnummers 7 tot en met 18 hebben geschreven met betrekking tot de bruto-netto-discussie kan hier naar analogie worden toegepast. Opnieuw gelden de beginselen inzake de omvang van de subrogatievordering als richtsnoer. De overheid kan het *uitgekeerde bedrag* (eerste grens) op de aansprakelijke verhalen, voor zover dit niet hoger is dan het *bedrag dat het slachtoffer naar gemeen recht had kunnen vorderen* indien hij geen of slechts een verminderd bedrag aan vakantiegeld of eindejaarspremie had ontvangen (tweede grens).

23. Zoals hierboven werd weergegeven, dient bij de vaststelling van de eerste grens van het subrogatierecht het brutobedrag in aanmerking te worden genomen.⁵² De omstandigheid dat de werkgever de bedrijfsvoorheffing en de werknemersbijdragen op de eindejaarstoelage en het vakantiegeld afhoudt en aan de bevoegde instellingen overmaakt, belet niet dat deze sommen deel uitmaken van de door de werkgever uitgekeerde toelagen, waarvoor hij in de rechten treedt van de getroffene.

24. De tweede grens van het subrogatoir verhaal geeft (alweer) aanleiding tot controverse.

Soms wordt gesteld dat de vordering van de overheid met betrekking tot het vakantiegeld en/of de eindejaarspremie afgewezen moet worden omdat de getroffene, door de gelijkstelling van de dagen van arbeidsongeschiktheid met werkdagen, geen verlies lijdt op dit vlak, zodat de aansprakelijke hiervoor naar gemeen recht geen vergoeding verschuldigd is.⁵³ Ik kan dit standpunt niet bijvallen. De vaststelling dat het slachtoffer *in werkelijkheid* geen schade lijdt met betrekking tot de eindejaarspremie en het vakantiegeld is volstrekt juist, maar heeft niets te maken met de vraag in welke mate de overheid deze bedragen kan terugvorderen van de aansprakelijke. Net als voor de doorbetaalde wedde, moet immers worden nagegaan welk bedrag de getroffene had kunnen vorderen indien hij, met betrekking tot de periode van arbeidsongeschiktheid, geen recht

had op eindejaarspremie of vakantiegeld. Om de omvang van het subrogatierecht van de werkgever met betrekking tot het betaalde vakantiegeld en de eindejaarspremie te kunnen bepalen, moet dus abstractie worden gemaakt van wat de getroffene in werkelijkheid heeft ontvangen.

Het lijdt geen twijfel dat, indien de getroffene geen of slechts een verminderd bedrag aan eindejaarstoelage of vakantiegeld had ontvangen, hij naar gemeen recht voor dit verlies vergoeding had kunnen vorderen. De enige vraag die nu nog beantwoord moet worden is of deze vergoeding begroot moet worden op basis van het bruto- of het nettobedrag van het (bij hypothese) verloren vakantiegeld of de eindejaarstoelage. Hier dienen dezelfde principes te worden toegepast als bij de berekening van de gemeenrechtelijke vergoeding voor het (hypothetische) loonverlies.⁵⁴ De gemeenrechtelijke vergoeding mag slechts worden begroot op basis van het brutobedrag van het verloren vakantiegeld of de eindejaarstoelage, als de rechter vaststelt dat de lasten die op deze vergoeding zouden drukken, overeenstemmen met die op het vakantiegeld of de eindejaarstoelage.

Eerder in deze bijdrage werd er reeds op gewezen dat de fiscale last op de vergoeding voor het derven van beroepsinkomsten – waaronder ook het vakantiegeld en de eindejaarstoelage begrepen zijn – beduidend lager is dan die op de gewone beroepsinkomsten.⁵⁵ Bovendien zou de getroffene op deze vergoeding geen sociale bijdragen verschuldigd zijn en zou hij niettemin geen verlies lijden op het vlak van de sociale voordelen.⁵⁶ Hieruit volgt dat de rechter bij de berekening van de gemeenrechtelijke vergoeding waarop de getroffene aanspraak had kunnen maken indien hij geen of slechts een verminderd bedrag aan vakantiegeld of eindejaarstoelage had ontvangen, in beginsel moet uitgaan van het nettobedrag. Het aldus verkregen bedrag bepaalt wat de overheid uiteindelijk kan terugvorderen met betrekking tot de eindejaarspremie en het vakantiegeld.

E. Het subrogatoir verhaalsrecht van de overheid: besluit

25. De beperkingen eigen aan de vordering uit subrogatie leiden ertoe dat de overheid nooit de totale kostprijs van de verrichte uitgaven kan verhalen op diegene die aansprakelijk is voor het ongeval.

De werkgeversbijdragen kunnen niet worden teruggevorderd krachtens subrogatie in de rechten van de getroffene, omdat deze bijdragen door de werkgever voor eigen rekening aan de bevoegde instelling worden betaald. Zij maken voor de getroffene geen vergoedbare schade uit.

Het vakantiegeld en de eindejaarspremie komen enkel in aanmerking voor verhaal wanneer de toepasselijke verhaalsbepaling niet beperkt is tot de uitgekeerde wedde, maar zich ook uitstrekt tot andere uitgaven of toelagen.

De doorbetaalde wedde en, in voorkomend geval, het vakantiegeld en de eindejaarspremie, kunnen slechts worden teruggevorderd tot beloop van het bedrag dat de getroffene naar gemeen recht had kunnen vorderen als vergoeding voor het verlies van deze inkomsten. Het Hof van Cassatie heeft in een arrest van 19 februari 2001 verduidelijkt dat de rechter de gemeenrechtelijke vergoeding voor het bij hypo-

⁵¹ Het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 november 1993 houdende organisatie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de regeling van de rechtspositie van het personeel regelt in deel XIII het geldelijk statuut van het personeel. Titel 1 van deel XIII («Bezoldigingsregeling») heeft betrekking op het salaris. De diverse toelagen, waaronder het vakantiegeld en de eindejaarstoelage, worden behandeld onder titel 3.

⁵² *Supra*, randnr. 8.

⁵³ Antwerpen 21 juni 1991, *De Verz.* 1991, 922, noot W. PEVERNAGIE; A. VAN OEVELEN, *l.c.*, 451.

⁵⁴ *Supra*, randnrs. 12-15.

⁵⁵ *Supra*, randnr. 16.

⁵⁶ *Supra*, randnr. 17.

these gederfde loon alleen op basis van het brutoloon mag berekenen als hij vaststelt dat de lasten die op deze schadevergoeding zouden rusten, overeenstemmen met de lasten op het gewone loon van het slachtoffer. Omdat de lasten op de gewone beroepsinkomsten groter zijn dan die op de gemeenrechtelijke schadevergoeding voor het verlies van deze inkomsten, dient bij de begroting van de vergoeding het nettobedrag van de wedde (en in voorkomend geval het vakantiegeld en de eindejaarspremie) in aanmerking te worden genomen. De overheid kan haar uitgaven slechts terugvorderen tot beloop van dit bedrag.

26. De afhandeling van de verhaalsvordering zou eenvoudiger en sneller kunnen verlopen indien de wetgever aan de diverse werkgevers uit de publieke sector een zelfstandig vorderingsrecht had toegekend tot terugbetaling van de uitgekeerde wedde en de daarop verschuldigde belastingen en bijdragen. Ironisch genoeg is dit jaren geleden reeds gebeurd voor de werkgevers in de privé-sector,⁵⁷ terwijl voor de overheidssector – ook recentelijk nog – geopteerd werd voor de toekenning van subrogatoire verhaalsrechten. De diverse overheidsbesturen blijven inmiddels niet bij de pakken zitten, maar trachten aan de beperkingen van het subrogatoir vorderingsrecht te ontkomen door hun verhaalsvordering rechtstreeks te baseren op art. 1382 e.v. B.W. Zoals we hierna zullen zien, verliep de weg naar het eigen verhaalsrecht op grond van art. 1382 B.W. niet over rozen.

II. HET EIGEN VERHAALSRECHT OP GROND VAN ART. 1382-1383 B.W.

27. De vraag of de overheid zich rechtstreeks op art. 1382-1383 B.W. kan beroepen om vergoeding te vorderen voor de uitgaven gedaan aan een arbeidsongeschikt personeelslid, is steeds fel omstreden geweest. De controverse heeft alles te maken met de nauwe band die deze vraag vertoont met het netelige probleem van de invloed van een wettelijke, contractuele of reglementaire verplichting op het bestaan van de schade en het causaal verband met de fout van de derde aansprakelijke. Alvorens in te gaan op de nieuwste ontwikkelingen in de cassatierechtspraak, is het raadzaam – in sneltempo – de lange weg te overlopen die de rechtspraak reeds heeft afgelegd.

A. Geen vergoeding op grond van art. 1382-1383 B.W. voor de betalingen die de werkgever heeft gedaan krachtens een eigen juridische plicht. Of toch wel?

28. Geruime tijd werd aanvaard dat een werkgever uit de private of de publieke sector geen recht heeft op vergoeding krachtens art. 1382 B.W. voor het loon of de andere vergoedingen die hij, overeenkomstig een wettelijke, statutaire of contractuele verplichting, betaald heeft aan een arbeidsongeschikt personeelslid of aan de nabestaanden van een personeelslid.⁵⁸

⁵⁷ Artt. 52, § 4, 54, § 4 en 75 Arbeidsovereenkomstenwet. Wanneer de getroffen een contractueel personeelslid is van de overheid, kan deze laatste zich eveneens op de bepalingen van de Arbeidsovereenkomstenwet baseren om het gewaarborgd loon en de daarop verschuldigde bijdragen terug te vorderen van de derde aansprakelijke.

Terwijl de rechtspraak aanvankelijk geen bezwaar had tegen een vordering van de werkgever op grond van art. 1382 B.W.,⁵⁹ nam het Hof van Cassatie vanaf 1937 aan dat de betaling van de wedde of van de andere vergoedingen, waartoe de overheid gehouden is krachtens haar wettelijke of reglementaire verplichtingen, geen schade uitmaakt.⁶⁰ De nakoming van deze verplichtingen kon volgens het Hof geen nadeel uitmaken voor de tewerkstellende overheid, daar deze verplichtingen de tegenprestatie waren voor de diensten die de ambtenaar bewees, en omdat de overheid het risico dat zij dergelijke betalingen zou moeten verrichten naar aanleiding van een ongeval, ingecalculeerd had in het bedrag van de wedde van de ambtenaren. Al gauw werd deze uitgebreide motivering herleid tot de formule volgens welke de overheid geen schade lijdt wanneer zij louter haar wettelijke of reglementaire verplichtingen nakomt.^{61 62}

29. Ook het oorzakelijk verband bleek een struikelblok voor de vordering op grond van art. 1382 B.W. Volgens het Hof van Cassatie vormden de wettelijke en reglementaire bepalingen die de werkgever verplichten tot het betalen van de wedde en de werkgeversbijdragen een eigen oorzaak, die op zichzelf de betaling rechtvaardigt en die het oorzakelijk verband met de fout van de dader uitsluit.⁶³ Deze rechtspraak was de voorbode van het Walter Kay-arrest van 28 april 1978, waarin het Hof bevestigde dat het oorzakelijk verband verbroken wordt wanneer tussen de fout en de als schade gekwalificeerde uitgaven een eigen juridische oorzaak ingrijpt, zoals een verplichting uit een wet, reglement of contract, die op zichzelf voldoende is om de uitgave te

⁵⁸ R.O. DALCQ, *Traité de la responsabilité civile*, II, in *Les Nouvelles, Droit civil* (hierna te citeren: R.O. DALCQ, *Traité*, II), Brussel, Larcier, 1962, nrs. 2527-2530 en 3305-3310; H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, Brussel, Bruylant, 1964, 972, nr. 962 A; E. DIRIX, *Obligatoire verhoudingen tussen contractanten en derden*, Antwerpen-Apeldoorn, maarten Kluwer, 1984, 223, nr. 297; J.-L. FAGNART, «Chronique de jurisprudence, La responsabilité civile (1968-1975)», *J.T.* 1976, (569) 578; J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling (onrechtmatige daad)*, Brussel, Larcier, 1957, nrs. 1022 e.v.; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, «Overzicht van rechtspraak, Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (1964-1978)», *T.P.R.* 1980, (1139) 1436, nr. 225.

⁵⁹ Cass. 25 februari 1936, *Pas.* 1936, I, 165; Brussel 22 november 1930, *R.G.A.R.* 1932, nr. 833, met noot J. FONTEYNE; Corr. Marche 28 maart 1931, *R.G.A.R.* 1932, nr. 971; Corr. Gent 5 juni 1931, *R.G.A.R.* 1932, nr. 885; Rb. Gent 20 januari 1932, *R.G.A.R.* 1934, nr. 1996; Corr. Antwerpen 17 februari 1932, *R.G.A.R.* 1932, nr. 886, met noot J. FONTEYNE; Rb. Veurne 12 mei 1932, *R.G.A.R.* 1933, nr. 3033.

⁶⁰ Cass. 19 april 1937, *Arr. Verbr.* 1937, 31; Cass. 17 januari 1938 (twee arresten), *Arr. Verbr.* 1938, 3; Cass. 31 januari 1938, *Arr. Verbr.* 1938, 10; Cass. 31 oktober 1938, *R.G.A.R.* 1939, nr. 3034; Cass. 10 januari 1939, *R.G.A.R.* 1939, nr. 3033.

⁶¹ Cass. 24 april 1939, *R.G.A.R.* 1940, nr. 3178.

⁶² Geheel in dezelfde lijn oordeelde het Hof van Cassatie dat de werkgeversbijdragen die de werkgever verschuldigd is op de wedde tijdens de periode van tijdelijke werkonbekwaamheid, geen schade kunnen uitmaken in de zin van art. 1382 B.W. (Cass. 12 oktober 1977, *R.W.* 1978-79, 205; Cass. 20 maart 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 812. Zie ook L. DE WILDE, *o.c.*, *R.W.* 1974-75, 878-883).

⁶³ Cass. 11 april 1938, *Arr. Verbr.* 1938, 85; Cass. 17 maart 1969, *Arr. Cass.* 1969, 669. Zie ook Cass. 5 december 1978, *Arr. Cass.* 1978-79, 399.

verantwoorden.⁶⁴ Sedert het Walter Kay-arrest werd de leer van de doorbraak van het causaal verband door de tussenkomst van een eigen juridische oorzaak vrij trouw gevolgd, ook buiten het domein van het werkgeversregres.^{65 66}

30. In het midden van de jaren 1980 nam de rechtspraak (tijdelijk) een andere wending. Het Hof van Cassatie overwoog in de arresten van 9 maart 1984⁶⁷ en 15 maart 1985⁶⁸ dat de vaststelling dat een uitgave een contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting tot grondslag heeft, niet voldoende is om het oorzakelijk verband tussen de onrechtmatige daad en die uitgave te ontkennen. Daarmee nam het Hof afstand van de leer van het verbreken van het causaal verband. Voorts oordeelde het Hof in deze arresten dat het bestaan van een contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting kan verhinderen dat schade in de zin van art. 1382 B.W. ontstaat, wanneer blijkt de inhoud of de strekking van de overeenkomst, de wet of het reglement, de te verrichten uitgave definitief voor rekening moet blijven van diegene die ze moet verrichten, zelfs als de omstandigheid op grond waarvan die uitgave moet worden gedaan, het gevolg is van een onrechtmatige daad. Positief geformuleerd betekent dit dat uitgaven verricht op grond van een wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting schade uitmaken in de zin van art. 1382 B.W., tenzij wanneer deze verplichting meebrengt dat de uitgaven finaal voor rekening moeten blijven van diegene die ze heeft moeten verrichten. Aldus verliet het Hof ook de vroegere (categorieke) opvatting, volgens welke betalingen gedaan op grond van een wettelijke, reglementaire of conventionele verplichting geen schade kunnen uitmaken.

⁶⁴ Arr. Cass. 1978, 1004, met conclusie van eerste advocaat-generaal DUMON en R.G.A.R. 1979, nr. 10.101, met noot P. MALHERBE.

⁶⁵ O.m. Cass. 26 september 1979, Arr. Cass. 1979-80, 106; Cass. 4 oktober 1988, R.C.J.B. 1989, 635; Cass. 1 december 1993, Arr. Cass. 1993, 1004. Zie ook Cass. 5 december 1978, Arr. Cass. 1978-79, 399; Cass. 8 september 1999, Rec. Cass. 2000, met noot M. VAN QUICKENBORNE.

⁶⁶ Omtrent de leer van de doorbraak van het oorzakelijk verband kan worden verwezen naar de omvangrijke literatuur aangehaald door H. BOCKEN, «Actuele problemen inzake het oorzakelijk verband», in M. STORME (red.), *Recht halen uit aansprakelijkheid, Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 1992-1993*, Gent, Mys & Breesch, 1993, (81) 106-107, voetnoot 146. Deze literatuurlijst kan worden aangevuld met o.m. de volgende bijdragen: R.O. DALCQ en G. SCHAMP, «Examen de jurisprudence, La responsabilité délictuelle et quasi délictuelle (1987 à 1993)», R.C.J.B. 1995, (663) 711-724; K. FAES, «De theorie van het verbreken van het oorzakelijk verband door de tussenkomst van een wettelijke of contractuele verplichting», T.P.R. 1993, 429-463; L. SCHUERMANS, A. VAN OEVELEN, C. PERSYN, Ph. ERNST en J.-L. SCHUERMANS, l.c., 859-875; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en L. WYNANT, «Overzicht van rechtspraak, Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (1985-1993)», T.P.R. 1995, (1115) 1451-1514; M. VAN QUICKENBORNE, «Verlies van de mogelijkheid tot inkohieren, burgerlijke partijstelling door de fiscus en doorbreking van het oorzakelijk verband door het ingrijpen van een eigen juridische oorzaak», (noot onder Cass. 8 september 1999), Rec. Cass. 2000, (225) 232-239.

⁶⁷ Arr. Cass. 1983-84, 1177 en R.W. 1983-84, 2805, met noot M.C. KRUIHOF.

⁶⁸ Arr. Cass. 1984-85, 972 en R.W. 1984-85, 2617, met noot M. VAN QUICKENBORNE. Zie ook Cass. 6 oktober 1987, Arr. Cass. 1987-88, 152 en R.W. 1988-89, 58.

Deze wending werd gunstig onthaald in de rechtsleer.⁶⁹ Niettemin keerde het Hof van Cassatie in een arrest van 13 april 1988 terug naar de regel dat het causaal verband wordt verbroken door de tussenkomst van een eigen juridische oorzaak.⁷⁰ In hetzelfde arrest erkende het Hof dat uitzonderingen mogelijk zijn op deze regel. Het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade wordt niet verbroken wanneer de wettelijke of reglementaire verplichting secundair is ten opzichte van de op de dader van een misdrijf of een oneigenlijk misdrijf rustende verplichting om een door zijn toedoen ontstane toestand te doen ophouden.⁷¹

De vordering van de overheid voor eigen geleden schade leek nu niet langer kansloos. Een sluitende garantie voor succes bood deze rechtspraak echter niet. Een vonnis dat de vordering van de Belgische Staat gestoeld op art. 1382 B.W. had toegestaan en daarbij had overwogen dat de verplichting van de Staat om de wedde en de sociale bijdragen te betalen secundair was ten aanzien van de verplichting van de dader de schade te vergoeden, werd door het Hof van Cassatie niet naar recht verantwoord geacht.⁷² De appèlrechters die te kennen hadden gegeven dat de verplichting van de werkgeefster (de N.M.B.S.) de statutair bepaalde vergoeding te blijven betalen slechts secundair was ten aanzien van de verplichting van de dader om de schade te vergoeden, konden volgens het Hof wel wettig beslissen dat het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade niet doorbroken was.⁷³

31. De saga was nog niet ten einde. In enkele recente arresten greep het Hof van Cassatie terug naar de strenge opvatting dat de betalingen die een werkgever heeft gedaan krachtens de op hem rustende verplichtingen, geen vergoedbare schade uitmaken.⁷⁴ Tegelijk oordeelde het Hof dat de rechter wel een vergoeding kan toekennen aan de werkgever op grond van de art. 1382-1383 B.W., indien hij het bestaan vaststelt van een schade die losstaat van de uitvoering van een wettelijke, reglementaire of conventionele verplichting.⁷⁵ Een dergelijke schade kan bestaan uit het tijdelijk verlies van de arbeidsprestaties van het getroffen

⁶⁹ H. BOCKEN, «Enkele hoofdthema's van de causaliteitsproblematiek», T.B.B.R. 1988, (268) 295; R.O. DALCQ en F. GLANSORFF, «Examen de jurisprudence (1980 à 1986), La responsabilité délictuelle et quasi-délictuelle», R.C.J.B. 1988, (391) 424; M. C. KRUIHOF, «De betekenis van het cassatiearrest van 9 maart 1984 in de discussie omtrent de doorbraak van het causaal verband door een eigen juridische oorzaak», (noot onder Cass. 9 maart 1984), R.W. 1983-84, 2807-2816; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en L. WYNANT, l.c., 1506-1507.

⁷⁰ Arr. Cass. 1987-88, 1020; R.C.J.B. 1989, 631, met noot F. GLANSORFF en C. DALCQ en R.G.A.R. 1990, nr. 11.651, met noot R.O. DALCQ.

⁷¹ In dezelfde zin: Cass. 9 juni 1988, Arr. Cass. 1987-88, 1301; Cass. 15 november 1990, R.G.A.R. 1993, nr. 12.137, met noot M. VANDERWECKENE; Cass. 5 juni 1996, Arr. Cass. 1996, 551; Cass. 7 februari 1997, Arr. Cass. 1997, 178.

⁷² Cass. 25 september 1996, R.G.A.R. 1998, nr. 12.917.

⁷³ Cass. 7 februari 1997, Arr. Cass. 1997, 178.

⁷⁴ Cass. 13 oktober 1993, Arr. Cass. 1993, 836; Cass. 24 april 1996, Arr. Cass. 1996, 332; Cass. 9 maart 1999, Arr. Cass. 1999, 346 en Rec. Cass. 2000, 210, met noot I. BOONE.

⁷⁵ Cass. 24 april 1996, Arr. Cass. 1996, 332; Cass. 9 maart 1999, Arr. Cass. 1999, 346 en Rec. Cass. 2000, 210, met noot I. BOONE.

personeelslid, ongeacht of de werkgever wegens dat verlies bijkomende uitgaven heeft moeten doen.⁷⁶

Deze rechtspraak leidde tot een paradoxale situatie. In theorie kon de werkgever geen vergoeding verkrijgen voor de betalingen die hij had moeten doen aan een arbeidsongeschikt personeelslid. Hij kon echter wel aanspraak maken op schadeloosstelling voor het tijdelijk verlies van de arbeidsprestaties van zijn personeelslid. Dit verlies werd doorgaans begroot op basis van het loon van het getroffen personeelslid, omdat dit bedrag normalerwijze de waarde van de arbeidsprestaties weerspiegelt.⁷⁷ Uiteindelijk kon de werkgever dus toch vergoeding verkrijgen voor de betalingen die hij had moeten verrichten. Dit was evenwel slechts mogelijk via een omweg, namelijk door vergoeding te vorderen voor het tijdelijk verlies van de arbeidsprestaties van het getroffen personeelslid.

32. Al bij al was de coherentie in de rechtspraak zoek geraakt. De arresten waarin geoordeeld werd dat de betalingen die de werkgever heeft gedaan op grond van zijn eigen juridische verplichtingen geen schade kunnen uitmaken, en dat de rechter het bestaan dient vast te stellen van een schade die losstaat van deze verplichtingen, waren niet te verzoenen met de arresten van 1984 en 1985 waarin het Hof van Cassatie aanvaardde dat betalingen gedaan krachtens een wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting, wel schade kunnen uitmaken. De opvatting dat de overheid slechts vergoeding kan verkrijgen voor de gedane uitgaven indien de verplichting op grond waarvan zij deze uitgaven heeft gedaan secundair is ten aanzien van de vergoedingsplicht van de dader, werd uitgehold door de rechtspraak volgens welke de overheid in elk geval aanspraak maakt op vergoeding voor het tijdelijk verlies van de arbeidsprestaties van het getroffen personeelslid.

B. De doorbraak van het causaal verband: kop van Jut

33. De cassatierechtspraak bood niet alleen weinig houvast, zij werd bovendien voortdurend bestookt met (doctrinale) kritiek. Kop van Jut was vooral de leer van de doorbraak van het oorzakelijk verband door de tussenkomst van een juridische plicht.⁷⁸

Volgens het Hof van Cassatie was het oorzakelijk verband verbroken wanneer tussen de fout en de als schade gekwalificeerde uitgave een eigen juridische oorzaak ingrijpt, zoals een verplichting uit een wet, reglement of contract, die

op zichzelf voldoende is om de uitgave te verantwoorden.⁷⁹ Waarom een wettelijke of contractuele bepaling, die de juridische oorzaak vormt van een uitgave, het feitelijk oorzakelijk verband zou verbreken tussen die uitgave en de fout van een derde, was echter moeilijk te begrijpen. Terecht werd erop gewezen dat de verbrekingsleer beruiste op een verarring tussen het *feitelijk* oorzaak-begrip uit art. 1382 B.W. en de *juridische* oorzaak of rechtsgrond van een verplichting, in de zin van de art. 1108 en 1131-1133 B.W.⁸⁰

De consequente toepassing van deze leer zou bovendien vaak tot onaanvaardbare oplossingen leiden.⁸¹ Wanneer een kind gekwetst is door de fout van een derde, kan men dan zeggen dat de ouders die hun kind laten verzorgen geen recht hebben op vergoeding voor hun uitgaven, omdat zij deze mede doen op grond van hun verplichtingen als ouders? Moet aan de gemeente de mogelijkheid worden ontzegd de kosten voor het ruimen van het wegdek te verhalen op een derde die de weg onveilig heeft gemaakt door het verlies van een deel van zijn lading? Om dit ongewenste resultaat te vermijden, aanvaardde het Hof van Cassatie sedert het arrest van 13 april 1988 dat het oorzakelijk verband niet wordt doorbroken wanneer de wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting secundair is ten opzichte van de op de dader van de fout rustende verplichting om een door zijn fout gecreëerde toestand die niet mag blijven voortduren, te doen ophouden.⁸² Maar ook aan deze benadering kleefden een aantal bezwaren.

Het arrest van 13 april 1988 kwam tot stand naar aanleiding van een ongeval waarbij de aansprakelijke verplicht was een bepaalde toestand te verhelpen (meer bepaald het wegdek vrij te maken). Buiten deze context was het echter weinig zinvol om te spreken van een «verplichting om een door zijn toedoen ontstane toestand, die niet mag blijven voortduren, te doen ophouden». In vele gevallen kan de aansprakelijke de door zijn fout gecreëerde situatie immers niet doen ophouden. Wanneer een werknemer arbeidsongeschikt wordt door de fout van een derde, is deze laatste er niet toe gehouden deze toestand (nl. de arbeidsongeschiktheid) te doen ophouden. Deze verplichting zou een onmogelijk voorwerp hebben. Wel is hij verplicht de schade te vergoeden die de arbeidsongeschiktheid meebrengt.

Onduidelijk was ook wanneer een bepaalde verplichting primair of secundair is ten aanzien van de verplichting van de aansprakelijke. Op grond van welk criterium moest het secundaire karakter worden beoordeeld? Is een verplichting secundair wanneer ze slechts uitgevoerd moet worden ingeval de aansprakelijke in gebreke blijft zijn verplichting na te komen? Of is een verplichting secundair wanneer de uitgave of prestatie niet definitief voor rekening moet blijven

⁷⁶ Cass. 9 maart 1999, *Arr. Cass.* 1999, 346 en *Rec. Cass.* 2000, 210, met noot I. BOONE.

⁷⁷ Brussel 25 oktober 1977, *R.G.A.R.* 1980, nr. 10.161; Antwerpen 21 mei 1992, *Limb. Rechtsl.* 1992, 308; Gent 30 oktober 1998, *A.J.T.* 1999-00, 260; R.O. DALCQ, *Traité*, II, 423, nr. 3326.

⁷⁸ Zie o.m. H. BOCKEN, «Actuele problemen inzake het oorzakelijk verband», *l.c.*, 108-109; F. GLANSORFF en Chr. DALCQ, «Les derniers avatars de la théorie de la rupture du lien de causalité par l'intervention d'une cause juridique propre», (noot onder Cass. 13 april 1988 en Cass. 4 oktober 1988), *R.C.J.B.* 1989, 639-664; M. VAN QUICKENBORNE, «De onderbreking van het oorzakelijk verband door een juridische oorzaak», *R.W.* 1979-80, 1329-1374; M. VAN QUICKENBORNE, «Verlies van de mogelijkheid tot inkohieren, burgerlijke partijstelling door de fiscus en doorbreking van het oorzakelijk verband door het ingrijpen van een eigen juridische oorzaak», (noot onder Cass. 8 september 1999), *l.c.*, 233. Voor een overzicht: K. FAES, *l.c.*, (429) 437-440 en 458-462.

⁷⁹ *Supra*, randnr. 29 en de daar vermelde rechtspraak.

⁸⁰ S. DAVID-CONSTANT, «Propos sur le problème de la causalité dans la responsabilité délictuelle et quasi-délictuelle», *J.T.* 1988, (645) 646; E. DIRIX, *Het begrip schade*, Antwerpen, Maklu, 1998, 141-142, nr. 226; M.C. KRUIJTHOF, *l.c.*, 2809; M.E. STORME, «Quelques aspects de la causalité en droit des obligations et des assurances», *De Verz.* 1990, (444) 451.

⁸¹ H. BOCKEN, «Actuele problemen inzake het oorzakelijk verband», *l.c.*, 109.

⁸² *Arr. Cass.* 1987-88, 1020; *R.C.J.B.* 1989, 631, met noot F. GLANSORFF en C. DALCQ en *R.G.A.R.* 1990, nr. 11.651, met noot R.O. DALCQ (zie ook *supra*, randnr. 30).

van diegene die ze heeft moeten verrichten? Naargelang het ene dan wel het andere criterium wordt gehanteerd, kan men uiteenlopende oplossingen verkrijgen.

Sommige auteurs stelden voor om de plicht van de overheid of van een contractant die, wegens de fout van een derde tot een bepaalde prestatie is gehouden, in beginsel als secundair te beschouwen ten opzichte van de pleger van de onrechtmatige daad.⁸³ Dit kwam er eigenlijk op neer dat de uitzondering op de regel van het verbreken van het oorzakelijk verband, die regel zelf volkomen zou uithollen.

34. Mede wegens de rechtstheoretische bezwaren tegen de leer van het verbreken van het causaal verband, werd er door de doctrine eensgezind voor gepleit de oplossing niet te zoeken op het terrein van de causaliteit, maar wel op het vlak van de schade.⁸⁴ Veeleer dan zich af te vragen of het causaal verband is doorbroken door de tussenkomst van een eigen juridische oorzaak, moet worden onderzocht of de uitvoering van een wettelijke, contractuele of reglementaire verplichting voor de betrokkene een vergoedbare schade uitmaakt.

Eerder hebben we opgemerkt dat het Hof van Cassatie in een aantal arresten had aangenomen dat de nakoming van een wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting geen schade kan uitmaken. Dit standpunt was echter te radicaal. Er zijn immers best situaties denkbaar waarin wordt aanvaard dat een uitgave of prestatie, verricht krachtens een juridische plicht, voor vergoeding in aanmerking komt. Wanneer b.v. de eigenaar van een gebouw dat is ingestort wegens een gebrek in de bouw, verplicht is de slachtoffers te vergoeden op grond van art. 1386 B.W., dan verhindert deze wettelijke plicht niet dat de eigenaar de betaalde vergoeding kan verhalen op de derde aan wiens fout het gebrek in de bouw te wijten is.⁸⁵ Men kan dus moeilijk in het algemeen beweren dat wie een verplichting nakomt, geen schade lijdt. Dit kán echter in bepaalde omstandigheden het geval zijn. Zo wordt b.v. geleerd dat de sommenverzekeraar de contractueel verschuldigde uitgaven, die hij door de fout van een derde heeft moeten doen, niet kan verhalen op deze derde, omdat de inwendige economie van het contract aan de uitvoering van de betalingsverplichting haar schade-karakter ontnemt.⁸⁶

De vraag of de uitvoering van een wettelijke, contractuele of reglementaire verplichting schade uitmaakt, kan dus niet

op algemene wijze worden beantwoord, maar moet geval per geval worden beoordeeld, rekening houdende met de inhoud en de strekking van de wet, het reglement of contract.

C. De «loondoorbetalingsarresten» van 19 en 20 februari 2001

35. In vijf arresten, uitgesproken op 19 en 20 februari 2001 door de tweede en de derde kamer, maakt het Hof van Cassatie schoon schip.⁸⁷ De feitelijke omstandigheden die aan de grond liggen van deze arresten, zijn sterk gelijkend. De aanleiding was telkens een verkeersongeval waarbij een ambtenaar werd gewond en waarvoor een derde persoon aansprakelijk was. De tewerkstellende overheid (de Belgische Staat, de Vlaamse Gemeenschap of een autonoom overheidsbedrijf) vorderde vergoeding op grond van art. 1382 B.W. voor de wedde betaald tijdens de periode van tijdelijke arbeidsongeschiktheid en/of voor de bijdragen en belastingen verschuldigd op de doorbetaalde wedde.

36. In een van de aan het Hof voorgelegde zaken hadden de appèlrechters de vordering afgewezen omdat de betaling op een wettelijke verplichting met een eigen juridische oorzaak rustte, waardoor het oorzakelijk verband tussen de fout en de als schade aangevoerde betaling uitgesloten werd. De Vlaamse Gemeenschap, eiseres in cassatie, wierp op dat de enkele omstandigheid dat de als schade aangevoerde betaling berust op een wettelijke verplichting, het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade niet uitsluit wanneer die verplichting secundair is ten opzichte van de op de aansprakelijke rustende verplichting om de schade te vergoeden.

Het antwoord van het Hof van Cassatie verrast. Het Hof overweegt dat «de omstandigheid dat de overheid statutair verplicht is de wedde te betalen aan haar ambtenaren vreemd is aan de vraag of er een oorzakelijk verband bestaat tussen de fout begaan door de derde en de schade die voor de overheid voortvloeit uit de omstandigheid dat zij een wedde moet doorbetalen zonder hiervoor een tegenprestatie te genieten». Het middel dat ervan uitgaat dat het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade doorbroken wordt wanneer de verplichting van de overheid niet secundair is, berust volgens het Hof op een onjuiste rechtsopvatting en wordt dan ook afgewezen.⁸⁸

Daarmee is de toon gezet. De omstandigheid dat een uitgave berust op een eigen juridische verplichting heeft niets te maken met het oorzakelijk verband tussen de fout van de derde en de schade die voortvloeit uit de nakoming van die verplichting. Of die verplichting al dan niet secundair is ten

⁸³ R.O. DALCQ en G. SCHAMP, «Examen de jurisprudence, La responsabilité quasi-délictuelle (1987 à 1993)», *R.C.J.B.* 1995, (525) 716-717, nr. 135, b; S. DAVID-CONSTANT, *l.c.*, 648; F. GLANSDORFF en Chr. DALCQ, *l.c.*, 649.

⁸⁴ H. BOCKEN, «Actuele problemen inzake het oorzakelijk verband», *l.c.*, (81) 110-111; E. DIRIX, *Het begrip schade*, 142; R.O. DALCQ, *Traité*, II, nr. 2526 e.v.; R.O. DALCQ en F. GLANSDORFF, *l.c.*, (391) 423-424; F. GLANSDORFF en Chr. DALCQ, *l.c.*, 650 e.v.; M.C. KRUIJTHOF, *l.c.*, 2810; L. SCHUERMANS, A. VAN OEVELEN, C. PERSYN, Ph. ERNST en J.-L. SCHUERMANS, *l.c.*, 874; M.E. STORME, *l.c.*, 452; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en L. WYNANT, *l.c.*, 1501 en 1506-1507; M. VAN QUICKENBORNE, *De oorzakelijkheid in het recht van de burgerlijke aansprakelijkheid*, Brussel, Elsevier-Sequoia, 1972, 361; M. VAN QUICKENBORNE, «Verlies van de mogelijkheid tot inkohieren, burgerlijke partijstelling door de fiscus en doorbreking van het oorzakelijk verband door het ingrijpen van een eigen juridische oorzaak», (noot onder Cass. 8 september 1999), *l.c.*, 237 en 239.

⁸⁵ Zie Cass. 23 oktober 1970, *Arr. Cass.* 1971, 176 en *R.C.J.B.* 1971, noot R. DALCQ.

⁸⁶ F. GLANSDORFF en Chr. DALCQ, *l.c.*, 655, nr. 21; M. VAN QUICKENBORNE, «De onderbreking van het oorzakelijk verband door een juridische oorzaak», *l.c.*, 1341-1344. Voor de schade-verzekeraar gaat deze bewering niet op. Het subrogatierecht bepaald in art. 41 van de wet van 25 juni 1992 op de land-verzekeringsovereenkomst toont immers aan dat de schadeverzekeraar niet definitief moet instaan voor de gedane uitgaven wanneer een derde aansprakelijk is voor het ongeval.

⁸⁷ Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.99.0014.N (verder in dit nummer gepubliceerd); Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.99.0183.N; Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.99.0228.N; Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.00.0242.N en Cass. 20 februari 2001, A.R. nr. P.98.1629.N. De tekst van deze arresten is terug te vinden op de website van het Hof van Cassatie: www.cass.be

⁸⁸ Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.99.0228.N.

aanzien van de vergoedingsplicht van de aansprakelijke, is irrelevant voor de beoordeling van de vraag of er een causaal verband bestaat tussen de schade en de fout begaan door de derde. Meer dan twee decennia na het Walter Kay-arrest verbant het Hof van Cassatie aldus de leer van het verbreken van het oorzakelijk verband door de tussenkomst van een eigen juridische oorzaak.

In de overige consideransen geeft het Hof aan dat het probleem benaderd moet worden vanuit de invalshoek van de schade. De overheid die krachtens de op haar rustende wettelijke of reglementaire verplichtingen, de wedde en de op die wedde rustende bijdragen moet doorbetalen zonder arbeidsprestaties te ontvangen, is gerechtigd op schadevergoeding voor zover zij hierdoor schade lijdt. Het bestaan van een contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting sluit volgens het Hof niet uit dat schade in de zin van art. 1382 B.W. ontstaat, tenzij wanneer, blijkens de inhoud of de strekking van de overeenkomst, de wet of het reglement, de te verrichten uitgave of prestatie definitief voor rekening moet blijven van diegene die zich ertoe heeft verbonden of die ze ingevolge de wet of het reglement moet verrichten. Deze overwegingen zullen wellicht als muziek in de oren klinken van al wie gepleit heeft voor of gehoopt heeft op een terugkeer naar de leer van de arresten van 9 maart 1984 en 15 maart 1985.⁸⁹

In de andere arresten bevestigt het Hof deze principes.⁹⁰ Tevens wordt komaf gemaakt met de vroeger gehanteerde regel dat de rechter, om de vergoedbare schade te bepalen die de werkgever lijdt, het bestaan moet vaststellen van een schade die losstaat van de uitvoering van de wettelijke, reglementaire of conventionele verplichtingen van de werkgever.⁹¹ Deze regel beruiste op de opvatting dat het bestaan van een dergelijke verplichting noodzakelijk verhindert dat de uitgaven gedaan op grond van die verplichting schade uitmaken in de zin van art. 1382-1383 B.W. Nu het Hof (opnieuw) aanvaardt dat de betalingen of prestaties verricht krachtens een wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting een vergoedbare schade kunnen uitmaken, hoeft de rechter niet meer per se het bestaan vast te stellen van een schade die losstaat van de uitvoering van die verplichtingen.

D. De strekking van de wettelijke, reglementaire of conventionele verplichting

37. Dat deze koerswijziging voor de verhaalszoekende overheid als een geschenk uit de hemel valt, hoeft nauwelijks te worden betoogd. Terwijl de overheid tot voor kort genoopt werd haar heil te zoeken in een bijzondere om-

⁸⁹ Recentelijk nog werd door M. VAN QUICKENBORNE een sterk pleidooi gevoerd voor de terugkeer naar de rechtspraak van 1984 en 1985 (M. VAN QUICKENBORNE, «Verlies van de mogelijkheid tot inkohieren, burgerlijke partijstelling door de fiscus en doorbreking van het oorzakelijk verband door het ingrijpen van een eigen juridische oorzaak», *l.c.*, 232-239). De auteur vreesde toen echter dat dit «ideale scenario» wellicht niet onmiddellijk ingang zou vinden in de cassatierechtspraak.

⁹⁰ Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.99.0014.N (verder in dit nummer gepubliceerd); Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.99.0183.N; Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.00.0242.N en Cass. 20 februari 2001, A.R. nr. P.98.1629.N.

⁹¹ Cass. 19 februari 2001, A.R. nr. C.00.0242.N en Cass. 20 februari 2001, A.R. nr. P.98.1629.N.

schrijving van de geleden schade (cfr. «het verlies van de arbeidsprestaties»), kan zij voortaan rechtstreeks vergoeding vorderen voor de uitgaven die zij heeft moeten doen tijdens de periode van tijdelijke werkonbekwaamheid. Deze uitgaven maken immers in beginsel een vergoedbare schade uit, ook al zijn ze verricht tot nakoming van een wettelijke of reglementaire verplichting. De rechter mag de vordering op grond van art. 1382 e.v. B.W. slechts afwijzen wanneer uit de inhoud of de strekking van de loondoorbetalingsverplichting zou blijken dat het de bedoeling was van de wetgever de last van de loondoorbetaling definitief voor rekening te laten van de werkgever.

38. De mogelijkheid om vergoeding te verkrijgen voor prestaties of uitgaven verricht op grond van een wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting, blijft dus uiteindelijk afhankelijk van de draagwijdte en de strekking van de verplichting op grond waarvan de beweerde schadelijder deze prestaties of uitgaven heeft verricht. Met betrekking tot het verhaal van de werkgever moet de rechter zich meer bepaald uitspreken over de vraag of uit de inhoud en de strekking van de wettelijke of reglementaire bepalingen blijkt dat de werkgever die, wegens de fout van een derde, de wedde en de daarop verschuldigde belastingen en bijdragen heeft moeten doorbetalen zonder arbeidsprestaties te ontvangen, definitief de last van deze uitgaven dient te dragen. Omdat het gaat om de uitlegging van rechtsnormen (wetten in de materiële zin), heeft het Hof van Cassatie hierover het laatste woord.

Het Hof heeft de feitenrechtters echter niet zonder kompas het veld ingestuurd. In een van de zaken waarover het Hof op 19 februari 2001 uitspraak heeft gedaan,⁹² baseerde de tewerkstellende overheid haar verhaalsvordering op art. 17 van het K.B. van 1 juni 1964 en op art. 1382 en 1383 B.W. Art. 17 van het K.B. van 1 juni 1964 bepaalt dat de ambtenaar, in geval van arbeidsongeschiktheid te wijten aan een ongeval veroorzaakt door de schuld van een derde, zijn wedde alleen ontvangt als voorschot op de door de derde verschuldigde vergoeding en op voorwaarde dat hij de Staat bij iedere betaling in zijn rechten doet treden tegen diegene die het ongeval heeft veroorzaakt.⁹³ Het Hof van Cassatie overweegt dat uit deze bepaling kan worden afgeleid dat het de bedoeling van de wetgever niet was dat de last van de prestatie definitief voor rekening van de overheid komt. De appèlrechtters konden dan ook naar recht beslissen dat de overheid de gedane uitgaven integraal kan terugvorderen krachtens art. 1382 B.W.

Wanneer de wet of het reglement zelf bepaalt dat de werkgever zijn uitgaven kan verhalen op de derde aansprakelijke, betekent dit inderdaad dat de financiële last van de loondoorbetaling niet finaal voor rekening van de werkgever moet blijven. Maar ook los van het bestaan van

⁹² A.R. nr. C.99.0014.N (verder in dit nummer gepubliceerd).

⁹³ Art. 17 van het K.B. van 1 juni 1964 betreffende sommige verloven toegestaan aan personeelsleden van de rijksbesturen en betreffende de afwezigheden wegens persoonlijke aangelegenheden, is opgeheven door art. 14 van het K.B. van 17 maart 1995 houdende diverse wijzigingen aan de regelgeving toepasselijk op de ambtenaren in de Rijksbesturen (B.S. 29 maart 1995). Art. 17 was overbodig geworden nadat in art. 160 van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen (B.S. 23 december 1994) een algemene wettelijke subrogatie ten voordele van de federale overheidsdiensten was ingevoerd.

een specifiek verhaalsrecht, kan men aannemen dat de loondoorbetalingsplicht niet inhoudt dat de werkgever voor eens en altijd moet instaan voor de gedane uitgaven, wanneer de fout van een derde hem ertoe noopt zijn verplichtingen na te komen. Tegenover zijn werknemer is de werkgever verplicht om de wedde te betalen, welke ook de oorzaak is van de arbeidsongeschiktheid, en zelfs wanneer deze arbeidsongeschiktheid te wijten is aan de fout van een derde. Daaruit kan men echter niet afleiden dat de werkgever ook in zijn verhouding met de derde aansprakelijke, deze uitgaven definitief moet dragen. De verplichting van de werkgever om de wedde door te betalen gedurende de periode van tijdelijke arbeidsongeschiktheid strekt ertoe de bestaanszekerheid van de getroffen te vrijwaren. Is de arbeidsongeschiktheid te wijten aan de fout van een derde, dan beschermt de werkgever zijn werknemer en diens gezin tegen het risico dat de aansprakelijke onbekend of insolvent zou zijn. De aard en de strekking van de loondoorbetalingsplicht sluiten echter niet uit dat de werkgever zijn uitgaven poogt af te wentelen op diegene die door zijn fout deze verplichting in werking heeft gesteld.⁹⁴

39. Indien wordt aanvaard dat de loondoorbetalingsplicht niet inhoudt dat de werkgever definitief voor de gedane uitgaven moet instaan, kan de tewerkstellende overheid vergoeding verkrijgen op grond van art. 1382 B.W. voor de uitgaven die zij, krachtens de op haar rustende wettelijke of reglementaire verplichtingen, heeft moeten doen zonder arbeidsprestaties te ontvangen. Hetzelfde resultaat kon ook worden bereikt via de regel dat het oorzakelijk verband wordt doorbroken door het ingrijpen van een wettelijke of reglementaire verplichting, tenzij wanneer deze verplichting subsidiair is ten aanzien van de herstellplicht van de aansprakelijke. Als wordt aangenomen dat een verplichting «subsidiair» is wanneer de te verrichten uitgave of prestatie niet definitief ten laste moet blijven van diegene die ze moet verrichten,⁹⁵ gaat het inhoudelijk om dezelfde beoordeling als die welke wordt voorgeschreven door de loondoorbetalingsarresten van februari 2001 en de daarin gehanteerde schadebenadering. Zoals hierboven werd aangestipt, is het echter om rechtstheoretische redenen in elk geval verkieslijk het probleem van het ingrijpen van een juridische verplichting te benaderen vanuit de invalshoek van de schade.

Het onderscheid tussen de schadebenadering en de leer van het doorbreken van het causaal verband is overigens niet van louter theoretisch belang.

Sedert het arrest van 13 april 1988 stelde het Hof van Cassatie als regel voorop dat het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade wordt doorbroken door het ingrijpen van een wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting, tenzij wanneer deze verplichting secundair is ten aanzien van de herstellplicht van de dader.⁹⁶ In deze benadering vormde de «secundaire verplichting» slechts de uitzondering

op de regel dat het oorzakelijk verband wordt verbroken. Wie zijn verplichtingen had moeten nakomen door de fout van een derde, had dus in beginsel geen recht op vergoeding. Slechts wanneer de aanspraakmakende partij erin slaagde de rechter te overtuigen van het «secundaire karakter» van haar verplichting, kon zij vergoeding verkrijgen voor de verrichte uitgaven of prestaties.

In de loondoorbetalingsarresten van 19 en 20 februari 2001 wordt aanvaard dat uitgaven gedaan overeenkomstig een wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting in de regel voor vergoeding in aanmerking komen, tenzij wanneer blijkt de inhoud of de strekking van de wet, het reglement of contract, deze uitgaven definitief voor rekening moeten blijven van diegene die ze heeft moeten verrichten. Deze benadering brengt mee dat de aanspraakmakende partij in beginsel recht heeft op vergoeding, zodra vaststaat dat zij haar verplichtingen heeft moeten vervullen wegens de fout van een derde. De uitgaven of prestaties verricht op grond van een juridische plicht, worden nu immers vermoed schade te zijn.⁹⁷ Hierdoor verschuift het risico naar de aangesprokene: hij zal slechts aan zijn schadevergoedingsplicht ontkomen wanneer de rechter aanneemt dat, overeenkomstig de inhoud of de strekking van de wet, het reglement of contract, de gedane uitgaven finaal ten laste van de aanspraakmakende partij moeten blijven.

E. De omvang van het eigen verhaalsrecht krachtens art. 1382-1383 B.W.

40. Nu de traditionele hindernissen voor het verhaal krachtens art. 1382-1383 B.W. uit de weg zijn geruimd, is het voor de tewerkstellende overheid voordeliger haar regres rechtstreeks te baseren op het aansprakelijkheidsrecht, dan op het haar toegekende subrogatierecht. De subrogatoire vordering maakt het immers niet mogelijk het geheel van de gedane uitgaven op de aansprakelijke te verhalen. Daarentegen kunnen, bij het bepalen van de eigen schade van de werkgever, in beginsel alle uitgaven in aanmerking worden genomen, die de werkgever heeft moeten doen zonder arbeidsprestaties te ontvangen: niet alleen de nettowedde, maar ook de bedrijfsvoorheffing, de werknemers- en werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid, het pro rata gedeelte van het vakantiegeld en de eindejaarspremie en eventueel ook andere toelagen.

41. Het is denkbaar dat de aansprakelijke als verweer opwerpt dat de gedane uitgaven voor de overheid slechts een vergoedbare schade uitmaken, in de mate waarin het aan de overheid toegekende subrogatierecht het mogelijk maakt deze uitgaven af te wentelen op de aansprakelijke. Door een

⁹⁴ In dezelfde zin: M. VAN QUICKENBORNE, «Verlies van de mogelijkheid tot inkohieren, burgerlijke partijstelling door de fiscus en doorbreking van het oorzakelijk verband door het ingrijpen van een eigen juridische oorzaak», *I.c.*, 238; *Ibid.*, «De onderbreking van het oorzakelijk verband door een juridische oorzaak», *I.c.*, 1345.

⁹⁵ *Supra*, randnr. 33.

⁹⁶ *Supra*, randnr. 30 en de rechtspraak vermeld in voetnoten 70 en 71.

⁹⁷ Deze benadering berust op een feitelijk vermoeden van overeenstemming met de gewone gang van zaken: diegene die zijn verplichting moet nakomen wegens de fout van een derde, wordt vermoed hierdoor schade te lijden, omdat dit doorgaans het geval is. Op de aangesprokene zal de last rusten dit vermoeden te ontzenuwen en hij zal daarvan ook het risico dragen. Zie over het feitelijk vermoeden van overeenstemming met de gewone gang van zaken: B. DE TEMMERMAN, «Interest bij schadevergoeding uit wanprestatie en onrechtmatige daad. Een stand van zaken, tevens aanleiding tot een kritische beschouwing over de grondslagen van het Belgische schadevergoedingsrecht», *T.P.R.* 1999 (1277) 1379-1380; J. RONSE, L. DE WILDE, A. CLAEYS en I. MALLEMS, *Schade en schadeloosstelling*, I, Gent, Story-Scientia, 1988, nrs. 82-87.

subrogatoir verhaalsrecht toe te kennen, heeft de wetgever immers aangegeven in welke mate de last van de loon-doorbetaling niet definitief voor rekening van de overheid moet blijven. Verhaal op grond van art. 1382 B.W. zou dan slechts mogelijk zijn binnen de grenzen van de subrogatoire vordering. De discussie omtrent de omvang van het subrogatoir verhaal zou aldus ook bij de eigen verhaalsvordering krachtens art. 1382 B.W. de kop opsteken.

Dit verweer werd echter door het Hof onmiddellijk neergesabeld. In een van de arresten van 19 februari 2001 overwoog het Hof dat «de omvang van de subrogatie op grond van art. 17 van het K.B. van 1 juni 1964 te dezen geen belang vertoont».⁹⁸ Hiermee verwierp het Hof het argument dat de rechter, die zich op het bestaan van een subrogatierecht baseert om te oordelen dat het geenszins in de bedoeling van de wetgever lag de gedane uitgaven definitief van de werkgever ten laste te laten, niet naar recht kan oordelen dat de gedane uitgaven integraal kunnen worden teruggevorderd op grond van art. 1382 B.W.

42. Een andere vraag (waarover het Hof van Cassatie zich nog niet heeft moeten uitspreken) betreft de invloed van de eigen schuld van het getroffen personeelslid op de omvang van de vordering van de werkgever krachtens art. 1382 B.W. Heeft het slachtoffer door zijn eigen schuld bijgedragen tot het ongeval, dan moet de derde aansprakelijke het slachtoffer slechts vergoeden naar evenredigheid met zijn aandeel in de aansprakelijkheid voor het ongeval.⁹⁹ Wanneer de werkgever een verhaalsvordering instelt tegen de derde aansprakelijke, gebaseerd op de subrogatie in de rechten van het slachtoffer, kan de derde hem de verdeling van de aansprakelijkheid tegenwerpen. Het verhaal van de werkgever is dan beperkt tot het bedrag dat de derde aansprakelijke naar gemeen recht verschuldigd is, rekening houdende met de eigen schuld van het getroffen personeelslid.¹⁰⁰ Vordert de werkgever daarentegen vergoeding op grond van art. 1382 B.W. voor de schade die hij zelf heeft geleden, dan heeft de schuld van het getroffen personeelslid in beginsel geen invloed op zijn rechten jegens de derde aansprakelijke. Als uitgangspunt geldt immers dat diegene die door zijn fout de schade heeft veroorzaakt, ten aanzien van de benadeelde (*in casu* de werkgever) gehouden is tot volledige vergoeding van de schade, ook al werd die schade eventueel mee veroorzaakt door de samenlopende fout van een andere persoon (*in casu* het getroffen personeelslid).¹⁰¹ In principe blijft dus de derde aansprakelijke ertoe gehouden de schade geleden door de werkgever integraal te vergoeden, ook al heeft het getroffen personeelslid

het ongeval mee veroorzaakt. De derde aansprakelijke, die de werkgever heeft vergoed voor het integrale bedrag van de doorbetaalde wedde, zou zich echter vervolgens tot het medeaansprakelijke personeelslid kunnen wenden teneinde diens aandeel in de schade te vorderen.¹⁰² Het uiteindelijke resultaat is dan dat het getroffen personeelslid een deel van de ontvangen wedde moet terugbetalen, wat regelrecht ingaat tegen het doel van de loon-doorbetaling bij arbeidsongeschiktheid.

Dit onwenselijke resultaat kan worden vermeden door het aandeel van het getroffen personeelslid in de schadelast rechtstreeks toe te rekenen aan de werkgever. De werkgever zou slechts verhaal kunnen nemen op de derde aansprakelijke op grond van art. 1382 e.v. B.W. tot beloop van het bedrag overeenstemmend met het aandeel van de derde in de totale schade. De recente rechtspraak van het Hof van Cassatie maakt deze oplossing mogelijk. Volgens het Hof zijn de uitgaven die de werkgever heeft gedaan overeenkomstig zijn wettelijke, reglementaire of contractuele verplichting, geen schade in de zin van art. 1382 B.W., wanneer uit de inhoud of de strekking van die verplichting blijkt dat deze uitgaven finaal voor rekening van de werkgever moeten blijven. Men kan nu aannemen dat, in de mate waarin de arbeidsongeschiktheid te wijten is aan de schuld van de getroffen, de financiële last van de loon-doorbetaling voor rekening van de werkgever moet blijven. Dat de arbeidsongeschiktheid geheel of gedeeltelijk te wijten is aan de schuld van de getroffen zelf, is een risico dat de wetgever definitief ten laste van de werkgever heeft willen leggen. De werkgever lijdt dus slechts een vergoedbare schade in de mate waarin de aansprakelijkheid voor het ongeval berust op de fout van een derde.

43. Tot slot kan worden opgemerkt dat de koerswijziging van het Hof van Cassatie met betrekking tot het regres van de werkgever op grond van art. 1382 B.W. ook gevolgen kan hebben voor de vordering jegens het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds.

In een arrest van 25 september 1996 had het Hof nog geoordeeld dat de werkgever geen eigen recht kan laten gelden jegens het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds tot vergoeding van het loon betaald aan een personeelslid dat ingevolge een verkeersongeval, veroorzaakt door de bestuurder van een niet-verzekerd motorrijtuig, geen arbeidsprestaties had kunnen leveren. Volgens het Hof was de werkgever geen benadeelde in de zin van art. 80 van de wet van 9 juli 1975,¹⁰³ daar hij geen schade had geleden die vergoed kon worden volgens de regelen van de aquiliaanse aansprakelijkheid.¹⁰⁴ Nu wordt erkend dat het loon dat de werkgever heeft moeten doorbetalen zonder arbeids-

⁹⁸ A.R. nr. C.99.0014.N (verder in dit nummer gepubliceerd).

⁹⁹ Cass. 15 april 1980, *Arr. Cass.* 1979-80, 1010; Cass. 14 april 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 942; Cass. 21 september 1988, *Arr. Cass.* 1988-89, 80. Zie ook Cass. 29 juni 1995, *Arr. Cass.* 1995, 690; L. CORNELIS, «Le partage des responsabilités en matière aquilienne», *R.C.J.B.* 1993, (320) 325-327; H. VANDENBERGHE, M. VAN KUIKENBORNE en L. WYNANT, *l.c.*, 1481, nr. 173.

¹⁰⁰ J. MESTRE, *o.c.*, 420. Zie ook m.b.t. het subrogatoir verhaalsrecht van de schadeverzekeraar: Cass. 20 december 1971, *Arr. Cass.* 1971, 382; m.b.t. het subrogatoir verhaalsrecht van de arbeidsongevallenverzekeraar: Cass. 10 januari 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 406, met conclusie van advocaat-generaal De Swaef; m.b.t. het subrogatoir verhaalsrecht van het ziekenfonds, o.m.: Cass. 20 april 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 1001; Cass. 15 februari 1995, *Arr. Cass.* 1995, 177.

¹⁰¹ Cass. 26 november 1962, *Pas.* 1963, I, 397; Cass. 28 mei 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 1207. Zie ook o.m. Cass. 3 november 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, 285; Cass. 21 september 1988, *Arr. Cass.* 1988-90, 80; Cass. 19 mei 1993, *Verkeersrecht* 1993, 263.

¹⁰² De derde aansprakelijke kan zijn regresvordering tegen de medeaansprakelijke baseren op art. 1382 e.v. B.W. of op de regelen van de wettelijke subrogatie (Cass. 17 juni 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 1305).

¹⁰³ Wet 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, *B.S.* 29 juli 1975.

¹⁰⁴ Cass. 25 september 1996, *Arr. Cass.* 1996, 799 en *R. Cass.* 1998, 119, met noot R. GEELLEN. Zie ook: Cass. 2 november 2000, *De Verz.* 2001, 358.

prestaties te ontvangen, wel degelijk een vergoedbare schade kan uitmaken, sneuvelen meteen ook de bezwaren tegen een eigen vordering van de werkgever jegens het Motorwaarborgfonds op grond van art. 79 en 80 van de wet van 9 juli 1975. Ook voor werkgevers uit de particuliere sector opent dit perspectieven. De Arbeidsovereenkomstenwet kent weliswaar aan de werkgever een eigen vorderingsrecht toe tot terugbetaling van het gewaarborgd loon en de sociale bijdragen,¹⁰⁵ maar dit recht kan hij enkel uitoefenen jegens de derde-aansprakelijke, niet jegens het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds.¹⁰⁶ Wanneer nu de werkgever zelf kan worden beschouwd als «benadeelde» in de zin van art. 80 van de wet van 9 juli 1975, kan hij zich in die hoedanigheid rechtstreeks tot het Motorwaarborgfonds richten teneinde vergoeding te verkrijgen voor het uitbetaalde loon, in de gevallen waarin het motorwaarborgfonds tot tussenkomst is gehouden.

BESLUIT

44. Het regres van de werkgever uit de publieke sector op de derde aansprakelijke zorgt in de praktijk voor heel wat verwarring. Onzekerheid heerst vooral omtrent de reikwijdte van het subrogatoire verhaalsrecht van de tewerkstellende overheid. Moet de derde aansprakelijke slechts het nettobedrag van de doorbetaalde wedde vergoeden of heeft de tewerkstellende overheid ook recht op vergoeding voor de bedrijfsvoorheffing en de sociale lasten ingehouden of verschuldigd op die wedde en voor de andere sommen betaald aan het getroffen personeelslid, zoals het vakantiegeld en de eindejaarspremie? De verhaalbaarheid van deze uitgaven hangt allereerst af van de wijze waarop het voorwerp van het subrogatierecht in de betreffende wettelijke of reglementaire bepaling is omschreven. Sommige bepalingen kennen enkel een verhaal toe voor de wedde; in de andere gevallen komen ook de overige sommen die de overheid heeft moeten betalen in aanmerking voor verhaal. De mate waarin deze uitgaven uiteindelijk ten laste van de derde aansprakelijke kunnen worden gelegd, wordt voorts bepaald door de kenmerken van de subrogatoire vordering. De tewerkstellende overheid, gesubrogeerd in de rechten van de getroffen ambtenaar, kan niet meer vorderen dan het bedrag

waarop de getroffene zelf aanspraak had kunnen maken krachtens het civiele recht, in de hypothese dat zijn wedde niet was doorbetaald. Het resultaat hiervan is dat de overheid in beginsel slechts verhaal kan nemen voor het nettobedrag van de gedane uitgaven.

Dat de tewerkstellende overheid finaal zelf een deel van de loonkost moet dragen wanneer de arbeidsongeschiktheid van haar personeelslid te wijten is aan de schuld van een derde, is naar mijn mening niet zozeer het resultaat van een bewuste keuze van de wetgever, maar eerder een ongewild gevolg van de gebruikte juridische techniek. Het is ook ongerijmd dat dezelfde werkgever de totale loonkost, inclusief de sociale bijdragen, kan verhalen wanneer de getroffene een contractueel personeelslid is,¹⁰⁷ terwijl hij dit niet kan wanneer de getroffene een statutair personeelslid is. Het wekt dan ook geen verbazing dat de overheid steeds vaker aan de beperkingen van haar subrogatoire vordering tracht te ontkomen door rechtstreeks vergoeding te vorderen van de aansprakelijke voor de haar eigen schade.

De mogelijkheid van de werkgever om vergoeding te verkrijgen op grond van art. 1382 e.v. B.W. voor de uitgaven die hij heeft moeten verrichten ten behoeve van een arbeidsongeschikt personeelslid, schommelde gedurende bijna zeventig jaar op de golven van de rechtspraak met betrekking tot de tussenkomst van een eigen juridische plicht. Aan deze woelige periode lijkt een einde te zijn gekomen, nu het Hof van Cassatie in de arresten van 19 en 20 februari 2001 afstand heeft gedaan van de leer van de doorbraak van het oorzakelijk verband en opnieuw aanvaardt dat uitgaven gedaan op grond van een wettelijke, reglementaire of conventionele verplichting, voor vergoeding in aanmerking komen. In het licht van deze rechtspraak is de slaagkans van de eigen verhaalsvordering van de werkgever krachtens het aansprakelijkheidsrecht bijzonder groot.

Wij hopen alvast dat de nieuwe wending in de cassatierechtspraak voor een langdurige windstille zal zorgen.

Ingrid BOONE
*Referendaris bij het Hof van Cassatie**
Assistent Universiteit Gent

¹⁰⁵ Artt. 52, § 4, 54 § 4 en 75 Arbeidsovereenkomstenwet.

¹⁰⁶ Cass. 1 juni 1993, *Arr. Cass.*, 1993, 545.

¹⁰⁷ Wanneer de getroffene een contractueel personeelslid is, kan het tewerkstellende overheidsbestuur zich baseren op het eigen vorderingsrecht, neergelegd in art. 52, § 4, 54, § 4 en 75 Arbeidsovereenkomstenwet, om het gewaarborgd loon en de daarop verschuldigde sociale bijdragen terug te vorderen van de aansprakelijke derde (*Supra*, randnr. 1).

* Deze bijdrage geeft het persoonlijke standpunt weer van de auteur. Ik dank de heer Bart De Temmerman, referendaris bij het Hof van Cassatie, voor de boeiende gedachtewisseling over dit onderwerp.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

14 FEBRUARI 2001

Voorzitter: de h. De Baets

Rapporteurs: de hh. Bossuyt en Henneuse

Advocaten: mrs. Bollingh loco Hardeman, Libeer en Peeters

Gemeenschap en gewest – Bevoegdheid – Gewest – Fiscale geschillenregeling vóór inwerkingtreding van nieuwe fiscale procedure

Art. 35quinquies decies, § 3, eerste en tweede lid, en § 4, van de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging, ingevoerd door art. 5 van het decreet van 6 juli 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1994, zoals van toepassing op de geschillen die hangende waren vóór het in werking treden van de nieuwe fiscale procedure vervat in de wet van 15 maart 1999 betreffende beslechting van fiscale geschillen en van de wet van 23 maart 1999 betreffende de rechterlijke inrichting in fiscale zaken, schendt niet de regelen die de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten bepalen, in zover het bevoegde rechtscollege wordt aangeduid en bepaalde aspecten van de rechtspleging worden geregeld.

Arrest nr. 19/2001

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

Bij arrest van 1 december 1999 inzake de N.V. M. tegen de Vlaamse Milieumaatschappij heeft het Hof van Beroep te Gent volgende prejudiciële vragen gesteld:

«1. Is art. 35quinquies decies, § 3, eerste lid, van de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging, ingevoerd door art. 5 van het decreet van 6 juli 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1994 (*Belgisch Staatsblad*, 23 september 1994), dat luidt als volgt: «De persoon die een bezwaarschrift, zoals bedoeld in paragraaf 1, indiende, of een advocaat door hem gemachtigd, kan tegen de beslissing genomen door de ambtenaar van de Maatschappij, bedoeld in paragraaf 2, een voorziening indienen bij het Hof van Beroep van het gebied waar het kantoor gelegen is, waar de belasting is of moet worden geïnd», strijdig met art. 13 en 146 van de Grondwet, namelijk in zover art. 35quinquies decies, § 3, eerste lid, van de voornoemde wet, de materiële en territoriale bevoegdheid van de rechtbanken bepaalt en aldus een aangelegenheid regelt die tot de bevoegdheid van de nationale wetgever behoort, zonder zich te kunnen beroepen op art. 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen?

«2. Is art. 35quinquies decies, § 3, tweede lid, van de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging, ingevoerd door art. 5 van het decreet van 6 juli 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1994 (*Belgisch Staatsblad*,

23 september 1994), en dat luidt als volgt: «De eiser mag aan het Hof van Beroep bezwaren onderwerpen die noch in het bezwaarschrift werden geformuleerd, noch ambtshalve door de directeur of de door hem gedelegeerde ambtenaar werden onderzocht, voor zover zij een overtreding van de wet of een schending van de op straf van nietigheid voorgeschreven procedurevormen aanvoeren», strijdig met art. 146 van de Grondwet, namelijk in zover art. 35quinquies decies, § 3, tweede lid, van de voornoemde wet, de procedureregels voor de rechtbanken en hoven bepaalt en aldus een aangelegenheid regelt die tot de residuaire bevoegdheid van de nationale wetgever behoort, zonder zich te kunnen beroepen op art. 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen?

«3. Is art. 35quinquies decies, § 4, van de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging, ingevoerd door art. 5 van het decreet van 6 juli 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1994 (*Belgisch Staatsblad*, 23 september 1994) strijdig met art. 146 van de Grondwet, namelijk in zover art. 35quinquies decies, § 4, van de voornoemde wet, de materiële bevoegdheid van de rechtbanken bepaalt en aldus een aangelegenheid regelt die tot de bevoegdheid van de nationale wetgever behoort, zonder zich te kunnen beroepen op art. 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen?»

...

VI. In rechte

...

Over de in het geding zijnde bepalingen

B.1. De prejudiciële vragen hebben betrekking op art. 5 van het decreet van 6 juli 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 1994, in zoverre in art. 35quinquies decies van de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging de volgende bepalingen worden toegevoegd:

«§ 3. De persoon die een bezwaarschrift, zoals bedoeld in § 1, indiende, of een advocaat door hem gemachtigd, kan tegen de beslissing genomen door de ambtenaar van de Maatschappij, bedoeld in § 2, een voorziening indienen bij het Hof van Beroep van het gebied waar het kantoor gelegen is, waar de belasting is of moet worden geïnd worden.

«De eiser mag aan het Hof van Beroep bezwaren onderwerpen die noch in het bezwaarschrift werden geformuleerd, noch ambtshalve door de directeur of door de door hem gedelegeerde ambtenaar werden onderzocht, voor zover zij een overtreding van de wet of een schending van de op straf van nietigheid voorgeschreven procedurevormen aanvoeren.

(...)

«§ 4. De eiser die gebruik wenst te maken van nieuwe stukken, is gehouden deze geïnventariseerd neer te leggen ter griffie van het Hof van Beroep, binnen zestig dagen na

neerlegging van de uitgifte en van de stukken bedoeld in § 3, vijfde lid, door de gemachtigde ambtenaar van de Maatschappij.

«De in § 3, tweede lid bedoelde nieuwe bezwaren mogen worden geformuleerd ofwel in de voorziening, ofwel in een geschrift dat aan de griffie van het Hof van Beroep wordt afgegeven en dit op straffe van verval binnen de termijn gesteld in het eerste lid van deze paragraaf. De gemachtigde ambtenaar van de Maatschappij heeft het recht ter griffie van het Hof van Beroep inzage te doen nemen van het dossier en van de nieuwe stukken gedurende dertig dagen volgend op de in het eerste en tweede lid van deze paragraaf toegestane termijnen.

«Hij moet binnen dezelfde termijn van dertig dagen de memories, stukken en bescheiden welke hij als antwoord meent te moeten voordragen, ter griffie afgeven.

«De eiser kan er inzage van nemen.

«De eiser kan enkel mits machtiging van het Hof van Beroep wederantwoorden door neerlegging van stukken en bescheiden. Wanneer hij om die machtiging verzoekt, omschrijft hij de stukken en bescheiden welke hij nog van zin is in het debat te gebruiken.

(...).

B.2. Het Hof stelt vast dat een nieuwe fiscale geschillen-regeling is ingevoerd door de wet van 15 maart 1999 betreffende de beslechting van fiscale geschillen en de wet van 23 maart 1999 betreffende de rechterlijke inrichting in fiscale zaken, die in beginsel geldt voor alle belastingen en dus ook voor die welke zijn ingevoerd door de gewesten.

De prejudiciële vraag heeft evenwel betrekking op de rechtssituatie zoals die bestond vóór de inwerkingtreding van de nieuwe fiscale procedure, zodat deze bij het onderzoek van de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest buiten beschouwing dient te worden gelaten.

Over de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest

B.3. De eerste prejudiciële vraag heeft betrekking op het feit dat het hof van beroep van het gebied waar het kantoor waar de belasting is of moet worden geïnd, gelegen is, als bevoegd rechtscollege wordt aangewezen voor de behandeling van de geschillen inzake heffingen op de waterverontreiniging.

In de tweede en de derde prejudiciële vraag wordt het Hof gevraagd of het Vlaamse Gewest bevoegd was om in het decreet een regeling op te nemen waarbij het aan de eiser voor het hof van beroep wordt toegestaan in bepaalde gevallen nieuwe bezwaren aan te voeren en gebruik te maken van nieuwe stukken.

B.4.1. De heffing inzake de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging, als vervat in de wet van 26 maart 1971, werd door het Vlaamse Gewest ingevoerd krachtens de door art. 170 van de Grondwet aan de gewesten toegekende algemene fiscale bevoegdheid.

B.4.2. Die algemene fiscale bevoegdheid staat het gewest niet toe regelen uit te vaardigen met betrekking tot de bevoegdheid en de procedure voor de rechtscolleges. Krachtens art. 145 en 146 van de Grondwet behoort de omschrijving van de bevoegdheden van de rechtscolleges tot de uitsluitende bevoegdheid van de federale wetgever. Het vaststellen van procedureregels voor de rechtscolleges komt aan de federale wetgever toe op grond van zijn residuaire bevoegdheid.

B.4.3. Krachtens art. 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 kunnen de decreten evenwel rechtsbepalingen bevatten in aangelegenheden waarvoor de raden niet bevoegd zijn, voor zover die bepalingen noodzakelijk zijn voor de uitoefening van hun bevoegdheid. Sinds de wijziging van art. 19, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 door de bijzondere wet van 16 juli 1993 kunnen de gewesten ook een beroep doen op art. 10 om de door de Grondwet aan de federale wetgever voorbehouden aangelegenheden te regelen. Daartoe is vereist dat een dergelijke regeling noodzakelijk is voor de uitoefening van de bevoegdheden van het gewest, dat die aangelegenheid zich tot een gedifferentieerde regeling leent en dat de weerslag van de betrokken bepalingen op die aangelegenheid slechts marginaal is.

B.5.1. Reeds bij de wijziging van de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging door het decreet van 25 juni 1992 houdende diverse bepalingen tot begeleiding van de begroting 1992, had de decreetgever de bedoeling uitgedrukt om voor de geschillenregeling een parallelisme tot stand te brengen met het Wetboek van de Inkomstenbelastingen. Omdat hij evenwel niet bevoegd werd geacht om het bevoegde rechtscollege aan te wijzen, had hij zich destijds beperkt tot een algemene verwijzing naar het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (W.I.B.). Zoals uitvoerig uiteengezet in de parlementaire voorbereiding van de in het geding zijnde bepalingen en zoals ook in de praktijk is gebleken, leidde die regeling tot onduidelijkheid omtrent de bevoegde rechtbank en werden zaken soms tegelijk bij verschillende rechtscolleges aanhangig gemaakt, met grote rechtsonzekerheid tot gevolg (*Parl. St.*, Vlaamse Raad, 1993-1994, nr. 549/1, p. 3-10, en nr. 549/8, p. 3 en 4).

B.5.2. Na de wijziging van art. 19, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 door de wet van 16 juli 1993, heeft de decreetgever op 6 juli 1994 een nieuwe regeling uitgevaardigd om de bestaande verwarring weg te nemen, waarbij uitdrukkelijk het hof van beroep als bevoegd rechtscollege werd aangewezen.

B.5.3. Onder verwijzing naar de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens heeft de Raad van State in zijn advies met betrekking tot de in het geding zijnde bepalingen gesteld dat onvoldoende samenhang en onduidelijkheid van een regeling het recht op effectieve toegang tot de rechter kunnen schenden (*Parl. St.*, Vlaamse Raad, 1993-1994, nr. 549/1, p. 49 en 50).

B.5.4. De decreetgever kon het noodzakelijk achten, omwille van de rechtszekerheid en om een coherente regeling in het betrokken domein te waarborgen, de bevoegde rechter uitdrukkelijk te vermelden. De aanwijzing van het hof van beroep sloot aan bij de meeste fiscale procedures en was, wat de territoriale bevoegdheid betreft, in overeenstemming met de toen geldende federale regeling vervat in art. 632 Ger. W. De in het geding zijnde bepaling had derhalve geen invloed op de aan de federale wetgever voorbehouden bevoegdheden, zodat de decreetgever met de aanwijzing van het bevoegde rechtscollege binnen de grenzen gebleven is die zijn aangegeven door art. 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

B.6.1. De in het geding zijnde bepalingen regelen ook de wijze waarop voor het hof van beroep nieuwe grieven kunnen worden aangevoerd en nieuwe stukken kunnen worden

ingediend. Aldus bepalen zij sommige aspecten van de rechtspleging voor dat rechtscollege.

B.6.2. Art. 807 Ger. W., dat krachtens art. 1042 Ger. W. eveneens van toepassing is in hoger beroep, bepaalde ten tijde van de totstandkoming van het decreet van 6 juli 1994, dat een vordering in rechte kan worden uitgebreid of gewijzigd indien de nieuwe, op tegenspraak genomen conclusies berusten op een feit of akte in de dagvaarding aangevoerd, zelfs indien hun juridische omschrijving verschillend is.

In het voormalige art. 377, tweede lid, W.I.B. 1992 werd daarentegen de mogelijkheid van nieuwe bezwaren beperkt, in die zin dat aan het hof van beroep slechts nieuwe juridische en geen nieuwe feitelijke betwistingen konden worden voorgelegd. De noodzaak om in het fiscaal procesrecht in een eigen regelgeving die afwijkt van het gemene procesrecht te voorzien, kwam derhalve ook op federaal vlak tot uiting.

B.6.3. In zijn streven naar een parallellisme met de regeling in het W.I.B. 1992 en vanuit dezelfde bekommernis voor een duidelijke en coherente regelgeving, kon de decreetgever voor de betrokken gewestbelasting een soortgelijke regeling noodzakelijk achten. Bovendien kon hij enkel door het opnemen van de bedoelde regelgeving in het decreet de modaliteiten aangeven die specifiek zijn voor de door hem ingestelde belasting en die aansluiten bij de aan het beroep voorafgaande bezwaarprocedure. De weerslag op de aan de wetgever voorbehouden bevoegdheid om de procedure voor de rechtscolleges te regelen is bovendien marginaal, omdat de decreetgever zich beperkt heeft tot louter terminologische aanpassingen en in geen enkel opzicht aan de inhoudelijke federale regeling afbreuk heeft gedaan. Het Vlaamse Gewest heeft met de aanneming van de in het geding zijnde bepalingen zijn bevoegdheid niet overschreden.

B.7. Zoals hiervoor is gezegd, werd door de wet van 15 maart 1999 betreffende de beslechting van fiscale geschillen en de wet van 23 maart 1999 betreffende de rechterlijke inrichting in fiscale zaken een nieuwe regeling inzake fiscaal procesrecht ingevoerd die in beginsel geldt voor alle belastingen.

Het Hof is evenwel niet ondervraagd over de toepasbaarheid van het decreet van 6 juli 1994 voor de periode na het in werking treden van de nieuwe fiscale procedure vervat in de wetten van 15 en 23 maart 1999.

De prejudiciële vragen moeten negatief worden beantwoord.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 14 NOVEMBER 2000

Voorzitter-rapporteur: de h. Forrier
Openbaar ministerie: de h. Duinslaeger
Advocaat: mr. Arnou

Strafvordering – Regeling van de rechtspleging – Verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen – Eenmalig verzoek

De in verdenking gestelde of de burgerlijke partij kunnen, na het verstrijken van de termijn bedoeld in art. 127, vierde of vijfde lid, Sv. en de voltooiing van de eventueel door hen binnen

deze termijn van de onderzoeksrechter verzochte bijkomende onderzoekshandelingen, hem om geen nieuwe bijkomende onderzoekshandeling verzoeken.

De weigering van de raadkamer om een nieuwe bijkomende onderzoekshandeling te bevelen levert geen onregelmatigheid op en verleent derhalve de in verdenking gestelde of de burgerlijke partij geen grond tot hoger beroep.

A. t/ V. en B.

Gelet op het bestreden arrest, op 7 september 2000 gewezen door het Hof van Beroep te Gent, kamer van inbesluidigingstelling;

Overwegende dat de in verdenkinggestelde of de burgerlijke partij slechts tegen een arrest over hun hoger beroep tegen een verwijzingsbeschikking, onmiddellijk cassatieberoep kunnen instellen in gelijksoortige gevallen als die waarin zij overeenkomstig art. 135, § 2, Sv. daartegen hoger beroep kunnen instellen;

Overwegende dat de in verdenkinggestelde of de burgerlijke partij, na het verstrijken van de termijn bedoeld in art. 127, vierde lid of vijfde lid, Sv. en de voltooiing van de eventueel door hen binnen deze termijn van de onderzoeksrechter verzochte bijkomende onderzoekshandeling, hem om geen nieuwe bijkomende onderzoekshandeling kunnen verzoeken;

Dat de weigering van de raadkamer om een nieuwe bijkomende onderzoekshandeling te bevelen geen onregelmatigheid van de verwijzingsbeschikking oplevert en derhalve de in verdenking gestelde of de burgerlijke partij geen grond tot hoger beroep verleent;

Overwegende dat het de raadkamer toekomt te oordelen of een met toepassing van art. 127, vierde of vijfde lid, Sv. bevolen onderzoekshandeling is uitgevoerd;

Dat het oordeel van de raadkamer dat een dergelijke onderzoekshandeling is uitgevoerd, niets te maken heeft met de regelmatigheid van de verwijzingsbeschikking en derhalve de in verdenking gestelde of de burgerlijke partij geen grond tot hoger beroep verleent;

Overwegende dat de voorziening niet ontvankelijk is.

NOOT – *Verzoek tot uitvoering van bijkomende onderzoekshandelingen tijdens de regeling van de rechtspleging (art. 61quinquies en 127 Sv.)*

1. Sinds de wet van 12 maart 1998 wordt in de procedure voorafgaand aan de eigenlijke regeling van de rechtspleging, het strafdossier gedurende vijftien kalenderdagen voor inzage ter beschikking gesteld van de partijen (art. 127, derde lid, Sv.). Binnen deze termijn hebben de in verdenkinggestelde en de burgerlijke partij de mogelijkheid de onderzoeksrechter te verzoeken om bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten overeenkomstig art. 61quinquies Sv. (art. 127, vierde of vijfde lid, Sv.)

De *ratio legis* van deze bepaling was tijdverlies te vermijden.

Zo zal in vele gevallen kunnen worden vermeden dat de raadkamer ter gelegenheid van de regeling van de rechtspleging dient vast te stellen dat zij zich in de onmogelijkheid bevindt om het onderzoek af te sluiten, omdat het onderzoek niet volledig blijkt te zijn (R. Declercq, *Onderzoeksgerechten*, nr. 333).

Bovendien zal het nieuwe systeem ervoor kunnen zorgen dat, door de aanzienlijke verruiming van de tegenspraak in het gerechtelijk onderzoek, aan de vonnisgerechten een meerwaardig en afgerond strafdossier wordt voorgelegd (T. De Meester en Ph. Traest, «De regeling van de rechtspleging door de onderzoeksgerechten en de zuivering van de nietigheden tijdens het vooronderzoek», in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, C.B.R., Antwerpen, Maklu, p. 239).

2. De vraag die zich in dit verband aan het Hof van Cassatie in voorliggende zaak aandienende, was te weten of na het verstrijken van de termijn van art. 127, vierde of vijfde lid, Sv. en de voltooiing van de eventueel binnen deze termijn gevraagde bijkomende onderzoekshandelingen, de in verdenkinggestelde of de burgerlijke partij nog om nieuwe bijkomende onderzoekshandelingen kunnen verzoeken.

In casu ging het om een rechtsmiddel tegen een verwijzingsbeschikking waarbij de raadkamer had geweigerd om een nieuwe bijkomende onderzoekshandeling te bevelen en de verdediging hierin een grond tot onregelmatigheid zag.

3. De parlementaire voorbereiding (memorie van toelichting bij de wet van 12 maart 1998, *Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 857/1, p. 59, 90 en 101 en advies Raad van State, *ibidem*, 125; *Parl. St.*, Senaat, 1997-98, nr. 1-704/4, 284) is op dit punt niet heel duidelijk. Dit heeft voor gevolg dat er verschillende interpretaties zijn tussen rechtsleer enerzijds en rechtspraak anderzijds.

4. T. De Meester en Ph. Traest zijn van mening dat, nadat de onderzoeksrechter het verzoek heeft ingewilligd en de uitvoering van de gevraagde bijkomende onderzoekshandelingen heeft bevolen, het dossier opnieuw wordt medege-deeld aan de procureur des Konings, die hetzij bijkomende onderzoekshandelingen, hetzij de regeling van de rechtspleging vordert. Beide auteurs zijn van mening dat in de laatste hypothese het dossier opnieuw ter beschikking zal worden gesteld van de partijen gedurende ten minste vijftien, respectievelijk drie dagen overeenkomstig art. 127, derde lid, Sv.

Door de toevoeging van nieuwe stukken ingevolge de uitvoering van de bijkomende onderzoekshandelingen, zal het dossier wijzigingen hebben ondergaan en moeten de partijen in de mogelijkheid worden gesteld om na te gaan in welke mate deze al dan niet werden uitgevoerd en welke resultaten eruit zijn voortgekomen. Hoewel de parlementaire voorbereiding niet duidelijk is, lijkt volgens R. Verstraeten deze stelling het meest verdedigbaar (R. Verstraeten, *Handboek strafprocesrecht*, nr. 1000).

Deze stelling houdt in dat de partijen op dat moment zelfs nieuwe bijkomende onderzoekshandelingen kunnen vragen overeenkomstig art. 127, vierde lid, Sv.

Na verloop van de termijn van vijftien dagen, en behoudens een nieuw verzoek overeenkomstig art. 127, vierde lid, *juncto* art. 61quinquies Sv., zal dan worden overgegaan tot de regeling van de rechtspleging. Deze «tweede fase» zal worden voorafgegaan door de tweede inzagetermijn overeenkomstig art. 127, zesde lid, Sv. gedurende welke ditmaal geen nieuwe onderzoekshandelingen meer gevorderd kunnen worden (T. De Meester en Ph. Traest, *o.c.*, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, 239).

De eigenlijke vraag die bijgevolg rijst, is: «Wanneer eindigt de eerste fase van art. 127, derde tot vijfde lid, Sv. en begint de tweede fase van art. 127, zesde lid e.v. Sv.?»

Iedereen lijkt het er over eens dat in de tweede fase geen nieuwe bijkomende onderzoekshandelingen kunnen worden gevorderd conform art. 127, derde tot vijfde lid, Sv.

Deze werkwijze wordt weliswaar niet uitdrukkelijk door de wet vermeld. De juistheid van deze interpretatie blijkt volgens T. De Meester en Ph. Traest uit de systematiek en de doelstelling van art. 127 Sv. en wordt volgens hen bevestigd door de memorie van toelichting. Volgens hen was het wenselijk geweest voor de duidelijkheid dat de wettekst conform het advies van de Raad van State (nadere toelichting van de Commissie Strafrechtspleging, memorie van toelichting, 124-125) werd aangevuld als volgt: «... zou kunnen voorzien worden in een stelsel waarin de eerste fase van de regeling van de rechtspleging, na het verrichten van de nieuwe onderzoekshandelingen, van voren af aan herbegint».

5. De wetgever heeft echter het advies van de Raad van State niet gevolgd. Bovendien werd de uiteengezette stelling evenmin door de reeds bestaande rechtspraak gevolgd.

Zo oordeelde de Kamer van Inbeschuldigingstelling te Antwerpen (K.I. Antwerpen, 27 november 1998, *R.W.*, 1998-99, 785) dat na de uitvoering van de bijkomende onderzoekshandelingen of de weigering ervan, in de systematiek van de wet, de onderzoeksrechter niet ertoe gehouden is het dossier opnieuw toe te zenden aan de procureur des Konings. De zaak is hangende voor de raadkamer, en zo wordt onmiddellijk overgegaan tot de «tweede fase». Binnen deze werkwijze krijgen de partijen geen nieuwe gelegenheid om de rechtspleging te verlammen door een tweede verzoek om bijkomende onderzoekshandelingen (R. Declercq, *Beginselen van strafrechtspleging*, p. 219). Het is nl. enkel in de zogenaamde eerste fase dat de bepalingen van art. 61quinquies Sv. van toepassing zijn.

De eenmalige toepassing van art. 127, vierde lid, Sv. wordt afgeleid enerzijds uit de opbouw van de bepalingen van art. 127 Sv. zelf. Het vierde lid heeft het nl. woordelijk over «deze» termijn, terwijl in de latere hypothese van art. 127, zesde lid, Sv., bij de nieuwe termijn van inzage van het strafdossier, de wet niet voorzien heeft in een nieuwe toepassing conform art. 127, vierde lid. Anderzijds zijn er de parlementaire stukken, i.h.b. de toelichting van de Commissie van strafprocesrecht die gedeeltelijk in de memorie van toelichting werd overgenomen (*Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 857/1, p. 59) en het feit dat het advies van de Raad van State (*ibidem*, p. 125) niet werd gevolgd door de wetgever.

Een jaar later bevestigt de Kamer van Inbeschuldigingstelling te Antwerpen haar standpunt (K.I. Antwerpen, 30 november 1999, ref. 2396/99) m.b.t. art. 127, vierde lid, Sv. Dit belet de in verdenkinggestelde niet om in de tweede fase nog bijkomende onderzoeksdaeden te vragen aan de nog niet van zijn opdracht ontheven onderzoeksrechter. Een en ander kan noodzakelijk of wenselijk zijn voor het geval het aangevulde onderzoek een nieuw beeld creëert (R. Verstraeten, *Handboek Strafrechtspleging*, nr. 1000). Wel dient te worden opgemerkt dat, aangezien art. 61quinquies Sv. niet meer van toepassing is, de onderzoeksrechter erover kan beslissen, zonder dat er enige mogelijkheid tot beroep bestaat (K.I. Antwerpen, 18 mei 1999 inzake Loo/Slootmans, niet gepubliceerd). Hierdoor bevinden we ons opnieuw in de situatie zoals gebruikelijk vóór de invoering van de Wet «Franchimont» (zie M. Rozie, «Nieuwe rechten voor de verdachte», in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste*

commentaar bij de wet van 12 maart 1998, C.B.R., Antwerpen, Maklu).

6. Het Hof van Cassatie tot slot heeft in het voorliggende arrest in dezelfde lijn geoordeeld en heeft overduidelijk de eenmalige toepassing van art. 127, vierde of vijfde lid, Sv. bevestigd.

Het Hof was *in casu* van oordeel dat «na het verstrijken van de termijn, bedoeld in art. 127, vierde of vijfde lid, Sv. en de voltooiing van de eventueel door hen binnen deze termijn van de onderzoeksrechter verzochte bijkomende onderzoekshandeling, de inverdenkinggestelde of de burgerlijke partij om geen nieuwe bijkomende onderzoekshandeling kunnen verzoeken».

«Bovendien levert de weigering van de raadkamer om een nieuwe bijkomende onderzoekshandeling te bevelen geen onregelmatigheid op van de verwijzingsbeschikking en verleent de inverdenkinggestelde of de burgerlijke partij derhalve geen grond tot hoger beroep».

Inge Gabriëls

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 27 NOVEMBER 2000

Voorzitter-rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaat: mr. Bützler

Geneeskundige verzorging en uitkeringen – Honorarium – Kosten – Medische expertise – Tarief – Zelfstandige

1. en 2. Het K.B. 25 juni 1997 dat het tarief van het honorarium en de kosten vaststelt van de medische expertises die door de arbeidsgerechten zijn bevolen in betwistingen inzake geneeskundige verzorging en uitkeringen, heeft een algemene draagwijdte en geldt ook voor de deskundigenonderzoeken opgedragen in geschillen betreffende de geneeskundige verzorging en de uitkeringen voor zelfstandigen.

Landsbond der Christelijke Mutualiteiten t/ V.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 september 1999 gewezen door het Arbeidshof te Gent, afdeling Brugge;

...

Overwegende dat art. 982 Ger. W. de criteria bepaalt op grond waarvan de staat van erloon en kosten van het deskundigenonderzoek moet worden opgemaakt; dat, luidens het tweede lid, dit artikel van toepassing is «behoudens een andersluidende wetsbepaling»;

Overwegende dat, krachtens art. 167, vierde lid, van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, in de akten waarin een medisch expert wordt aangewezen, de voorschotten, de erlonen en kosten van deze expert die vervat zijn in de nota die hij opstelt overeenkomstig de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, aangeduid worden met toepassing van het door de Koning vastgesteld tarief;

Overwegende dat deze laatste bepaling betrekking heeft op de in het eerste lid van hetzelfde art. 167 bedoelde betwistingen in verband met de rechten en plichten voortvloeiend uit de wetgeving en reglementering betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen die tot de bevoegdheid van de arbeidsgerechten behoren;

Dat deze bepalingen geen onderscheid maken naargelang de verzekerden die in die geschillen betrokken zijn;

Overwegende dat het K.B. van 25 juni 1997 tot vaststelling van het tarief van de erlonen en kosten voor de deskundigen aangewezen door de arbeidsgerechten inzake de geschillen betreffende de regeling voor verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, ter uitvoering van art. 167, vierde lid, van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994 werd genomen;

Overwegende dat het K.B. van 25 juni 1997 een algemene draagwijdte heeft en van toepassing is op de staat van erloon en onkosten van door de arbeidsgerechten opgedragen deskundigenonderzoeken in de voormelde geschillen, zowel ten aanzien van werknemers als ten aanzien van zelfstandigen; dat het feit dat dit koninklijk besluit is totstandgekomen zonder medeondertekening van de minister van Middenstand en het advies niet werd ingewonnen van het beheerscomité bevoegd voor de uitkeringsverzekering voor zelfstandigen, hieraan geen afbreuk doet;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 19 FEBRUARI 2001

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Houtekier en Nelissen Grade

Onrechtmatige daad – Schade en schadeloosstelling – Overheid – Doorbetaling van wedde en socialezekerheidsbijdragen aan arbeidsongeschikt personeelslid – Contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting – Terugvordering van aansprakelijke derde – Voorwaarde – Uitgave niet definitief voor rekening van de betalende overheid

De overheid die ingevolge de fout van een derde krachtens de op haar rustende wettelijke of reglementaire verplichtingen de wedde en de op die wedde rustende bijdragen moet doorbetalen zonder arbeidsprestaties te ontvangen, is gerechtigd op schadevergoeding voor zover zij hierdoor schade lijdt.

Het bestaan van een contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting sluit niet uit dat schade in de zin van art. 1382 B.W. ontstaat, tenzij wanneer blijkt de inhoud of de strekking van de overeenkomst, de wet of het reglement, de te verrichten uitgave of prestatie definitief voor rekening moet blijven van degene die zich ertoe heeft verbonden of die ze ingevolge de wet of het reglement moet verrichten.

Wanneer de overheid krachtens art. 17 van het K.B. van 1 juni 1964 betreffende sommige verlopen toegestaan aan personeelsleden van de rijksbesturen en betreffende de afwe-

zigheid wegens persoonlijke aangelegenheden, aan de ambtenaren de activiteitswedde enkel betaalt als voorschot op de door de derde verschuldigde vergoeding, kan hieruit worden afgeleid dat het de bedoeling van de wetgever niet was dat de last van de prestatie definitief voor rekening van de overheid komt.

N.V. R.B. t/ B.

Gelet op het bestreden arrest, op 6 mei 1998 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Gelet op de beschikking van de Eerste Voorzitter van 9 januari 2001 waarbij de zaak naar de derde kamer wordt verwezen;

Over het middel, gesteld als volgt:

...

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat krachtens art. 1382 en 1383 B.W. de gene die door zijn schuld aan een ander schade berokkent, verplicht is deze schade integraal te vergoeden, wat impliceert dat de benadeelde teruggeplaatst wordt in de toestand waarin hij zich zou hebben bevonden indien die daad waarover hij zich beklaagt, niet was gesteld;

Dat de overheid die ingevolge de fout van een derde krachtens de op haar rustende wettelijke of reglementaire verplichtingen de wedde en de op die wedde rustende bijdragen moet doorbetalen zonder arbeidsprestaties te ontvangen, gerechtigd is op schadevergoeding voor zover zij hierdoor schade lijdt;

Dat immers het bestaan van een contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting niet uitsluit dat schade in de zin van art. 1382 B.W. ontstaat, tenzij wanneer blijkens de inhoud of de strekking van de overeenkomst, de wet of het reglement, de te verrichten uitgave of prestatie definitief voor rekening moet blijven van diegene die zich ertoe heeft verbonden of die ze ingevolge de wet of het reglement moet verrichten;

Overwegende dat krachtens art. 17 van het K.B. van 1 juni 1964 betreffende sommige verloven toegestaan aan personeelsleden van de rijksbesturen en betreffende de afwezigheid wegens persoonlijke aangelegenheden, de overheid aan de ambtenaren de activiteitswedde enkel betaalt als voorschot op de door de derde verschuldigde vergoeding;

Dat hieruit kan worden afgeleid dat het de bedoeling van de wetgever niet was dat de last van de prestatie definitief voor rekening van de overheid komt;

Dat de omvang van de subrogatie op grond van art. 17 van het genoemde besluit te dezen geen belang vertoont;

Overwegende dat het arrest op grond van de samenhang tussen art. 1382 B.W. en het genoemde besluit, oordeelt dat de schade niet definitief ten laste komt van de Staat en zodoende zijn beslissing naar recht verantwoordt;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

...

NOOT – Zie in dit nummer de bijdrage van I. Boone, «De arbeidsongeschikte ambtenaar en het regres van de werkgever op de aansprakelijke».

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 19 FEBRUARI 2001

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. De Gryse en Wouters

Onrechtmatige daad – Schade en schadeloosstelling – Inkomstenverlies – Berekeningsbasis – Brutoloon – Voorwaarde – Lasten die op de vergoeding zouden rusten – Overeenstemming met de lasten op het gewone loon

De gemeenrechtelijke schadevergoeding voor het bij hypothese gederfde loon mag alleen op basis van het brutoloon worden berekend wanneer de rechter vaststelt dat de lasten die op deze schadevergoeding zouden rusten, overeenstemmen met de lasten op het gewone loon van het slachtoffer.

N.V. K. t/ Vlaamse Gemeenschap

Gelet op het bestreden vonnis, op 30 september 1997 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde;

...

Over het eerste middel, gesteld als volgt:

...

Wat het vijfde onderdeel betreft:

Overwegende dat verweerster, krachtens art. 14, § 3, van de wet van 3 juli 1967 betreffende de preventie van of de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar en van het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector, van rechtswege in alle rechten, vorderingen en rechtsmiddelen treedt die het slachtoffer had kunnen doen gelden tegen de persoon die aansprakelijk is voor het arbeidsongeval of de beroepsziekte en dit tot het bedrag van de bezoldiging uitgekeerd tijdens de periode van tijdelijke arbeidsongeschiktheid;

Dat dit verhaalsrecht van verweerster, gebaseerd op de in deze bepaling neergelegde indeplaatsstelling, strekt tot terugvordering van de door haar uitbetaalde bedragen, en dit binnen de grenzen van het bedrag dat het slachtoffer krachtens art. 1382 en 1383 B.W. had kunnen vorderen van de derde aansprakelijke als vergoeding voor de schade ingevolge het verlies van inkomen, in de hypothese dat zijn loon niet verder was uitbetaald;

Overwegende dat de gemeenrechtelijke schadevergoeding voor het bij hypothese gederfde loon, alleen op basis van het brutoloon mag worden berekend wanneer de rechter vaststelt dat de lasten die op deze schadevergoeding zouden rusten overeenstemmen met de lasten op het gewone loon van het slachtoffer;

Overwegende dat het vonnis beslist dat verweerster ten laste van eiseres aanspraak kan maken op terugbetaling van het brutobedrag van het doorbetaalde loon; dat het vonnis deze beslissing baseert op de volgende gronden: «De rechtbank is van oordeel dat bij de begroting van de ge-

meenrechtelijke schadevergoeding moet worden uitgegaan van het nettoloon van de getroffene, tenzij wordt vastgesteld dat op de vergoeding dezelfde sociale en fiscale lasten drukken als op het verloren loon, zoals ze hier het geval is. Immers, in tegenstelling tot de private sector, werd aan het slachtoffer binnen het kader van de Arbeidsongevallenwet – publieke sector, door (verweerster) de volledige bezoldiging verder uitbetaald en werden diezelfde sociale en fiscale lasten bij de bron afgehouden en rechtstreeks doorgestort, zodat als basis voor het regresrecht voor bezoldigingen uitbetaald in de publieke sector, het brutoloon geldt»;

Dat het vonnis aldus bij het bepalen van wat het slachtoffer naar gemeen recht had kunnen vorderen van de aansprakelijke, enkel rekening houdt met de effectief ingehouden sociale en fiscale lasten op het doorbetaalde loon en niet met de lasten die zouden rusten op de gemeenrechtelijke vergoeding voor het bij hypothese gederfde loon; dat het vonnis niet vaststelt dat de lasten die zouden rusten op de gemeenrechtelijke vergoeding waarop de getroffene aanspraak had kunnen maken, overeenstemmen met de lasten op het gewone loon van de getroffene;

Dat het vonnis derhalve zijn beslissing niet naar recht verantwoordt;

Dat het onderdeel gegrond is;

...

NOOT – Zie elders in dit nummer de bijdrage van I. Boone, «De arbeidsongeschikte ambtenaar en het regres van de werkgever op de aansprakelijke».

RAAD VAN STATE

12e KAMER – 13 MAART 2001

Voorzitter: de h. Verbiest

Staatsraden: de hh. Lust (rapporteur) en Van Haegendoren

Rapporteur: de h. Vermeire

Advocaten: mrs. Judo loco Lindemans en Sebrechts

Raad van State – Vreemdeling – Bijzondere procedure-regeling inzake geschillen over beslissingen betreffende de toepassing van de Vreemdelingenwet – 1. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Vreemdeling – Recht van verdediging – 2. VN-Vluchtelingenverdrag – Recht van vluchteling op gelijke rechtsingang – 3. Verslag van auditeur – Vervanging door voorlopig advies – 4. Europees recht – Vrijheid van vestiging – Richtlijn voor de coördinatie van de voor vreemdelingen geldende bijzondere maatregelen ten aanzien van verplaatsing en verblijf

1. Het K.B. van 9 juli 2000 houdende bijzondere procedure-regeling inzake geschillen over beslissingen betreffende de toepassing van de Vreemdelingenwet, strekt ertoe de behandeling van de vreemdelingengeschillen voor de Raad van State, afdeling administratie, te versnellen. Vooralsnog wordt niet bijgevalen dat deze voorschriften in het licht van de artikelen 10, 11 en 191 G.W., van art. 30, § 2, R.v.St.-Wet en van het recht van verdediging, disproportioneel zijn met het nagestreefde doel en, meer bepaald, de rechten van de verdediging op onevenredige wijze beknotten. De versnelling

van de procedure biedt ook voordelen voor de rechtzoekende, die immers vlugger uitsluitel verkrijgt over zijn juridische situatie. Tegelijk zijn ook de voorschriften in verband met het voordeel van het pro Deo aangepast teneinde de toegang tot de Raad van State te vergemakkelijken.

2. Het door art. 16 VN-Vluchtelingenverdrag gewaarborgde recht op gelijke rechtsingang lijkt niet in te houden dat de toepasselijke rechtspleging de gemeenrechtelijke procedure dient te zijn. Die verdragsbepaling is niet geschonden door de aangepaste procedure die geen onderscheid maakt naar de verzoeker en die speciaal met het oog op de bijzondere situatie van de vreemdelingen, de mogelijkheid van de rechtsbijstand verruimt.

3. De vervanging van het verslag van de auditeur bij de Raad van State, in het kort geding in vreemdelingenzaken door een voorlopig advies, waarin de auditeur beknopt een oplossing voor het geschil voorstelt en dat bij de kennisgeving van de rechtsdag aan de partijen wordt gevoegd, biedt op het eerste gezicht niet wezenlijk minder garanties voor een behoorlijke voorbereiding van en tegenspraak op de terechtzitting dan het verslag van de auditeur.

4. Art. 8 van de richtlijn van de Raad 64/221 van 25 februari 1964 voor de coördinatie van de voor vreemdelingen geldende bijzondere maatregelen ten aanzien van verplaatsing en verblijf vergt niet dat de bedoelde beroepen volgens de gemeenrechtelijke procedure worden afgedaan, inzonderheid niet wanneer blijkt dat ook voor de eigen onderdanen niet alle beroepen tegen bestuursrechtelijke besluiten volgens die procedure worden behandeld.

V.Z.W. Vlaams Minderhedencentrum e.a. t/ Belgische Staat, minister van Binnenlandse Zaken

Arrest nr. 93.869

Gezien het verzoekschrift dat de V.Z.W. Vlaams Minderhedencentrum, de V.Z.W. Overlegcentrum voor Integratie van Vluchtelingen, de V.Z.W. Beweging tegen Rassenhaat, Antisemitisme en Xenofobie, de V.Z.W. Liga voor de Mensenrechten en de V.Z.W. La Ligue des Droits de l'Homme op 12 september 2000 hebben ingediend om de schorsing van de tenuitvoerlegging te vragen van het K.B. van 9 juli 2000 houdende bijzondere procedureregeling inzake geschillen over beslissingen betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 15 juli 2000;

...

Overwegende dat, ten gevolge van de wet van 18 april 2000 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, alsook de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, §§ 2 en 3 van art. 30 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State luiden als volgt:

«§ 2. De Koning kan, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, bijzondere procedureregels vaststellen voor de behandeling van de verzoekschriften die doelloos, kennelijk onontvankelijk, kennelijk ongegrond of kennelijk gegrond zijn, zo nodig in afwijking van artikel 90.

Onverminderd het vorige lid, kan Hij ook, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, bijzondere regels

vaststellen inzake de samenstelling van de kamers, de termijnen en de procedure voor de behandeling van de verzoekschriften die gericht zijn tegen een beslissing genomen met toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, zo nodig in afwijking van paragraaf 1, evenals van de artikelen 14, 17, 18, 21, 21*bis* en 90. Hij kan bovendien bijzondere regels vaststellen voor de behandeling van de verzoekschriften die enkel korte debatten met zich meebrengen.

§ 3. In de in paragraaf 2, tweede lid, bedoelde aangelegenheid,

a) is de procedure, behoudens uitzondering, schriftelijk;

b) is het arrest waarbij uitspraak wordt gedaan in kort geding, over het beroep tot nietigverklaring of over het cassatieberoep, niet vatbaar voor verzet, derdenverzet of herziening»;

Overwegende dat ter uitvoering hiervan de Koning op 9 juli 2000 het bestreden besluit heeft vastgesteld; dat hoofdstuk III de voorschriften bevat met betrekking tot de nietigverklaring van beslissingen genomen met toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen; dat de termijn voor het indienen van het verzoekschrift bepaald wordt op dertig dagen na kennisgeving van de bestreden handeling (art. 20, eerste lid); dat de termijn voor het indienen van de memorie van antwoord en de memorie van wederantwoord of de toelichtende memorie eveneens op dertig dagen wordt bepaald (art. 21); dat geen gewag wordt gemaakt van de mogelijkheid om na het verslag van de auditeur laatste memories in te dienen; dat in verkorte procedures wordt voorzien, niet alleen wanneer de auditeur meent dat de afstand kan worden toegewezen, de Raad van State kennelijk niet bevoegd is, het beroep zonder voorwerp, kennelijk onontvankelijk, kennelijk ongegrond of kennelijk gegrond is, maar ook «wanneer blijkt dat de vordering slechts korte debatten vereist» (art. 26);

Overwegende dat hoofdstuk II van het koninklijk besluit het kort geding met betrekking tot de voornoemde beslissingen regelt; dat in verband met het onderzoek van de zaak wordt voorgeschreven dat de auditeur een «voorlopig advies» bij het dossier voegt, «tenzij hij van oordeel is dat de vordering slechts korte debatten vereist» (art. 7, § 2, eerste lid); dat in het eerste geval bij de kennisgeving van de rechtsdag aan de partijen het voorlopige advies wordt gevoegd en in het tweede geval in het bericht tot vaststelling van de rechtsdag «kort het standpunt van de auditeur en de motivering ervan (wordt) vermeld» (art. 7, § 4); dat de termijn waarbinnen krachtens art. 17, § 4*bis* of § 4*ter*, van de gecoördineerde wetten om de voortzetting van de procedure kan worden gevraagd, op vijftien dagen wordt vastgesteld (art. 18, § 1, tweede lid);

...

Overwegende dat krachtens art. 17, § 2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State slechts tot schorsing van de tenuitvoerlegging kan worden besloten onder de dubbele voorwaarde dat ernstige middelen worden aangevoerd die de vernietiging van de aangevochten akte of verordening kunnen verantwoorden en dat de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de bestreden akte of verordening een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kan berokkenen;

Overwegende, wat de eerste voorwaarde betreft, dat verzoekende partijen vijf middelen aanvoeren;

Overwegende dat een eerste middel de schending van de artikelen 10, 11 en 191 van de Grondwet, van art. 30, § 2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State en van het recht van verdediging aanvoert, doordat het bestreden besluit de positie en de verdedigingsmogelijkheden van vreemdelingen, inbegrepen kandidaat-vluchtelingen, aanzienlijk nadeliger maakt dan de positie van Belgen die voor de Raad van State de schorsing of de nietigverklaring van een administratieve beslissing wensen te verkrijgen; dat wordt toegelicht dat het besluit de verdedigingsmogelijkheden van de rechtzoekenden inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen op onevenredige wijze inperkt door de termijnen te verkorten voor het instellen van een beroep, voor het indienen van de memories en om de voortzetting van de procedure te vragen (art. 18, 20 en 21), door de laatste memories te schrappen (art. 24) en door een gratuit onderscheid in te stellen tussen procedures naargelang zij al dan niet slechts korte debatten vereisen (art. 26 en 27);

Overwegende dat de grondwettelijke regelen van de gelijkheid en de niet-discriminatie, vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, niet uitsluiten dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en redelijk verantwoord is; dat het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld, rekening houdende met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de terzake geldende beginselen; dat het gelijkheidsbeginsel geschonden is wanneer er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel; dat de voormelde garanties ook gelden wanneer een verschil in behandeling wordt ingesteld ten nadele van vreemdelingen die zich in België bevinden;

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit voor een objectieve categorie van personen, namelijk voor degenen die een beslissing genomen met toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen voor de Raad van State bestrijden, een procedureregeling vaststelt die afwijkt van de algemeen geldende, gemeenschappelijke procedures bepaald door het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State en het K.B. van 5 december 1991 tot bepaling van de rechtspleging in kort geding voor de Raad van State;

Overwegende dat, voortgaande op de parlementaire voorbereiding van de eerder vermelde wet van 18 april 2000 en op het verslag aan de Koning bij het bestreden besluit, het doel van de bijzondere procedureregels erin bestaat om de behandeling van de geschillen inzake vreemdelingen sneller en efficiënter te laten verlopen en om misbruik van de procedure bij wijze van vertragsmanoeuvre tegen te gaan, zodat het hoofd kan worden geboden aan het zeer grote aantal geschillen en zich niet opnieuw de situaties van sociale onzekerheid en marginaliteit voordoen die de wet van 22 december 1999 betreffende de regularisatie van het verblijf van bepaalde categorieën van vreemdelingen verblijvend op het grondgebied van het Rijk juist wil verhelpen; dat in dit verband de bevoegde Minister erop heeft gewezen

dat de geschillen inzake vreemdelingen meer dan de helft van de geschillen uitmaken die bij de Raad van State ahangig zijn, dat dit aandeel toenam doordat een asielzoeker zijn recht op maatschappelijke dienstverlening behoudt in afwachting van een uitspraak over zijn beroep tegen de beslissing van de Commissaris-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen of tegen de beslissing van de Vaste Beroepscommissie voor vluchtelingen, en dat het aandeel nog meer zal toenemen door de voormelde wet van 22 december 1999;

Overwegende dat het voorgaande voldoende lijkt te verantwoorden waarom het bestreden besluit er specifiek en alleen toe strekt de behandeling van de geschillen inzake vreemdelingen te versnellen; dat het bestreden besluit dat doel nastreeft door onder meer de gebruikelijke termijn voor het instellen van het beroep, voor het indienen van memories en voor het vragen van de voortzetting van de procedure in te korten, de mogelijkheid om laatste memories in te dienen af te schaffen en in een verkorte procedure te voorzien ingeval de auditeur van mening is dat slechts korte debatten vereist zijn; dat, op het eerste gezicht, de verwerende partij terecht kon menen dat die voorschriften effectief zouden bijdragen tot het bereiken van het beoogde doel; dat daar geen afbreuk aan doet het feit dat «ook het doorzenden van procedurestukken door de griffie van (de) Raad en het vaststellen van een zittingsdatum tijd vereist»;

Overwegende dat vooralsnog niet wordt bijgevalen dat de kwetsieuze voorschriften disproportioneel zijn met het nagestreefde doel en, meer bepaald, de rechten van de verdediging op onevenredige wijze beknotten; dat, wat de inkorting van de termijnen betreft, in het verslag aan de Koning niet ongeloofwaardig wordt gesteld dat uit het succes van de beroepen in kort geding volgens de procedure van de uiterst dringende noodzakelijkheid blijkt dat de doeltreffendheid van de beroepen in geschillen inzake vreemdelingen niet afhangt van een beroepstermijn van zestig dagen, dat een termijn van dertig dagen om beroep in te stellen ook in andere bijzondere procedures voorkomt, zoniet langer is, en dat hij even lang is als of zelfs langer is dan de termijnen die toepasselijk zijn in geschillen inzake vreemdelingen in andere lidstaten van de Europese Unie; dat de taalproblemen en de moeilijkheden ten gevolge van adreswijzigingen waarnaar de verzoekende partijen verwijzen, goeddeels ondervangen lijken te worden door de woonplaatskeuze die art. 34 van het bestreden koninklijk besluit voorschrijft; dat ook aangenomen moet worden dat de strengheid van de termijnen ingeval van overmacht gemilderd kan worden;

Overwegende dat ook de afschaffing van de laatste memories, overigens geen novum in bijzondere rechtsplegingen, vooralsnog niet vermag tot de onevenredigheid met het nagestreefde doel te besluiten; dat terzake uit het verslag aan de Koning blijkt dat de ervaring heeft geleerd dat de laatste memories in vreemdelingengeschillen summier zijn en vaak louter voor de vorm worden ingediend; dat hoe dan ook het bestreden besluit niet uitsluit dat de betrokkene de eventuele toelichtingen die hij nog had willen doen, tenminste ter terechtzitting geeft;

Overwegende, in verband met het onderscheid tussen procedures «die al dan niet meer dan korte debatten vereisen», dat het op het eerste gezicht geenszins zo gratuit lijkt als de verzoekende partijen willen doen voorkomen; dat

art. 26 van het bestreden besluit in een verkorte procedure voorziet «wanneer blijkt dat de vordering (tot nietigverklaring) slechts korte debatten vereist»; dat die procedure naar luid van het verslag aan de Koning «het midden houdt tussen de zeefprocedure (van art. 27, met betrekking tot zaken waarvan de oplossing klaarblijkelijk is) en de gewone procedure, waarbij de laatstgenoemde alleen voor principiële zaken dient te worden toegepast of voor zaken waaraan problemen verbonden zijn die beletten dat de gerechtelijke waarheid gemakkelijk aan het licht wordt gebracht»; dat, gelet op de vaak repetitieve en stereotiepe aard van de betwistingen in vreemdelingengeschillen, de verwerende partij terecht kon menen, zo lijkt, dat het onderscheid «mogelijk» is en vooralsnog alleen in dat soort van geschillen moet worden ingevoerd;

Overwegende dat, om de bestreden regeling alvast in de huidige stand van de procedure niet onevenredig met haar doel te achten, de Raad ten slotte nog vaststelt dat de versnelling van de procedure ook voordelen biedt voor de rechtzoekende, die immers vlugger uitsluitsel verkrijgt over zijn juridische situatie, en dat tegelijk met de versnelling art. 33 ook de voorschriften in verband met «het voordeel van het pro Deo» aan de bijzondere situatie van de vreemdelingen heeft aangepast teneinde, aldus het meervernomde verslag aan de Koning, «de toegang tot het administratieve rechtscollege te vergemakkelijken voor diegenen die het werkelijk nodig hebben»;

Overwegende dat het eerste middel niet ernstig is;

Overwegende dat een tweede middel art. 16 van het VN-Vluchtelingenverdrag geschonden noemt, «doordat het bestreden besluit ten aanzien van de procedures voor de Raad van State een onderscheid invoert tussen (kandidaat-)vluchtelingen en vreemdelingen enerzijds, en tussen Belgische onderdanen anderzijds»; dat de verzoekende partijen uiteenzetten dat art. 16 directe werking heeft, dat de Belgische overheid ertoe gehouden is voor vluchtelingen dezelfde rechtsingangen te openen als voor de eigen burgers, dat deze rechtsingangen dezelfde waarborgen moeten bieden als de algemene burgerlijke en administratieve procedures en dat het aangevochten besluit er juist toe strekt een groot aantal waarborgen in te perken zonder uitdrukkelijke machtiging van de wetgever;

Overwegende dat art. 16, 1 en 2, van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen voorschrijft wat volgt:

«1. Een vluchteling heeft het genot van rechtsingang op het grondgebied van alle Verdragsluitende Staten.

2. Een vluchteling geniet in de Verdragsluitende Staat waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft dezelfde behandeling als een onderdaan, wat betreft rechtsingang, waaronder begrepen rechtsbijstand en vrijstelling van de *cautio judicatum solvi*»;

Overwegende dat de in het middel bedoelde vreemdelingen op het eerste gezicht qua toegang tot de rechter niet anders worden behandeld dan Belgische onderdanen; dat zij, net als Belgen, een vordering tot gewone schorsing, een vordering tot schorsing wegens uiterst dringende noodzakelijkheid en een vordering tot nietigverklaring kunnen instellen; dat het door de aangehaalde bepalingen gewaarborgde recht op gelijke rechtsingang niet tevens lijkt in te houden dat de toepasselijke rechtspleging de gemeenrechtelijke procedure dient te zijn; dat de bepalingen

niet geschonden lijken te worden door met betrekking tot de verzoekschriften tegen een beslissing genomen met toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen te voorzien in een aangepaste procedure die geen onderscheid maakt naar de verzoeker en die speciaal met het oog op de bijzondere situatie van de vreemdelingen, de mogelijkheid van rechtsbijstand verruimt; dat dit volstaat om het middel in de huidige stand van de procedure niet aan te nemen; dat het tweede middel niet ernstig is;

Overwegende dat luidens een derde middel het bestreden besluit de artikelen 10, 11 en 191 van de Grondwet, de artikelen 22, 24 en 30, § 2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, het algemeen beginsel van de normenhiërarchie en het recht van verdediging schendt, doordat art. 7 het verslag van de auditeur vervangt door een voorlopig advies en het definitieve advies slechts mondeling terechtzitting wordt gegeven;

Overwegende dat ook de vervanging van het verslag van de auditeur in het kort geding, door een voorlopig advies, wordt verantwoord door de wil de procedure te versnellen; dat de maatregel aan dit doel lijkt te beantwoorden en er niet onevenredig mee is; dat, anders dan de verzoekende partijen laten verstaan, de maatregel geenszins betekenisvol nadeliger lijkt dan de toepassing van de gewone procedure;

Overwegende dat luidens het verslag aan de Koning, in het voorlopig advies «de auditeur beknopt een oplossing voor het geschil voorstelt»; dat die oplossing bij de kennisgeving van de rechtsdag aan de partijen wordt gevoegd; dat, zelfs in het geval waarin de auditeur van oordeel is dat de vordering slechts korte debatten vereist, dan nog de partijen kort ingelicht worden van zijn standpunt en motivering, zodat zij weten, aldus het verslag aan de Koning, «welke wending de zaak op de terechtzitting wellicht zal nemen»; dat deze regeling op het eerste gezicht niet wezenlijk minder garanties voor een behoorlijke voorbereiding van en tegenpraak op de terechtzitting biedt dan de mededeling van het in art. 12 van het K.B. van 5 december 1991 bedoelde verslag waarin, volgens de letter van het artikel, alleen de feiten en middelen dienen te worden uiteengezet;

Overwegende dat ook de opmerking van de verzoekende partijen dat «niets de auditeur verplicht eenzelfde stelling in te nemen in zijn voorlopig advies (...) en in zijn definitief advies, dat hij ter zitting geeft» niet aantoonde dat de bestreden regeling nadeliger is dan de gewone procedure; dat in de gewone procedure in kort geding de auditeur evenmin verplicht is in zijn advies ter zitting hetzelfde standpunt in te nemen als datgene dat hij gebeurlijk in zijn verslag verwoordde;

Overwegende dat luidens art. 22 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State de behandeling schriftelijk geschiedt; dat zo art. 30, § 2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State de Koning niet uitdrukkelijk machtigt van het artikel af te wijken, § 3 van art. 30 dat wel lijkt te doen; dat volgens die bepaling de procedure met betrekking tot de verzoekschriften gericht tegen een beslissing genomen met toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen schriftelijk is, «behoudens uitzondering»;

Overwegende dat met de verzoekende partijen wordt vastgesteld dat art. 30, § 2, van de gecoördineerde wetten op

de Raad van State niet formeel toelaat van art. 24 af te wijken; dat in de huidige stand van de procedure evenwel wordt aangenomen dat het bestreden besluit er ook niet van afwijkt; dat art. 24 immers in de procedure van het kort geding geen schriftelijk verslag van het auditoraat verplicht stelt, maar alleen de Koning machtigt om de termijnen voor geschreven verslagen te bepalen en de auditeur toelaat zijn verslag in sommige gevallen te beperken;

Overwegende dat het derde middel niet ernstig is;

...

Overwegende dat een vijfde middel de miskenning aanvoert van de artikelen 12, 39 en 43 van het Verdrag van 25 maart 1957 tot oprichting van de Europese Gemeenschap, doordat het bestreden besluit ook van toepassing is op de beroepen op grond van de artikelen 40 tot en met 47 van de reeds eerder vermelde wet van 15 december 1980 en aldus de inwoners van de Europese Unie inzake verblijf aan een andere procedure voor de Raad van State onderwerpt dan de Belgische burgers; dat wordt verduidelijkt dat de ingeroepen artikelen procedurele discriminaties in het raam van het publiekrecht verbieden wanneer zij gevolgen hebben voor de rechtspositie van EU-burgers en dat «art. 8 van de richtlijn 64/221» vereist dat de procedure die betrekking heeft op het verblijfsrecht van EU-burgers minstens dezelfde waarborgen biedt als de procedure die burgers van de lidstaat tegen administratieve beslissingen kunnen instellen;

Overwegende dat naar luid van art. 12 van het Verdrag van 25 maart 1957 tot oprichting van de Europese Gemeenschap binnen de werkingssfeer van het verdrag elke discriminatie op grond van nationaliteit verboden is; dat art. 39 en 43 het vrij verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap, respectievelijk de vrijheid van vestiging regelen;

Overwegende dat, naar hierboven reeds is aangenomen, het bestreden koninklijk besluit met betrekking tot verzoekschriften tegen een beslissing genomen met toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen voor de Raad van State een bijzondere procedure-regeling vaststelt, zonder onderscheid naargelang de persoon van de verzoeker en zonder de rechtsbescherming onredelijk te beknotten; dat verzoekende partijen op het eerste gezicht niet aantonen op welke wijze hierdoor de voormelde verdragsartikelen worden geschonden;

Overwegende dat art. 8 van de richtlijn van de Raad 64/221 van 25 februari 1964 voor de coördinatie van de voor vreemdelingen geldende bijzondere maatregelen ten aanzien van verplaatsing en verblijf, die gerechtvaardigd zijn uit hoofde van de openbare orde, de openbare veiligheid en de volksgezondheid bepaalt wat volgt: «Betrokkene moet tegen het besluit tot weigering van toelating, tot weigering van afgifte of verlenging van de verblijfsvergunning of tegen het besluit tot verwijdering van het grondgebied kunnen beschikken over de mogelijkheden van beroep die openstaan voor de eigen onderdanen tegen bestuursrechtelijke besluiten»;

Overwegende dat de Raad tenminste in de huidige stand van de procedure ervan uitgaat dat het geciteerde voorschrift niet vergt dat de bedoelde beroepen volgens de gemeenschappelijke procedure worden afgedaan, inzonderheid niet wanneer dat ook voor de eigen onderdanen niet alle

beroepen tegen bestuursrechtelijke besluiten volgens die procedure worden behandeld; dat voor het overige uit de bespreking van inzonderheid het eerste en het derde middel volgt dat de bestreden bijzondere procedureregeling voldoende gelijkwaardig lijkt aan de gemeenrechtelijke en dat zij de uitoefening van de verleende beroepsmogelijkheden in de praktijk niet al te moeilijk maakt; dat het vijfde middel niet ernstig is;

Overwegende dat geen ernstige middelen worden aangevoerd; dat deze vaststelling volstaat om de vordering tot schorsing te verwerpen.

(Volgt: verwerping van de vordering tot schorsing.)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 31 AUGUSTUS 1998

Voorzitter: de h. Blondeel

Advocaten: mrs. De Wijs, Molenaers en Decordier

Onrechtmatige overheidsdaad – Militaire hulpverleningsopdracht – Veiligheid – Nodige uitrusting en naleving van operationele normen – Tekortkoming – Fout

Het komt aan de Belgische Staat toe om de militairen die voor een gevechts-, bewakings-, beschermings- of hulpverleningsopdracht worden ingezet, op het gebied van de veiligheid van de beste uitrusting te voorzien en de strengste operationele normen te doen naleven. Als de Belgische Staat in gebreke blijft om terzake de nodige veiligheidsuitrusting aan te kopen en om minstens een eenvoudige veiligheidsmaatregel te nemen en te doen naleven, schiet hij tekort aan zijn verplichting tot vooruitziendheid en voorzorg.

M. en D. t/ Belgische Staat, minister van Landsverdediging

Gelet op de gedingstukken waaronder een afschrift van het bestreden vonnis dat op 11 maart 1997 op tegenspraak werd uitgesproken door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, beslissing waarvan geen akte van betekening wordt overgelegd en waartegen tijdig een regelmatig hoger beroep werd ingesteld, met verzoekschrift dat op 13 juni 1997 werd neergelegd ter griffie van het hof;

Gehoord de raadslieden van partijen ter zitting van 31 maart 1998;

Het voorwerp van de hogere beroepen

1. Appellant M. heeft op 13 april 1995 de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Landsverdediging, gedagvaard teneinde deze te horen veroordelen tot betaling van 2.480.083 frank, bedrag te indexeren op basis van de index der kleinhandelsprijzen en te vermeerderen met de gerechtelijke interest.

Die vordering werd in conclusies uitgebreid met 247.627 frank wegens materiële schade en subsidiair ook met 350.000 frank wegens morele schade, telkens te vermeerderen met vergoedende rente vanaf 28 oktober 1991.

Als rechtsgrond voor de vordering werd verwezen naar art. 42 van de wet van 1 augustus 1985 en naar het K.B. van 23 januari 1987.

Mevrouw D. en Koen M. lieten de Belgische Staat op 5 september 1995 dagvaarden met het oog op eenzelfde veroordeling, gesteund op dezelfde rechtsgrond.

Subsidiair vorderde mevrouw D. betaling van 350.000 frank en Koen M. van 175.000 frank, te vermeerderen met de vergoedende rente vanaf 28 november 1991.

Deze betalingseisen waren primair gebaseerd op een bijzondere vergoedingsregeling die volgens appellanten toepasselijk was in hun voordeel nadat hun zoon en broer Gert M. op 28 oktober 1991 om het leven kwam in bevolen dienst te Kigali, en subsidiair op art. 1382 e.v. B.W.

2. De Belgische Staat verwierp alle vorderingen in hun geheel.

3. In het bestreden vonnis werden de vorderingen samengevoegd, werden de eisen ontvangen en als volgt gegrond verklaard:

- aan appellant M. werd 192.627 frank toegekend wegens materiële schade en 200.000 frank wegens morele schade, telkens vermeerderd met de vergoedende rente vanaf 28 oktober 1991;

- aan appellante D. werd 200.000 frank morele schadevergoeding toegekend, te vermeerderen met vergoedende rente vanaf 28 oktober 1991;

- aan Koen M. werd 150.000 frank morele schadevergoeding toegekend, te vermeerderen met vergoedende rente vanaf 28 oktober 1991;

- de Belgische Staat werd tevens veroordeeld tot de kosten.

4. Voor het hof handhaven de appellanten de vorderingen die zij in eerste aanleg hebben geformuleerd.

De Belgische Staat stelt incidenteel hoger beroep in en besluit tot de afwijzing van de vorderingen.

Koen M., die vrede neemt met de hem toegekende vergoeding en deze ook uitbetaald kreeg, is niet langer partij in het geding.

De belangrijkste feiten

5. Overwegende dat de feiten die aan dit geding ten grondslag liggen, als volgt kunnen worden samengevat:

- wijlen Gert M. is op 28 oktober 1991 om het leven gekomen op de luchthaven te Kigali (Rwanda) in volgende omstandigheden: de overledene maakte als paracommando deel uit van een militaire zending («Blue Bean») belast met een opdracht tot evacuatie van Belgen uit Zaïre en verbleef op een landingspost van de luchthaven van Kigali;

- omstreeks 23 uur, toen de para's een bevel hadden gekregen om hun bewapening op te nemen en plaats te nemen in een C 130, is een handgranaat tot ontploffing gekomen in het aangezicht van Gert M. op het ogenblik dat deze zich bukte om zijn eigen bewapening te nemen;

- de granaat behoorde tot de uitrusting van een ander para; de slagpin ervan is losgeraakt van diens stormgordel en is enkele meters verder op de grond gerold, net tot op de plaats waar Gert M. stond en waar enkele seconden later de ontploffing is gevolgd;

Overwegende dat in een onderzoeksverslag van de inspectiedienst Sipeg als meest waarschijnlijke verklaring voor het ongeval wordt gegeven dat de veiligheidshaak van de

granaat moet verplaatst geraakt zijn door het incidenteel haperen aan uitrusting of kledij tijdens het veelvuldig aan- en uittrekken van de stormgordel;

...

De grond van de vorderingen

6. Overwegende dat de principale appellanten primair de toekenning vorderen van de zogenaamde «aanslagenvergoeding» bedoeld in art. 42 van de wet van 1 augustus 1985; dat ze subsidiair schadevergoeding eisen op grond van het gemene recht inzake onrechtmatige daad;

dat appellant M. benevens de bijzondere «aanslagenvergoeding» primair tevens vergoeding vordert van materiële schade wegens begrafenis- en verplaatsingskosten, samen begroot op 247.627 frank;

...

11. Overwegende dat wijlen Gert M. is omgekomen in bevolen dienst;

Overwegende dat het de Belgische Staat toekomt om de militairen die voor een gevechts-, bewakings-, beschermings- of hulpverleningsopdracht worden ingezet, wat de veiligheid betreft van de beste uitrusting te voorzien en de strengste operationele normen te doen naleven;

Overwegende dat uit het onderzoeksverslag Sipeg (behorend tot de divisie logistiek van het Ministerie van Landsverdediging) blijkt dat de accidenteel ontplofte granaat (van het type Gren Fuze) in se niet gebrekkig was, maar dat vooraf met de trekking ervan werd gedraaid en dat de veiligheidshaak werd verplaatst door het haperen aan kledij wegens veelvuldig aan- en uittrekken van de stormgordel;

Overwegende dat Sipeg de mening uitsprak dat de munitietas die op de rug aan de stormgordel wordt bevestigd, niet enkel voor granaten wordt gebruikt en dat zulks het accidenteel haperen van het veiligheidsstelsel mogelijk maakt, en dat die tas met name voor aangezette granaten niet de ideale oplossing biedt; dat zij stelde dat de veiligheid aanzienlijk zou verhogen door de veiligheidsring en -haak verplicht vast te kleven met kleefband, en overigens vaststelde dat die maatregel in sommige gevallen werd uitgevoerd (verwijzing naar een ontbrekende bijlage F bij het verslag), mogelijk ingevolge het ongeval dat Gert M. overkwam; dat zij deze overgangsmaatregel als «afdoende en noodzakelijk» bestempelde, maar overigens concludeerde dat «het aankopen of vervaardigen van aangepaste uitrusting voor het dragen van granaten zowel op veiligheidsvlak als operationeel noodzakelijk (is)»;

12. Overwegende dat hieruit volgt dat de Belgische Staat in gebreke is gebleven om de nodige veiligheidsuitrusting aan te kopen, minstens om een eenvoudige veiligheidsmaatregel te nemen en te doen naleven; dat hem aldus een tekortkoming aan zijn plicht tot vooruitziendheid en voorzorg treft en hij een fout in de zin van art. 1382 B.W. heeft begaan;

Overwegende dat te dezen vaststaat dat indien deze fout niet was begaan, de granaat niet tot ontploffing kon komen in het aangezicht van wijlen Gert M., met diens overlijden tot gevolg, zodat het oorzakelijk verband met de door appellante aangevoerde schade is bewezen;

...

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4ebis KAMER – 5 JUNI 2000

Voorzitter: de h. Adriaensen

Advocaten: mrs. Lamon en Van Acker loco Hermans

Verbintenis – Overdracht van schuldvordering – 1. Werking tussen partijen – Loutere wilsovereenstemming – 2. Tegenwerpelijheid aan de gecedeerde schuldenaar – Kennisgeving of erkenning – Kennisgeving van het feit en niet van de inhoud van de overdracht

1. Tussen partijen gaat de eigendom van een schuldvordering over door de loutere wilsovereenstemming tussen overdrager en overnemer.

2. Aan de gecedeerde schuldenaar kan de overdracht van schuldvordering slechts worden tegengeworpen als die overdracht aan hem is ter kennis gebracht of door hem is erkend. Deze kennisgeving kan zowel door de overdrager als door de overnemer gebeuren en moet enkel het feit van de overdracht en niet de inhoud van de cessie-overeenkomst vermelden.

B.V.B.A. F. t/ N.V. V.

Gelet op de door de wet vereiste processtukken in behoorlijke vorm overgelegd, waaronder het bestreden vonnis, op 29 januari 1999 op tegenspraak tussen de partijen uitgesproken door de Rechtbank van Koophandel te Tongeren, waarvan geen betekening voorligt en waartegen tijdig en geldig naar de vorm hoger beroep werd ingesteld bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van dit Hof op 19 februari 1999;

Gelet op het incidenteel beroep;

...

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering uitging van appellante en strekte tot het betalen van de som van 395.475 fr. meer de gerechtelijke interesten, op grond van onverschuldigde betalingen; dat bij vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Tongeren van 20 maart 1998 de zaak naar de rechtbank van koophandel werd verzonden;

Overwegende dat de eerste rechter de vordering ontvankelijk maar ongegrond verklaarde en appellante hiervan afwees; dat de eerste rechter oordeelde dat de beweerde schuldvorderingen niet voldoen aan de desbetreffende bepalingen van art. 1689 e.v. B.W.;

Overwegende dat het hoger beroep strekt tot de vernietiging van dit vonnis; dat appellante haar oorspronkelijke vordering herneemt en laat gelden dat de eerste rechter uit het oog verloren heeft dat sedert de wet van 6 juli 1994 de «vormvrije» cessie werd ingevoerd, zodat zij op rechtsgeldige wijze de schuldvorderingen van de drieëndertig klanten heeft overgenomen en gerechtigd is de betalingen te vorderen;

Overwegende dat geïntimeerde incidenteel beroep instelde, terwijl de eerste rechter oordeelde dat zij voor deze klanten minstens per 1 oktober 1998 geen prestaties meer verrichtte;

Aan de hand van de uiteenzetting der partijen en de neergelegde stukken overweegt het Hof als volgt:

1. N.V. V. is een boekhoudkundig kantoor in Tongeren, dat, gebruik makende van zelfstandige medewerkers op mobiele basis, ten kantore van haar cliëntèle de boekhouding verzorgt. Elke medewerker heeft also een aantal dossiers van klanten waarvoor hij verantwoordelijk is en waarmee hij relaties onderhoudt. Ten gevolge interne moeilijkheden zegden een zevental medewerkers, die een nieuwe vennootschap B.V.B.A. F. oprichtten, de samenwerking op. Op 17 oktober 1997 ondertekenden partijen een principieel akkoord omtrent een lijst van klanten die mochten worden benaderd, omtrent de prijs van de overdracht en de regeling van de achterstallen, gevolgd door een definitief akkoord voor de overname van 112 limitatief opgesomde klanten voor een bedrag van 3.330.520 fr. Een bijkomende groep van drieëndertig klanten, die niet werden opgenomen in het akkoord, verbraken evenwel de overeenkomst met terugwerkende kracht van 1 oktober 1997, voor akkoord getekend door de bestuurder-directeur van N.V. V. en vorderden de terugbetaling van de onverschuldigde betalingen voor de maand oktober en/of november 1997 in handen van B.V.B.A. F.

2. B.V.B.A. F. beweert dat een deel van het cliëntèle nog betaling heeft verricht voor boekhoudkundige prestaties na 1 oktober 1997 aan geïntimeerde via de bestaande domiciliëringsoverdrachten, terwijl zij zelf deze prestaties bij de klanten heeft uitgevoerd; dat er aldus sprake is van onverschuldigde betalingen die zij door de overdracht van de schuldvorderingen gerechtigd is terug te vorderen.

3. De vraag die eerst dient te worden beantwoord, is wie van beide partijen aanspraak mocht maken op deze vergoedingen voor de periode oktober en november 1997 bij gebreke aan een uitdrukkelijke regeling tot overname van deze klanten. Het lijkt niet juist enerzijds een bijkomende vergoeding na te streven voor de overname van dit gedeelte van de cliëntèle en anderzijds te gaan stellen dat de aangeverende prestaties in haar naam en voor haar rekening werden geleverd. Hoewel de door deze klanten gedane opzeg met terugwerkende kracht vanaf 1 oktober 1997 pas op 13 november 1997 werd ter kennis gebracht van geïntimeerde, heeft zij deze zonder voorbehoud voor akkoord getekend en aanvaard. Geïntimeerde kan thans moeilijk beweren in die periode nog prestaties geleverd te hebben, gezien de inhoud van de opzegbrieven en de structuur van het bedrijf waarbij per zelfstandige medewerker werd gewerkt met vaste klanten. Evenmin kan geïntimeerde zich beroepen op de aanvaarding van de factuur, aangezien de betalingen gebeurden via domiciliëring, zonder dat er tegenprestaties werden geleverd.

4. De gedane overschrijvingen met creditering van de rekening van geïntimeerde maken een onverschuldigde betaling uit. Sedert de wet van 6 juli 1994 werd de «vormvrije» cessie ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat de eigendom van de schuldvordering overgaat door de loutere wilsovereenstemming tussen overdrager en overnemer. Daar de cessie aan geen vormvereisten onderworpen is, kan de overeenkomst in handelszaken zowel mondeling als schriftelijk zijn. De overdracht kan tegen de gecedeerde schuldenaar worden tegengeworpen, wanneer de overdracht hem ter kennis is gebracht of door hem is erkend. Het is voldoende dat de kennisgeving de gecedeerde schuldenaar bereikt heeft. Deze kennisgeving moet enkel het feit van de overdracht vermelden en niet de inhoud van de cessie-

overeenkomst. Vanaf de kennisgeving kan de gecedeerde schuldenaar enkel bevrijdend betalen aan de cessionaris.

5. De kennisgeving kan zowel door de cedent als door de cessionaris geschieden; derhalve is het voldoende dat uit de ter kennis gebrachte verklaringen blijkt welke schuldvordering werd overgedragen. Door middel van het aangehechte bankuittreksel en/of uittreksel uit het grootboek van de leveranciers werden de overgedragen schuldvorderingen voldoende geïdentificeerd. Dat de verklaringen niet werden gedagtekend noch melding maakten van een factuurnummer of factuurbedrag, noch van de hoedanigheid van de ondertekenaars, is van geen belang. In tegenstelling met wat geïntimeerde beweert, dient de kennisgeving immers alleen het bestaan van de overdracht te vermelden, zonder dat ze de gegevens omtrent het tijdstip en de omstandigheden van de cessie-overeenkomst dient te bevatten. De bewering dat de verklaringen geen bewijs inhouden van een geldige vertegenwoordigingsbevoegdheid en in strijd zijn met de vennootschapswetgeving, tast de regelmatigheid van de kennisgevingen niet aan. Bovendien worden alle twijfels ontnomen door de vernieuwde verklaringen thans in hoger beroep bijgebracht.

6. Geïntimeerde is meer dan anderen vertrouwd met haar computerprogramma's ter boekhoudkundige verwerking van de facturen in het grootboek van de leveranciers van de klanten, zodat niet kan worden aanvaard dat zij niet in staat zou zijn de regelmatigheid van de gevorderde bedragen te verifiëren. Alleszins beschikte zij over dezelfde gegevens, die daarenboven thans worden aangevuld met de factuurgegevens. Na verificatie van de stukken, rekening houdende met de opmerkingen van geïntimeerde, dient de vordering evenwel te worden beperkt tot de som van 324.272 fr.

7. Het vonnis van de eerste rechter dient bijgevolg gewijzigd te worden in die mate dat de vordering gegrond voorkomt voor de som van 324.272 fr., meer de gerechtelijke interesten.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER – 25 SEPTEMBER 2000

Voorzitter: de h. Hulpiau

Raadsheren: de hh. Lemmens en Embrechts

Advocaten: mrs. Devroe, Vanhoucke en Van Raemdonck

Gerechtelijk akkoord – Observatieperiode – Verwerping definitieve opschorting van betaling – Faillietverklaring – 1. Voorwaarden – 2. Termijn – Niet op straffe van nietigheid

1. De mogelijkheid tot faillietverklaring in de loop van het gerechtelijk akkoord vereist geen afzonderlijke procedure. Deze faillietverklaring is slechts mogelijk na de vaststelling van de staking van betaling en het geschokt zijn van het krediet.

2. De termijn van vijftien dagen na het horen van de betrokkenen, waarbinnen de rechtbank, na de definitieve opschorting van betaling te hebben afgewezen, de schuldenaar failliet kan verklaren, is niet op straffe van nietigheid voorgeschreven.

N.V. Y. t/ Faillissement N.V. Y.

...

Overwegende dat de schuldenaar die een akkoord aanvraagt en handelt overeenkomstig art. 11 van de wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord, een gerechtelijke procedure op gang brengt waarin hij zelf partij is;

Overwegende dat de mogelijkheid voor de rechtbank om de schuldenaar in de loop van deze procedure failliet te verklaren overeenkomstig art. 15 en 33 van genoemde wet, niet een afzonderlijke procedure vereist; dat de rechtbank haar rechtsmacht tot faillietverklaring slechts put uit het feit dat een procedure tot gerechtelijk akkoord werd ingeleid, hetzij op verzoek van de schuldenaar, hetzij bij dagvaarding van de procureur des Konings (art. 11, § 1 en § 2, Wet Gerechtelijk Akkoord); dat de faillietverklaring kadert in de procedure tot gerechtelijk akkoord waarin de schuldenaar procespartij is; dat werd gehandeld overeenkomstig art. 1025 Ger. W.; dat de omstandigheid dat de wetgeving op het gerechtelijk akkoord en de faillissementswet op bepaalde punten afwijken van de rechtspleging als beschreven in titel V van de burgerlijke rechtspleging van het Gerechtelijk Wetboek, geen afbreuk doet aan de vaststelling dat appellante op de wijze bepaald in het Gerechtelijk Wetboek partij was geworden in de procedure die heeft geleid tot haar faillietverklaring; dat het vereiste om de schuldenaar in het bijzonder te horen over de faillissementsvoorwaarden niet impliceert dat deze geen partij is in het geding; dat het een maatregel betreft ter bescherming van de rechten van verdediging en niet bepalend is voor de hoedanigheid van procespartij;

Overwegende dat de schuldenaar tegen het vonnis waarbij hij failliet werd verklaard overeenkomstig art. 33 Wet Gerechtelijk Akkoord, de rechtsmiddelen kan uitoefenen als bepaald in art. 14 Faill. W.;

...

Overwegende dat de faillietverklaring kaderde in de toepassing van art. 33 Wet Gerechtelijk Akkoord; dat appellante aan de eerste rechter verwijt haar niet in het bijzonder te hebben gehoord over de faillissementsvoorwaarden;

Overwegende dat de gegrondheid van dit verweer niet bewezen wordt, dat tevens dient te worden opgemerkt dat in het bestreden vonnis wordt vermeld dat het faillissement als gevolg van de weigering van definitieve opschorting herhaaldelijk werd besproken met appellante;

Overwegende dat de termijn van vijftien dagen bepaald in art. 33 Wet Gerechtelijk Akkoord om het faillissement uit te spreken, niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven; dat het louter overschrijden van deze termijn niet de nietigheid van het vonnis meebrengt;

Overwegende dat de ingeroepen middelen van nietigheid van het bestreden vonnis dan ook ongegrond zijn;

Overwegende dat het hoger beroep er enkel toe strekt het faillissement te horen intrekken en niet tot doel heeft de definitieve opschorting te verkrijgen; dat appellante dan ook niet aantoonde dat haar grieven met betrekking tot de stemming van de schuldeisers en de toelating tot deze stemming van bepaalde schuldeisers relevant is;

Overwegende dat uit de motieven van het bestreden vonnis zou kunnen worden afgeleid dat de eerste rechter het uitspreken van het faillissement noodzakelijk achtte door de loutere verwerping van het herstelplan; dat evenwel krach-

tens art. 45 Wet Gerechtelijk Akkoord ook de ontbinding met vrijwillige invereffeningstelling in overweging kon worden genomen; dat ter zitting van het Hof van Beroep gebleken is dat appellante op een dergelijke vereffening na ontbinding aanstuurt;

Overwegende dat te dezen het belangrijkste onderdeel van het actief van appellante blijkt te bestaan uit onroerende goederen; dat niet wordt aangetoond of aannemelijk wordt gemaakt dat de verkoop ervan door de curatoren ingevolge faillissement minder zal opbrengen dan de verkoop gedaan door de vereffenaars na ontbinding van de vennootschap; dat de tegeldemaking van de activa bij de keuze van de manier waarop het vermogen van de vennootschap op de meest gunstige wijze kan worden vereffend, niet van doorslaggevend belang blijkt te zijn;

Overwegende dat de vereffening van de vennootschap en de tegeldemaking van de onroerende goederen reeds voorzien waren in het voorgestelde herstelplan; dat blijkens het proces-verbaal van de zitting van 2 mei 2000 twee belangrijke schuldeisers, B. en P.K.B., tegen het voorstel hebben gestemd naast andere; dat deze schuldeisers blijkbaar geen heil verwachten van de door appellante voorgestelde werkwijze en het te vrezen valt dat bij de invereffeningstelling van de vennootschap zij alsnog het faillissement van appellante zullen uitlokken;

Overwegende dat appellante in haar verzoekschrift tot het verkrijgen van een gerechtelijk akkoord uiteenzette dat zij tijdelijk haar schulden niet meer kon voldoen en in een situatie was beland die haar continuïteit in gevaar bracht; dat de kredieten werden opgezegd; dat de hypothecaire schuldeisers onroerend beslag hadden gelegd;

Overwegende dat spijts de beweringen van appellante omtrent de vermindering van de totale schuldenlast in de periode van voorlopige opschorting, in voormelde situatie geen wezenlijke verandering is gekomen; dat integendeel appellante, minstens impliciet, zelf toegeeft dat de schulden maar aangezuiverd kunnen worden mits tegeldemaking van de onroerende goederen; dat er geen aanduidingen bestaan dat een realisatie van deze goederen binnen redelijke termijn verwezenlijkt kan worden, om welke reden trouwens het gerechtelijk akkoord werd aangevraagd; dat appellante niet over andere inkomsten kan beschikken om haar op eisbare schulden binnen redelijke termijn te voldoen (de inkomsten tijdens de voorlopige opschorting kwamen nagenoeg uitsluitend voort uit de verkoop van onroerend goed);

Overwegende dat de staking van betaling dan ook bewezen is;

Overwegende dat ook het krediet van appellante geschokt is; dat belangrijke schuldeisers tegen de gedane voorstellen hebben gestemd en aldus onbetwistbaar te kennen hebben gegeven geen verder krediet te willen toestaan aan appellante; dat de kredieten trouwens reeds voordien waren opgezegd, zoals appellante zelf in het verzoekschrift tot gerechtelijk akkoord heeft toegegeven;

Overwegende dat aldus voldaan is aan de voorwaarden tot faillietverklaring; dat om de hierboven reeds vermelde redenen het niet raadzaam voorkomt om met toepassing van art. 45 Wet Gerechtelijk Akkoord aan de commissaris inzake opschorting op te dragen de algemene vergadering bijeen te roepen met het oog op de mogelijke ontbinding van de vennootschap;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e KAMER – 8 MAART 1999

Rechter: de h. Jocqué

Advocaten: mrs. Van Imschoot en Lust

1. Eigendom – Grensoverschrijdend bouwen – a) Onderscheid met bouwen op andermans grond – b) Geen toestemming van nabuur – Fout – Geen schade wegens verplichte toestemming tot oprichting van mandelige scheidsmuur – 2. Mede-eigendom – Mandeligheid – Afsluiting – Verplichting van de nabuur om bij te dragen in de kosten – Te vorderen vóór de afsluiting wordt gebouwd

1. a) Wanneer bij het oprichten van gebouwen op een eigen erf de grens van de eigendom wordt overschreden is art. 555 B.W. niet van toepassing. Er wordt immers op de eigen grond gebouwd waarbij men enkel de grenzen van deze eigendom te buiten gaat. Bouwen op andermans grond kan niet op dezelfde wijze worden beoordeeld als een loutere grensoverschrijding.

b) Zonder akkoord van de nabuur mag men evenwel geen muur oprichten die voor de helft op het naburige erf staat. De inplanting van de scheidsmuur, die in overeenstemming is met de gebruiken, kan op zichzelf niet als foutief worden aangemerkt, maar de bouwer beging wel een fout door hiervoor niet de voorafgaande toestemming van de nabuur te vragen. Deze fout berokkent te dezen echter geen schade, omdat de naburen toch verplicht waren om hun toestemming tot het oprichten van een mandelige afsluitingsmuur te geven.

2. De nabuur kan op grond van art. 663 B.W. enkel tot betaling worden gedwongen vooraleer de gemene scheidsmuur werd opgericht. Niemand kan worden verplicht naderhand tussen te komen in de kosten. Bij gebreke aan een voorafgaande vraag tot tussenkomst in het optrekken van de gemene scheidsmuur kan geen betaling van enige bijdrage in de muur meer worden gevraagd.

W. en B. t/ M.

Bijzonderste gegevens

...
2. Bij conclusies, neergelegd op 10 april 1998, wijzigen eiseressen hun vordering. Zij vorderen niet langer de afbraak van het overschrijdende deel van de muur, maar wel een schadevergoeding.

Volgens eiseressen bestaat de door hen geleden schade erin dat hun eigendomsrecht op manifeste wijze werd geschonden door verweerster. Zij vorderen een schadevergoeding die gelijk is aan de waarde van het deel van de muur die verweerster heeft gebouwd op hun perceel, namelijk 207.902 fr. Eiseressen wijzen erop dat zij zich met alle mogelijke middelen hebben verzet tegen het optrekken van de muur. Zij zouden eveneens morele schade hebben geleden.

3. Verweerster wijst erop dat een bebouwing «te paard», zoals door haar werd uitgevoerd, volledig in overeenstemming is met de bebouwingswijze die is bepaald in het bijzonder plan van aanleg en met de architecturale gewoonten.

Zij verwijst hierbij naar het deskundigenverslag. Verweerster herhaalt dat niet art. 555 B.W., maar wel art. 663 B.W. van toepassing is. De bebouwing «te paard» zou rechtmatig zijn gebeurd.

...
4. Eiseressen betwisten dat art. 663 B.W. van toepassing zou zijn. Tevens betwisten zij dat zij enig voordeel hebben uit het feit dat verweerster haar zijmuur deels op hun grond heeft gebouwd. Zij wijzen erop dat verweerster zich niet voorafgaand tot de rechter heeft gewend. Subsidiar stellen eiseressen dat zij niet bereid zijn tot een bijdrage in de bouwkosten, maar wel tot een afstand van het betreffende strookje grond teneinde niet te moeten bijdragen in deze bouwkosten.

Beoordeling

1. Uit het deskundigenverslag blijkt dat de zijgezel van de woning van eiseressen niet evenwijdig is aan de perceelsgrens tussen de eigendom van beide partijen. De woning bevindt zich ter hoogte van de voorzijde op verscheidene meters afstand en ter hoogte van de achtergevel op 95 cm van de perceelsgrens.

Verweerster heeft op het aanpalend perceel een nieuwbouw opgetrokken. De perceelsgrens valt samen met de as van de scheidsmuur die een dikte heeft van ongeveer 32 cm en «te paard» werd gebouwd op de perceelsgrens. De scheidsmuur werd bijgevolg gebouwd op ongeveer 15 cm op de eigendom van eiseressen.

Volgens de deskundige is het bij aaneengesloten bebouwing algemeen gebruikelijk dat de scheidsmuren die voor latere gemeenmaking in aanmerking komen, schrijlings op de perceelsgrens worden gebouwd. Dit gebruik heeft tot gevolg dat bij een lagere gemeenmaking er geen grond meer moet worden aangekocht en de ligging van de perceelsgrens ongewijzigd blijft. De deskundige besloot dan ook dat de uitvoering conform de gebruiken is gebeurd.

De deskundige stelde voorts vast dat de uitvoering gebeurde conform aan de goedgekeurde plannen waarop de scheidsmuur schrijlings op de perceelsgrens werd getekend. Tevens bevestigde de deskundige dat de percelen gelegen zijn in een zone voor «gesloten bebouwing», terwijl de uitvoering van de scheidsmuur niet verboden was door het bijzonder plan van aanleg.

...
2. Eiseressen beroepen zich ten onrechte op art. 555 B.W. Wanneer bij het oprichten van gebouwen op een eigen erf de grens van de eigendom wordt overschreden, is art. 555 B.W. niet van toepassing. In voorkomend geval wordt er immers op de eigen grond gebouwd, maar worden enkel de grenzen van deze eigendom te buiten gegaan. Bouwen op andermans grond kan niet op dezelfde wijze worden beoordeeld als een loutere grensoverschrijding (Van Neste, F., *Zakenrecht*, nr. 208).

Dit belet evenwel niet dat niemand door het feit van een derde van een deel van zijn eigendom beroofd mag worden. Een gebouw dient echter toch behouden te worden wanneer in een stad of een voorstad de helft van de muurbreedte op de grond van de geuur werd gezet, aangezien de bouwer na de afbraak de geuur onmiddellijk zou kunnen verplichten om in het bouwen van een scheidsmuur op

dezelfde plaats tussen te komen (Kluyskens, *Zakenrecht*, p. 154, nr. 131; Cass., 13 november 1952, *Arr. Cass.*, 1953, 144).

Een afbraak zou aan verweerster een nadeel berokkenen dat onevenredig is met het voordeel dat de afbraak zou opleveren en zou derhalve de grenzen van een normale uitoefening van het recht van eiseressen te buiten gaan. Eiseressen erkennen dit trouwens in hun conclusies, neergelegd op 10 april 1998, en vorderen dan ook niet langer de afbraak van het pand van verweerster, maar enkel een schadevergoeding. Wanneer de onrechtmatige toe-eigening van een aan een naburige eigenaar toebehorend strookje grond niet *in natura* kan worden hersteld, kan dit in principe geschieden door toekenning van schadevergoeding (Cass., 10 september 1971, *Arr. Cass.*, 1972, 31).

...
Zonder akkoord van de buur mag men evenwel geen muur oprichten die voor de helft op het naburige erf staat. De inplanting van de scheidsmuur kan op zichzelf dan ook niet als foutief worden aangemerkt, maar verweerster beging wel een fout door hiervoor niet de voorafgaande toestemming van eiseressen te vragen. De buur die schrijlings op de grens een scheidsmuur bouwt, zonder zijn buurman hierbij te betrekken, pleegt een onrechtmatige daad (Baert, G., *Privaatrechtelijk bouwrecht*, p. 168).

Deze fout van verweerster berokkent eiseressen evenwel geen schade. Eiseressen waren immers als naburen toch verplicht om hun toestemming tot het oprichten van een mandelige afsluitingsmuur te geven (Cass., 13 november 1952, *Arr. Cass.*, 1953, 144).

De vordering van eiseressen in betaling van een schadevergoeding is dan ook ongegrond.

3. Verweerster betoogt dat eiseressen gehouden zijn bij te dragen in de kosten van het bouwen van de gemene scheidsmuur.

Eiseressen stellen ten onrechte dat art. 663 B.W. niet van toepassing zou zijn, omdat het geen afsluiting betreft. De bewuste muur vormt een scheiding tussen huizen, binnenplaatsen en tuinen, zodat deze als een afsluiting dient te worden beschouwd.

De buur kan op grond van art. 663 B.W. evenwel enkel tot betaling worden gedwongen vooraleer de muur werd opgericht. Niemand kan worden verplicht naderhand tussen te komen in de kosten van een reeds opgerichte gemene muur (Vandenbergh, H., *Zakenrecht – Medeëigendom*, nr. 141).

Verweerster erkent dat zij vóór de aanvang van de werken de tussenkomst van eiseressen niet heeft gevraagd. Uit de brief van de raadsman van eiseressen van 20 april 1995 blijkt trouwens dat de bouwwerken reeds een aanvang hadden genomen op het ogenblik dat de betwisting tussen partijen ontstond. Uit geen enkel stuk blijkt dat verweerster vóór het ontstaan van de betwisting eiseressen formeel om hun toestemming vroeg voor het optrekken van de scheidsmuur te paard op de perceelsgrens. Bij gebreke aan een voorafgaande vraag tot tussenkomst in het optrekken van de scheidsmuur, kan verweerster dan ook geen betaling van enige bijdrage in de muur meer vorderen op grond van art. 663 B.W.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

6e KAMER – 24 MAART 2000

Voorzitter: mevr. Ponet

Rechters in handelszaken: de hh. Warson en Van Broekhoven

Advocaten: mrs. Beer loco Vanvelthoven en Clabots loco Rens

Koop – Verborgen gebreken – Korte termijn – Vertrekpunt – Ernstige onderhandelingen – Verlenging

De korte termijn waarbinnen een vordering op grond van een verborgen gebrek van de verkochte zaak dient te worden ingesteld, begint te lopen vanaf de ontdekking van het gebrek en, als er onderhandelingen worden gevoerd, zodra vaststaat dat een minnelijke regeling uitgesloten is.

Deze korte termijn wordt verlengd wanneer er ernstige onderhandelingen worden gevoerd met het oog op het bereiken van een minnelijke regeling. Gewone protesten zijn echter niet voldoende om de termijn te onderbreken.

Te dezen is de rechtbank van oordeel dat de koper de korte termijn niet heeft nageleefd wanneer hij pas tot dagvaarding overgaat bijna een jaar na de datum waarop de laatste ernstige onderhandeling plaatsvond.

N.V. Z.V. t/ B.V.B.A. E.

Bij gedinginleidend dagvaardingsexploot van 3 juni 1998 vordert aanlegster dat de koopovereenkomst gesloten tussen aanlegster en verweerster met betrekking tot een Prolec-weegsysteem type LW-4-W ontbonden zou worden ten laste van verweerster krachtens art. 1644 en 1645 B.W. Aanlegster vordert tevens dat verweerster veroordeeld zou worden om aan haar te betalen de som van 463.370 fr., zijnde de terugbetaling van het door aanlegster per 20 mei 1996 betaalde voorschot op de factuur van 26 januari 1996, meer de intresten vanaf 20 mei 1996. Aanlegster vordert ten slotte dat verweerster veroordeeld zou worden om aan haar te betalen als schadevergoeding de som van 100.000 fr. wegens mingenot.

Verweerster legt conclusies neer op 9 november 1998, waarin zij een tegeneis instelt en vordert dat aanlegster veroordeeld zou worden tot betaling van het bedrag van 51.485 fr., te vermeerderen met de conventionele intresten vanaf 26 februari 1996.

...

I. De feiten

1. Op 2 oktober 1995 verzendt verweerster een offerte aan aanlegster voor een Prolec-weegsysteem, type LW-4-W, voor een bedrag van 495.000 fr., exclusief B.T.W. Partijen komen evenwel overeen dat de prijs slechts 425.000 fr. in hoofdsom zal bedragen, exclusief B.T.W.

Op 22 januari 1996 wordt het weegsysteem Prolec geleverd en gemonteerd bij aanlegster.

Verweerster gaat over tot facturatie door middel van factuur nr. 960039 van 26 februari 1996 ten bedrage van 425.500 fr., te vermeerderen met de B.T.W. van 89.355 fr., of in totaal zijnde een bedrag van 514.855 fr.

Op 20 mei 1996 betaalt aanlegster een som van 463.370 fr. als voorschot op de factuur van 26 januari 1996.

Het saldo ten bedrage van 51.485 fr. wordt niet betaald.

2. Aanlegster stelt dat het Prolec-weegsysteem na ingebruikname gebreken zou vertoond hebben. Het weegsysteem zou niet naar behoren werken.

Aanlegster zou verweerster dienaangaande in gebreke hebben gesteld bij brief van 30 april 1997, maar dit stuk wordt door aanlegster niet bijgebracht.

Als reactie op en onder verwijzing naar de brief van 30 april 1997, antwoordt verweerster bij brief van 6 mei 1997 dat het nu reeds een jaar is dat de verantwoordelijkheid heen en weer geschoven wordt m.b.t. het zgn. niet naar behoren functioneren van het weegsysteem. Desalniettemin stelt verweerster dat zij nogmaals naar de machine zal gaan om de situatie opnieuw vast te stellen.

Op 19 juni 1997 is er een bijeenkomst op de werf, in aanwezigheid van partijen en van de heer R., de verdeler van de Prolec-weegsystemen.

Bij brief van 19 juni 1997 deelt aanlegster aan verweerster mede dat zij de afbouw van het weegsysteem en een creditnota voor de factuur van 26 januari 1996 verwacht. Zij vordert tevens de terugbetaling van het bedrag van 438.370 fr. (het voorschot van 463.370 fr. – het bedrag van 25.000 fr.) en een nieuwe factuur van 25.000 fr. voor montagekosten.

Bij fax van 20 juni 1997 betwist verweerster het standpunt van aanlegster en merkt zij op dat zij conform de offertes en de opdrachtbon geleverd heeft. Verweerster beklaagt zich erover dat aanlegster nog steeds een substantieel deel van de betaling niet uitgevoerd heeft. Verweerster merkt tevens op dat zij alles gedaan heeft om de door aanlegster gestelde oorzaken te inspecteren, maar heeft dienen te constateren dat daar niet de oorzaak van de onvrede van aanlegster te vinden is. Desalniettemin stelt verweerster voor om een afspraak te plannen in aanwezigheid van partijen en de heer R.

Partijen beleggen een afspraak op 8 juli 1997 om 10.30u. Deze afspraak zou evenwel niet doorgegaan zijn ten gevolge van de ziekte van de heer R.

3. Bij fax van 16 december 1997 informeert aanlegster naar de afspraak die vastgelegd zou worden voor een onderhoud betreffende het opgebouwde weegsysteem.

Bij fax van 18 december 1997 antwoordt verweerster dat zij deze brief doorgestuurd heeft naar de firma R. Gelet op de bedrijfssluitingen wegens de jaareindefeesten stelt verweerster dat begin volgend jaar hieraan gevolg gegeven zal worden.

Aanlegster hoort blijkbaar nog steeds niets van verweerster, zodat zij op 5 februari 1998 een nieuwe fax verstuurt naar verweerster, waarin zij wederom informeert naar een afspraak voor een onderhoud betreffende het opgebouwde weegsysteem.

Aanlegster reageert niet.

Bij aangetekende brief van 25 maart 1998 stelt aanlegster verweerster in gebreke wegens het niet correct functioneren van het weegsysteem. Bij gebreke aan reactie van verweerster, stelt aanlegster dat zij de afbouw zal eisen van het weegsysteem en een creditnota voor de factuur nr. 960039.

Verweerster reageert nog steeds niet.

Bij aangetekende brief van 17 april 1998 stelt de raadsman van aanlegster verweerster in gebreke om hetzij het gemonteerde weegsysteem correct te laten functioneren, hetzij

een voorstel te doen waarbij het huidige weegsysteem vervangen zou worden door een ander wel functionerend weegsysteem. Bij gebreke aan reactie zal de raadsman van aanlegster overgaan tot dagvaarding in ontbinding van de overeenkomst met terugbetaling van het betaalde voorschot ten bedrage van 463.370 fr.

Verweerster reageert niet.

4. Op 3 juni 1998 gaat aanlegster over tot dagvaarding van verweerster, waarbij zij de ontbinding van de koopovereenkomst m.b.t. het Prolec-weegsysteem vordert, de terugbetaling van het voorschot ten bedrage van 463.370 fr. en een schadevergoeding ten bedrage van 100.000 fr.

II. Het standpunt van partijen

...

Aanlegster is van oordeel dat haar vordering binnen de korte termijn in de zin van art. 1648 B.W. werd ingesteld, omdat de termijn om de vordering in te stellen slechts loopt vanaf de ontdekking van het gebrek en zodra vaststaat dat een minnelijke schikking uitgesloten is. Aanlegster merkt op dat partijen nog een bijeenkomst georganiseerd hebben op 19 juni 1997, waarna verweerster een brief van 20 juni 1997 verstuurd heeft, zodat een minnelijke schikking in het vooruitzicht gesteld werd. Partijen zouden nog een bijeenkomst gepland hebben op 8 juli 1997, die evenwel niet doorging. Aanlegster stelt dat zij verweerster vervolgens diverse malen in gebreke heeft gesteld, de laatste maal per aangetekende brief van 17 april 1998 van haar raadsman, zodat zij tijdig tot dagvaarding is overgegaan op 3 juni 1998. Aanlegster meent dat verweerster haar ten onrechte aan het lijntje heeft trachten te houden.

Verweerster daarentegen meent dat de vordering van aanlegster ontoelaatbaar verklaard dient te worden, aangezien de vordering niet binnen een korte termijn in de zin van art. 1648 B.W. werd ingesteld. Verweerster stipt aan dat de levering reeds in januari 1996 plaatsvond, waarna zij op 10 maart 1997 een aanmaning tot aanlegster gericht heeft teneinde betaling van haar factuur te vorderen. In deze brief van 10 maart 1997 heeft verweerster haar standpunt uiteengezet. Verweerster meent dat de klachten te wijten zijn aan de graafmachine van aanlegster zelf, terwijl het weegsysteem geenszins gebrekkig zou zijn. Verweerster merkt op dat aanlegger pas op 3 juni 1998 tot dagvaarding is overgegaan, zij het 2,5 jaar na de levering en 1 jaar 3 maanden na de brief van 10 maart 1997. De vordering wordt derhalve niet binnen een korte termijn ingesteld. Verweerster stelt dat haar latere tussenkomsten enkel vanuit commerciële overwegingen zijn geschied. Overigens vormen de brieven van 6 mei 1997 en 20 juni 1997 slechts een bevestiging van haar standpunt, zoals reeds geformuleerd in haar brief van 10 maart 1997. Deze tussenkomsten van verweerster schorsen de termijn van art. 1648 B.W. niet. Zelfs indien dit het geval zou zijn, merkt verweerster op dat aanlegster pas ongeveer een jaar na de laatste brief van 20 juni 1997 van verweerster gedagvaard heeft. Ten slotte voegt verweerster er nog aan toe dat aanlegster het toestel verder is blijven gebruiken, zodat het thans reeds meer dan vier jaar in gebruik is.

...

III. Beoordeling

1. De rechtbank merkt op dat aanlegster vordert dat de koop-verkoopovereenkomst ontbonden zou worden ten laste van verweerster, wegens een zgn. verborgen gebrek in de zin van art. 1641 B.W.

De vordering wegens verborgen gebreken in de zin van art. 1641 B.W. dient ingesteld te worden binnen een «korte» termijn in de zin van art. 1648 B.W.

Het vertrekpunt van deze korte termijn loopt vanaf de ontdekking van de gebreken en niet vanaf de levering (Luik, 27 juni 1995, *Jur. Liège*, 1985, 497).

De korte termijn wordt door de feitenrechter vrij beoordeeld, rekening houdend met alle omstandigheden van de zaak, m.n. de aard van het verkochte, de aard van het gebrek, de gebruiken, de hoedanigheid van partijen en de door hen verrichte buitengerechtelijke en gerechtelijke handelingen, zoals het vorderen van een gerechtelijk deskundigenonderzoek (Cass., 23 maart 1984, *R.W.*, 1984-85, 127).

Algemeen wordt aangenomen dat de korte termijn wordt verlengd, wanneer er ernstige onderhandelingen gevoerd worden met het oog op het bereiken van een minnelijke regeling (zie J. Herbots en C. Pauwels, «Bijzondere overeenkomsten (1982-1987)», *T.P.R.*, 1989, p. 1096-109, nr. 61).

Gewone protesten zijn echter niet voldoende om de termijn te onderbreken. De korte termijn van art. 1648 B.W. vereist dat de vordering zelf binnen een korte termijn wordt ingesteld. Het protesteren binnen een korte termijn volstaat niet (zie J. Herbots, C. Pauwels en E. Degroote, «Overzicht van rechtspraak. Bijzondere overeenkomsten (1988-1994)», *T.P.R.*, 1997, p. 722-723, nr. 95).

De korte termijnen van art. 1648 B.W. begint te lopen vanaf de ontdekking van het gebrek en zodra vaststaat dat een minnelijke schikking uitgesloten is. In de rechtspraak werd reeds geoordeeld dat, doordat de koper niettemin een jaar wachtte met het inleiden van de vordering nadat was komen vast te staan dat een minnelijke schikking uitgesloten was, deze vordering onontvankelijk diende verklaard te worden (Vred. Haacht, 2 maart 1994, *R.W.*, 1994-95, 28).

2. *In casu* dient de rechtbank vast te stellen dat het weegsysteem reeds in januari 1996 geleverd werd.

Aanlegster beklaagt zich erover dat het weegsysteem reeds korte tijd na de ingebruikname niet bleek te functioneren. Aanlegster merkt op dat zij per 20 mei 1996 tot betaling van een som van 463.370 fr. overging, terwijl op dat ogenblik het weegsysteem niet functioneerde.

De rechtbank stelt vast dat aanlegster verweerster klaarblijkelijk op 30 april 1997 schriftelijk in gebreke gesteld heeft. Deze brief wordt weliswaar niet bijgebracht, maar verweerster heeft bij brief van 6 mei 1997 op de ingebrekestelling van 30 april 1997 geantwoord. In deze brief stelt verweerster voor om opnieuw naar het toestel te gaan kijken.

De rechtbank stelt vervolgens vast dat er een afspraak is geweest is tussen partijen op 19 juni 1997, die klaarblijkelijk niet tot een regeling geleid heeft. Bij brief van 20 juni 1997 meldt verweerster immers aan aanlegster dat zij haar standpunt handhaaft. Bij wijze van ultiem voorstel suggereert zij om een afspraak te plannen in aanwezigheid van de heer R.

De rechtbank stelt vervolgens vast dat partijen een afspraak belegd hadden op 8 juli 1997, die wegens ziekte van

de heer R. niet zou zijn doorgegaan. Na deze datum dient de rechtbank evenwel vast te stellen dat er geen ernstige onderhandelingen meer tussen partijen zijn gevoerd.

Aanlegster heeft zich ertoe beperkt om twee faxen te versturen op 16 december 1997 en 5 februari 1998, waarin zij informeert naar een nieuwe datum voor een afspraak. Vervolgens hebben aanlegster en haar raadsman verweerster aangetekend in gebreke gesteld bij brieven van 25 maart 1998 en 17 april 1998.

Hierboven werd evenwel reeds opgemerkt dat gewone protesten niet voldoende zijn om de korte termijn te onderbreken.

Bovendien dient de rechtbank op te merken dat er geen ernstige onderhandelingen meer gevoerd werden met het oog op het bereiken van een minnelijke regeling na 20 juni 1997. Een faxbericht waarin gemeld wordt dat een brief zal doorgestuurd worden naar de verdeler van het toestel en dat er, gelet op de bedrijfssluiting wegens de jaareindefeesten, later gevolg aan gegeven zal worden, kan niet als een ernstige onderhandeling tussen de partijen beschouwd worden beschouwd, die van aard is de korte termijn te onderbreken.

Aanlegster heeft vervolgens slechts gedagvaard op 3 juni 1998, d.i. bijna een jaar na 20 juni 1997, datum waarop de laatste ernstige onderhandeling plaatsvond.

De rechtbank is van oordeel dat aanlegster de korte termijn van art. 1648 B.W. niet nageleefd heeft door ongeveer een jaar te wachten met het inleiden van de vordering.

De vordering van aanlegster dient dan ook onontvankelijk te worden verklaard.

...

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

1e KAMER – 29 SEPTEMBER 2000

Voorzitter: de h. Matthys

Rechters in handelszaken: de h. Heylbroeck en Verstraeten
Openbaar ministerie: de h. Moens

Advocaten: mrs. De Groote, Blauwblomme loco De Marez
en Leaerts

Vennootschap – Coöperatieve vennootschap – Overgangsrecht wet 20 juli 1991 – Minimumkapitaal – Oprichting – Aflopende handeling – Niet-retroactiviteit van de nieuwe bepalingen

De oprichters van een coöperatieve vennootschap, die vóór de inwerkingtreding van de wet van 20 juli 1991 rechtsgeldig is opgericht, kunnen niet op grond van art. 405 W.Venn. (art. 147ter Venn. W.) aansprakelijk worden gesteld voor het verschil tussen het door genoemde wet verhoogde minimumkapitaal en het bedrag van de inschrijvingen.

De oprichting is immers een aflopende handeling en er kan de oprichters geen zwaardere aansprakelijkheid worden opgelegd door achteraf afgekondigde en in werking getreden wettelijke bepalingen die niet afwijken van het in art. 2 B.W. vastgelegd beginsel van de niet-retroactiviteit van de wet.

Faillissement C.V. L. t/ L., M. en J.

I. Voorwerp van de vordering

1. Eiser q.q. vordert dat de verweerders, die volgens hem als oprichters van de op 27 juli 1990 opgerichte C.V. L. met beperkte aansprakelijkheid dienen in te staan voor het verschil tussen het bedrag van de gedane inschrijvingen, zegge 300.000 fr. en het bij de wet van 20 juli 1991 ingevoerde minimumkapitaal van 750.000 fr. (art. 147bis Venn. W.), hoofdelijk zouden worden veroordeeld tot de betaling van de som van 450.000 fr., meer de verwijlrente vanaf 1 juli 1999 en de gerechtelijke rente.

2. Ter staving van zijn vordering, die stoelt op art. 147bis Venn. W. – gewijzigd, net als de artt. 114 tot en met 164 Venn. W., door de wet van 20 juli 1991 houdende sociale en diverse bepalingen met betrekking tot de coöperatieve vennootschappen – zet de curator uiteen dat de verweerders door niet vóór 1 november 1993 – zoals bepaald door art. 2 van het K.B. van 11 oktober 1991 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de Titels VII en VIII van de wet van 20 juli 1991 – te hebben voldaan aan de verplichting tot minimumkapitaal op 750.000 fr. te brengen, zij hoofdelijk aansprakelijk zijn voor het verschil bedoeld in art. 147bis § 1 Venn. W. (750.000 fr.) en het bedrag van de inschrijvingen (300.000 fr.), omdat art. 165 van de hierboven vermelde wet als overgangsbepaling bepaalt dat de voordien opgerichte vennootschappen hun statuten met de bepalingen van deze wet in overeenstemming moeten brengen.

Door zich hiervan te hebben onthouden, aldus de curator, worden conform de overgangsbepaling van art. 168 van dezelfde wet de statutaire bepalingen van de C.V. L. die met deze wet strijdig zijn, voor niet geschreven gehouden en zijn bepalingen van de wet van 20 juli 1991 dwingend van toepassing waaronder art. 147ter Venn. W.

...

II. Het verweer

1. Verweerders houden er het volgend verweer op na:
– de wet van 20 juli 1991 werkt niet retroactief
– de oprichtingshandeling is een handeling met aflopend karakter,
– de overgangsbepaling van art. 168 van de wet van 20 juli 1991 bepaalt slechts als sanctie op de niet aanpassing van de statuten aan de nieuwe wet het niet geschreven zijn van de met deze wet strijdige statutaire bepalingen,

...

III. Beoordeling

1. De tegen verweerders in hun hoedanigheid van *oprichters* op grond van art. 147ter Venn. W. gerichte vordering treft geen doel.

De verweerders hebben het juist voor dat bij ontstentenis van retroactiviteit de wet van 20 juli 1991 enkel voor het toekomstige beschikt. Deze nieuwe wet kan slechts op het verleden worden toegepast indien zulks de uitdrukkelijke of de stilzwijgende maar zekere bedoeling van de wetgever is geweest, wat evenwel in dezen met bedoelde wet noch expliciet noch impliciet het geval is (Cass., 18 maart 1960, *Pas.*, 1960, I, 844; Gent, 21 april 1983, *T.B.H.*, 1984, 30; Kritische noot T. Verhoest onder Gent, 9 mei 1997, *T.R.V.*,

1997, 403, dat het niet-retroactiviteitsbeginsel van de nieuwe wet onbesproken laat; Kh. Dendermonde, 3 november 1997, *T.B.H.*, 1998, 610).

Derhalve heeft de niet-retroactiviteit van de litigieuze wetgeving niet tot gevolg dat aan de verweerders als *oprichters* van de C.V. L. opgericht vóór de inwerkingtreding van bedoelde wet die de nieuwe aansprakelijkheidsregeling bepaalt, een zwaardere aansprakelijkheid kan worden opgelegd dan die welke op hen rustte op het tijdstip van de oprichting van de C.V. L. op 27 juli 1990. De verbintenissen van verweerders als oprichters waren vervuld op het ogenblik van de oprichting, die inderdaad een juridische aflopende handeling is, zodat aan verweerders niet een zwaardere aansprakelijkheid kan worden opgelegd door achteraf afgekondigde en in werking getreden wettelijke bepalingen die niet afwijken van het in art. 2 B.W. vastgelegd beginsel van de niet-retroactiviteit van de wet (Cass., 9 november 1984, *loc. cit.*; Kh. Charleroi, 16 februari 1999, *J.L.M.B.*, 2000, 276; H. Braeckmans, «Aspecten van overgangsrecht in de nieuwe Vennootschapswet van 5 december 1984», *R.W.*, 1984-85, 2736).

Dit onderdeel van de vordering is dan ook ongegrond.

...

VREDEGERECHT TE MOL

24 OKTOBER 2000

Rechter: de h. Berghmans

Advocaten: mrs. Hermans loco Peeters en Kersemans loco De Chaffoy

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – Houder van jachtrecht – Wildschade – Art. 24 Jachtdecreet Vlaamse Gewest – Belangrijke wildschade – Te beoordelen op basis van de totale oppervlakte van de eigendom van eisers

Art. 24 van het Vlaamse Jachtdecreet van 24 juli 1991 bepaalt dat enkel belangrijke wildschade dient vergoed te worden. De benadeelde dient te bewijzen dat belangrijke wildschade werd aangericht.

Ter beoordeling van de belangrijkheid van de schade moet niet alleen rekening worden gehouden met de schade toegebracht op het perceel van de benadeelde, waarop de beschadigde boompjes werden aangeplant, maar ook met de totale oppervlakte van de eigendom waarop door de benadeelde aan verschillende personen jachtrecht werd verleend.

N.V. K. t/ D. de C.

...

Te dezen is het Jachtdecreet van 24 juli 1991 van toepassing; krachtens art. 43 van dit decreet wordt, wat het Vlaamse Gewest betreft, de wet van 14 juli 1961 tot regeling van het herstel der door grof wild aangerichte schade, opgeheven; aldus is de houder van het jachtrecht, zoals door de wet van 14 juli 1961 bepaald werd, niet langer objectief aansprakelijk voor de wildschade;

Art. 24, eerste en tweede lid van voornoemd decreet bepaalt: «De vergoeding van de belangrijke wildschade, be-

houdens de schade die veroorzaakt wordt door konijnen, wordt vastgesteld volgens de gewone rechtsregels. Onder wildschade wordt verstaan: de volledige schade veroorzaakt door de dieren die behoren tot de in artikel 3 bedoelde soorten»;

Reeën ressorteren onder de dieren opgesomd in art. 3 van dit decreet;

Allereerst bepaalt art. 3 van dit decreet dat voor vergoeding in aanmerking komt de «belangrijke» wildschade; dit impliceert dat de normale wildschade niet voor vergoeding in aanmerking komt;

Vervolgens zijn de regels van het gemene recht van toepassing voor de vaststelling van die schade, dus de artikelen 1382-1383 e.v. B.W.;

Krachtens art. 5 van dit decreet is voor het jagen op grof wild een afschotplan verplicht;

In uitvoering van art. 5 van dit decreet vaardigde de Vlaamse Regering op 13 juli 1994 een Besluit uit tot invoering van een afschotplan voor reewild. Volgens art. 1 van dit Besluit wordt onder afschotplan verstaan: «een regeling waarin per seizoen op basis van kwantitatieve of kwalitatieve criteria over reewildstand en jachtterrein vastgesteld wordt hoeveel stuks van een bepaalde wildsoort op een bepaald terrein door de jagers mogen of moeten worden afgeschoten».

Art. 7 van dit Besluit bepaalt dat het afschotplan het maximum- en eventueel het minimumaantal te schieten reeën bepaalt, zo nodig onderverdeeld volgens het geslacht, de leeftijd of andere kenmerken;

Er dient vastgesteld dat een afschotplan een verplichting tot afschieten kan opleggen dan wel een toelating verlenen tot het afschieten van een maximum aan reewild;

De door verweerder *in casu* voorgelegde afschotplannen verlenen hem de *vergunning* tot het schieten van maximum zes stuks reewild; de afschotplannen vermelden niet «de *verplichting* tot het afschieten van zes stuks; verweerder mag, maar moet niet maximum zes stuks schieten;

Alvorens vergoeding te kunnen verkrijgen, moet eiseres allereerst, volgens het gemene recht, een fout van verweerder bewijzen, alsmede het oorzakelijk verband tussen die fout en de door hem geleden schade;

Eiseres voert aan dat verweerder aansprakelijk is voor de schade die werd veroorzaakt op haar eigendom gelegen te Geel, (...) aan aangeplante sylvesterbomen; volgens haar afgevaardigd bestuurder werden deze bomen aangeplant in het jaar 1996;

Bij aangetekende brief van 6 maart 1997 wordt verweerder door eiseres ingebreke gesteld omtrent de beweerde wildschade; bij gebreke aan enige tegenindicatie en in het licht van de bevindingen van de deskundige, dient te worden aangenomen dat de schade werd aangericht einde 1996-begin 1997;

In het licht van deze feitelijke gegevens kan ter beoordeling van huidige betwisting slechts rekening worden gehouden met de aan verweerder verleende jachtrechten vanaf januari 1996, minstens vanaf 5 mei 1996; de schade werd aldus aangericht nadat de jachtovereenkomst gedateerd op 4 januari 1996, ondertekend door verweerder op 13 maart 1996 en bevestigd door eiseres op 5 mei 1996, op 1 juni 1996 van toepassing werd;

Er wordt hier verwezen naar stuk 6 van het dossier van eiseres waarbij een plan is gevoegd, en waarop de gronden waarop verweerder jachtrecht had in het rood zijn aange-

duid en het perceel waarop de schade werd aangericht staat vermeld onder littera A (zie P.V. van persoonlijke verschijning); Zoals uit dit plan blijkt, zijn de percelen waarop verweerder jachtrecht heeft niet aaneengesloten; tussenin liggen gronden waarop de heer D. de C., afgevaardigd bestuurder van N.V. K. en N.V. S., jachtrecht heeft; op deze laatste percelen wordt eveneens op reeën gejaagd;

Zoals de afgevaardigd bestuurder van eiseres verklaarde, zijn de percelen onderling niet afgescheiden door afsluitingen; de deskundige is van oordeel dat een draadafsluiting niet efficiënt is om reeën op afstand te houden; verweerder heeft geen fout in oorzakelijk verband begaan door geen draadafsluiting te plaatsen, evenmin heeft de afgevaardigd bestuurder van N.V. K. een draadafsluiting aangebracht;

Zowel uit stuk 6 als stuk 7 blijkt dat eiseres voor perceel sub littera A reeds jachtrecht verleende vóór de aanplanting met sylvesterbomen; eiseres heeft met volledige kennis van de aanwezigheid van reeën het risico genomen om de aanplanting zonder afdoende bescherming aan te brengen;

De afgevaardigd bestuurder verklaarde dat hij het hem verleende afschotplan heeft nageleefd, maar zonder daarvan enig bewijs te leveren;

De boswachter verklaarde dat hij 15 à 20 reeën heeft geteld; zelfs wanneer verweerder het maximum van zes stuks vee heeft afgeschoten, blijven er nog verscheidene reeën over; ook deze dieren zoeken voedsel; zo al zou vaststaan dat verweerder geen zes reeën heeft geschoten en dit een fout van hem zou kunnen inhouden, dan staat deze niet in een bewezen oorzakelijk verband met de schade;

Zoals hierboven reeds vermeld, legt de aan verweerder verleende vergunning tot het afschieten van zes reeën (afschotplan) niet de verplichting op om dat aantal dieren te moeten schieten; evenmin wordt een minimum af te schieten opgelegd;

Eiseres toont niet aan dat verweerder een aanvraag van een afschotplan heeft gedaan tot het schieten van te weinig dieren;

Art. 24 van het decreet van 24 juli 1991 bepaalt dat enkel belangrijke wildschade dient vergoed;

Rekening dient tevens te worden gehouden met het gegeven dat eiseres voor een zeer grote oppervlakte, inclusief het beschadigde perceel, aan verscheidene personen jachtrecht heeft verleend in een gebied waarin zich verscheidene reeën ophouden, wat hoe dan ook zekere, onbelangrijke (normale) wildschade meebrengt; het behoort aan eiseres om te bewijzen dat belangrijke wildschade werd aangericht;

Op grond van de thans voorliggende gegevens kan niet worden vastgesteld of deze schade als belangrijk dient te worden aangemerkt;

Ter beoordeling van de belangrijkheid van deze schade moet niet alleen rekening worden gehouden met de schade toegebracht op perceel A, maar ook met de totale oppervlakte van de eigendom van eiseres en waarop jachtrecht werd verleend;

Het is onredelijk om enkel en alleen perceel sub littera A in aanmerking te nemen, omdat precies daar boompjes werden aangeplant, en de overige eigendom niet in ogenschouw te nemen (zie *mutatis mutandis* Rb. Turnhout, 25 september 2000, A.R. 99-1212-A, onuitgegeven);

Het zij ten slotte beklemtoond dat de afgevaardigd bestuurder van eiseres zelf houder was van een jachtrecht over

aanpalende gronden, maar dat hij om begrijpelijke redenen niet wordt aangesproken in schadevergoeding; ook de reeën die op zijn jachtgebied rondlopen houden zich niet aan perceelgrenzen;

Besluit: er is geen fout van verweerder bewezen, evenmin als enig oorzakelijk verband van enige mogelijke (maar niet bewezen) fout met de schade, en er is ook geen bewijs van een belangrijke schade;

De vordering is ongegrond.

NOOT – Bovenstaand vonnis is in kracht van gewijsde gegaan.

KANTTEKENINGEN

INWERKINGTREDING OP 1 JULI 2001 VAN DIVERSE WIJZIGINGEN AAN HET BESLAGRECHT

De wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (*B.S.* 9 augustus 2000) is eindelijk – gedeeltelijk – in werking getreden op 1 juli 2001 (*K.B.* van 31 mei 2001, *B.S.* 20 juni 2001 (tweede uitgave)).

Het belangrijkste deel van de wet van 29 mei 2000, namelijk de inrichting van een centraal elektronisch bestand van beslagberichten ter vervanging van de huidige beslagberichten in de griffies van de rechtbanken van eerste aanleg, treedt nog niet in werking.

Art. 29 van de wet van 29 mei 2000 geeft aan de Koning de ruime bevoegdheid voor elke individuele bepaling van de wet de datum van inwerkingtreding te bepalen. De eerste trein bepalingen die thans in werking treedt, betreft diverse wijzigingen aan het beslagrecht die op zichzelf niet verbonden zijn met de inrichting van een centraal elektronisch bestand van beslagberichten. Het gaat om de volgende artikelen van de wet van 29 mei 2000 : 1, 5, 6, 7, 8, 11 (1° en 2°), 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25 en 29. Voor een bespreking van deze diverse wijzigingen kan worden verwezen naar de reeds verschenen bijdragen: E. Dirix en S. Brijs, «De centralisatie van de beslagberichten en andere wijzigingen aan het beslagrecht», *R.W.* 2000-01, 41-48; E. Dirix en P. Taelman (red.), *Beslag- en executierecht – naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001 met bijdragen van S. Brijs, E. Dirix, D. Michiels, K. Broeckx, B. De Groote en P. Taelman; V. van den Haselkamp-Hansenne, «La loi du 29 mai 2000 portant création d'un fichier central des avis de saisies, de délégation, de cession et de règlement collectif de dettes et modifiant certaines dispositions du Code Judiciaire», *J.T.* 2001, 257-265, tevens verschenen in *Le point sur les procédures* (tweede deel), CUP, vol. 43, december 2000, 379; A. Verbeke, «Het nieuwe artikel 1524 Ger.W.: gemeenmaking van roerend beslag zonder collectivisering», *R.W.*, 2000-01, 1545-1559).

Hierna wordt derhalve enkel de aandacht gevestigd op de belangrijkste bepalingen die in werking zijn getreden:

– Door een wijziging van artikel 1499 Ger.W. wordt verduidelijkt dat een notariële akte niet betekend dient te worden (administratieve uitvoerbare titels wel).

– Zowat de belangrijkste wijziging voor de praktijk vinden we terug in art. 6 van de wet, dat het volgende nieuwe lid invoegt in art. 1494 Ger.W. : «Wanneer voornoemd beslag echter gelegd wordt om de betaling te verkrijgen van vervallen termijnen van een schuldvordering betreffende de periodieke inkomsten, kan het ook plaatsvinden om de betaling te verkrijgen van de nog te vervallen termijnen, naarmate die vervallen.»

Het beslag dat werd gelegd voor vervallen onderhoudsgelden, huurgelden, enz. kan dus voortaan ook dienen voor de betaling van op het moment van het beslag nog niet vervallen termijnen, op het moment dat deze vervallen zijn. Men dient dus niet meer telkens opnieuw uitvoerend beslag te leggen (al dan niet via omzetting van bewarend beslag) voor de intussen vervallen termijnen.

– Voorts kunnen technische wijzigingen worden gesignaleerd aan de artikelen 1424, 3°, 1502, 1526*bis* en 1544 Ger. W.

– De wijziging aan art. 1562 Ger. W. strekt ertoe te verduidelijken dat bij beslag wegens een gemeenschappelijke schuld of een eigen schuld die het gemeenschappelijk vermogen bezwaart, op een onroerend goed dat tot de gemeenschap behoort, de procedure van uitwinning dient te worden gevoerd *tegen beide echtgenoten*.

– Inzake onroerend beslag en rangregeling vinden een aantal kleine, maar voor de praktijk belangrijke wijzigingen plaats die het leven van de notarissen moeten vergemakkelijken en dan ook worden toegejuicht (D. Michiels, «Actuele problemen inzake onroerend beslag» in E. Dirix en P. Taelman (red.), *Beslag- en executierecht – naar een collectief beslagrecht*, geciteerd, (67) 120 e.v., randnr. 95 e.v.).

– Een laatste wijziging verlost de griffies van de verplichting thans vervat in art. 1675/9, § 1, 2° Ger.W., een afschrift te bezorgen aan alle schuldeisers en andere betrokkenen van de aan het verzoekschrift «als bijlage gevoegde stukken». Een kostelijke en weinig zinvolle formaliteit werd daardoor geschrapt.

Art. 9 van de wet, dat o.m. de schorsende werking van de revindicatie bevestigde, zal nog niet in werking treden. Verwacht wordt evenwel dat de beslagrechters bij de interpretatie van de huidige wet, zullen kiezen voor de interpretatie aangenomen door de wetgever. Ook de wijzigingen aan art. 1524 Ger. W. (en art. 1543*bis* Ger.W. voor derdenbeslag) treden nog niet in werking (zie in dat verband de geciteerde kritische bijdrage van A. Verbeke).

Het is nu wachten op de inwerkingtreding van het belangrijkste gedeelte van de wet, het centraal elektronisch bestand van beslagberichten. Het valt te betreuren dat sinds 29 mei 2000 blijkbaar nog maar weinig werd ondernomen met het oog op het opstellen van de lange reeks noodzakelijke K.B.'s (zie de talrijke delegaties aan de Koning in de wet, naast de aanpassingen van bestaande K.B.'s) en met het oog op de technische realisatie van het project. De verwezenlijking op het terrein van dit reeds door de wetgever goedgekeurde initiatief past nochtans uitstekend in het grote *E-Justice* project aangekondigd door de huidige regering, zodat gehoopt mag worden dat zij deze kans niet laat liggen.

Stan Brijs

BOEKEN

T.L.W. SCHEIRS, **Basiswetteksten inzake strafrecht en strafprocesrecht**, tweede druk, Antwerpen, Intersentia, 1999, 547 p.

De tweede druk van dit handzame wetboek – dat men a.h.w. in zijn broekzak kan wegmoffelen, wat een ontegenzeggelijke troef is voor een wetboek – verschilt zowel qua inhoud als qua vormgeving niet zoveel van de eerdere editie (*cf.* de eerdere bespreking, *R.W.*, 1999-2000, 343). Wel werd in deze tweede druk de volledige tekst van het E.V.R.M. toegevoegd, alsook «excerpten» uit de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Toch zijn het niet vooral deze «nieuwe» teksten die er verantwoordelijk voor zijn dat deze nieuwe druk bijna honderd pagina's dikker is dan de vorige, maar wel de ongebreidelde stroom van wetgeving die de rechtzoekenden meer en meer lijkt weg te spoelen. Aldus zag de samensteller zich verplicht om reeds gewijzigde maar nog niet in werking getreden wetbepalingen in cursieve druk na de vigerende tekst weer te geven, waarbij dan achteraan in het wetboek de inwerkingtreding van de nieuwe tekst wordt vermeld. Handig is anders, maar de wetgever maakt het ons nu eenmaal niet gemakkelijk.

Zoals de samensteller in zijn woord vooraf beklemtoont, is «deze verzameling in de eerste plaats bedoeld voor studenten», hoewel ze «ook voor de rechtspractici haar nut kan bewijzen». Voor wie niet graag zonder wetboek bij de hand in het juridische strijdperk treedt – in de rechtbank of elders – maar evenmin bereid is om verscheidene kilo's aan wetboeken mee te zeulen, kan de voorliggende verzameling dan ook ongetwijfeld uitkomst bieden.

Steven Van Overbeke

BALIE

SAMENSTELLING ORDE DER ADVOCATEN

Hof van Cassatie:

Stafhouder: mr. J.-M. Nelissen Grade

Leden: mrs. J. Kirkpatrick, C. Draps, P. Gérard, H. Geinger

Antwerpen:

Stafhouder: mr. P. Segers

Leden: mrs. J. Dierckx, E. Janssens, L. Nelis, J. Jespers, G. Marinus, S. Wens, E. Van Der Mussele, C. Marinower, P. Van Leemput, A. Moens, F. Op De Beeck, F. Marck, A. Collin, M. Ballon, A. Mortelmans

Brussel (NL):

Stafhouder: mr. D. Lindemans

Leden: mrs. B. Asscherickx, J.-P. Fierens, X. De Kesel, A. Gooris, J. Vanderhasselt, L. Vanheeswijck, H. Verbist, F. Keuleneer, L. Van Den Bon, N. Van Ranst, K. Vercraeye, G. Szabo, B. Martens, P. Hofströssler, P. A. Dillen, B. De Vuyst

Dendermonde:

Stafhouder: mr. H. De Smedt

Leden: mrs. J. Thyssen, D. Amelinckx, E. Pieters, M. Jannis, D. Gheys, B. Alderweireldt, J. Nijs, A. Coppens, L. Truyens, L. Steyaert, W. Devos, M. Grysolle, P. Mortier, J. Colpaert

Gent:

Stafhouder: mr. M. Herssens

Leden: mrs. M. Van Poucke, W. Moens, R. Torrekens, J. Decoene, D. Matthys, F. Van Vlaenderen, G. Van Hamme, L. Claeys, F. Hofmans, N. Verbeest, J. De Paepe, H. De Meyer, S. Ossieur, I. Martens, M. de Clippele, F. Mertens

Kortrijk:

Stafhouder: mr. Ph. De Jaegere

Leden: mrs. C. Kestens, J. Colpaert, L. Lambert, F. Deboutte, K. Segers, F. Cambien, R. Bauwens, P. Ketels, J. Leysen, R. Devloo, M. Vandeputte, P. Lombaerts, P. Defreyne

Leuven:

Stafhouder: mr. K. Hubrechts

Leden: mrs. F. Wouters, T. Janssens, F. Dans, L. Jordens, P. Verlooy, Ph. Willemyns, Ph. Declercq, J. Mommaerts, M. Daniëls, F. Raymaekers, V. Coigniez, L. De Meirsmen, S. Van Gastel, H. Melotte

Mechelen:

Stafhouder: mr. E. De Ridder

Leden: mrs. J. Vrijdaghs, J. De Ridder, L. Charlier, S. Van Roy, M. Joris, D. De Schoenmaeker, E. Van Daele, J. Verwaest, D. Pauwels, D. Vanlook, A. Verbruggen, B. Van den Eede, A. Van de Velde, V. Longrée

Oudenaarde:

Stafhouder: mr. M. H. Vanhonsenbrouck

Leden: mrs. C. Heerman, H. Van Driessche, J. Vander Schelden, P. Vanden Broecke, M.-P. Gremontprez, D. Van Herzeele, P. De Backer, A. Eeckhout, B. Piessevaux, K. Vander Stuyft, Ph. Dupont, L. Pluym, C. De Langhe, L. Diependaele

Tongeren:

Stafhouder: mr. J. Smeets

Leden: mrs. Ph. Noelmans, J. Smets, A. Janssen, P. Cox, G. Alofs, I. Bude, A. Sas, L. Vanderputte, J. Vandeborne, H. Franssens, Z. Miskovic, H. Smets, M. Smeets, H. Hiemeleers

SAMENSTELLING BESTUUR VLAAMSE CONFERENTIE

Gent:

Voorzitter: mr. K. Markey

Leden: mrs. H. De Meyer, K. Van Keymeulen, F. Mertens, I. Martens, L. Ryckaert, B. Heytens, S. Van Hecke, S. Ossieur, I. Vereecken, S. De Raedt, G. Deconinck

GERECHTSDEURWAARDERS

SAMENSTELLING RAAD VAN DE ARRONDISSEMENTS-KAMER

Antwerpen:

Syndicus: mr. L. Engels

Leden: mrs. J. Behaeghel, P. De Haes, R. Vandenhende, H. Luyten, C. Bellens, G. Hemelaer

NOTARIAAT

SAMENSTELLING GENOOTSCHAP VAN NOTARISSEN

Antwerpen:

Voorzitter: mr. A. Van den Bossche

Leden: mrs. H. De Decker, E. Van Tricht, D. Smets, C. Stoel, B. Cuvelier, M. De Backer, D. Couturier, M. De Graeve, M. Demaeght, H. Hellemans, H. Verschraegen

VREDE- EN POLITIERECHTERS

SAMENSTELLING KONINKLIJK VERBOND VAN VREDE- EN POLITIERECHTERS

Voorzitter: S. Maertens

Secretaris: J. De Gols

Ondervoorzitters: J. Desmecht, G. De Palmaer, C. Capitaine,
A. De Roeck
Hoofdredacteur: G. Benoît
Medewerkers: E. Verryck, T. Mineur, Ch. Fourie

MEDEDELINGEN

Beknopt overzicht van de sociale zekerheid in België 2001

De nieuwe editie van het «Beknopt overzicht van de sociale zekerheid in België» is verschenen.

Deze publicatie bevat een zo volledig mogelijke synthese van de reglementering inzake sociale zekerheid op 1 januari 2001, zowel voor de werknemers, de zelfstandigen, de ambtenaren, de mijnwerkers en gelijkgestelden en de zeelieden ter koopvaardij.

Het «Beknopt overzicht van de sociale zekerheid in België 2001» telt 565 bladzijden en kan worden bekomen bij Dienst Publicaties van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, Zwarte Lievevrouwstraat 3C, 1000 Brussel.

Internationaal colloquium: De bescherming van het leefmilieu

De onderzoekscentra Metro en Ius Commune van de Universiteit van Maastricht en de Rechtsfaculteit van Luik organiseren op 19 en 20 oktober 2001 aan de Universiteit van Luik (Château de Colson) een internationaal colloquium over «La protection de l'environnement au coeur du système juridique international et du droit interne. Acteurs, valeurs et efficacité».

Bijkomende inlichtingen: Faculté de Droit de l'Université de Liège, Boulevard du Rectorat 7, Bât. B31, 4000 Luik. Wetenschappelijk secretariaat: mevr. S. Leprince et N. Van Damme, tel. 0032 4 366 30 30, e-mail: Sylviane.Leprince@ulg.ac.be en N.Vandamme@ulg.ac.be. Administratief secretariaat: mevr. M. Bongard, tel. 0032 4 366 31 57, fax 0032 4 366 29 83, e-mail: M.Bongard@ulg.ac.be.

Voordracht: Verkeersongevallen: harmonisatie van wetgevingen

De Belgische Vereniging voor Verzekeringsrecht (B.V.V.R.), Belgische Sectie van de A.I.D.A., organiseert op donderdag 25 oktober 2001 om 17 uur een voordracht van de heer Hubert Groutel, hoogleraar aan de Université Montesquieu-Bordeaux IV en directeur van het Institut des assurances de Bordeaux de over het onderwerp: «Verkeersongevallen: voor een harmonisatie van de wetgeving van de Europese Unie».

Bij die gelegenheid zal professor Groutel de werkzaamheden bespreken van twee groepen deskundigen, die het Europees Parlement voorstellen moeten doen voor de toenadering van de wetgevingen betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers.

Inlichtingen: Belgische Vereniging voor Verzekeringsrecht (BVVR), Belgische sectie van de AIDA, Huis der Verzekering, de Meeûsplantsoen 29, B-1000 Brussel, tel. 02/547.57.21 of 02/547.57.23.

Recyclage-avond: De nieuwe VZW-wet

Op 25 oktober 2001 organiseert de Vakgroep Economisch Recht een recyclage-avond met als onderwerp «De nieuwe V.Z.W.-wet. Een overzicht van de wijzigingen». De uiteenzetting wordt gegeven door Dirk Van Gerven, advocaat aan de balie van Brussel en Elke Janssens, advocaat aan de balie van Brussel en assistent aan de V.U.B. De recyclage-avond is erkend door de Vereniging van Vlaamse Balies en geeft recht op 2 juridische punten.

Nadere informatie kan worden bekomen bij Mevrouw Shirley Demeue (tel. 02/629.26.38, fax 02/629.36.98, sdemeue@vub.ac.be) of bij Mevrouw Elke Janssens (tel. 02/663.50.74, elke.janssens@nautadutilh.com).

Lustrumconferentie: Ius commune in het rechtsonderwijs

Op 25 en 26 oktober 2001 zal te Maastricht een tweedaagse internationale conferentie worden georganiseerd met als titel «Towards a European Ius Commune in Legal Education and Research». Tijdens deze conferentie zal door nationale en internationale onderzoekers worden ingegaan op de toenemende rol van het Ius Commune in het onderwijs en onderzoek in Europa.

Inlichtingen: Ius Commune, Onderzoeksschool: tel 043/388.32.07 en 043/388.30.060

Permanente Vorming Sociaal Recht (VUB)

De Vereniging van VUB-Alumni Sociaal Recht heeft tot doel de studie en beoefening van het sociaal recht te bevorderen en richt in het komende gerechtelijk jaar, samen met de Vakgroep Sociaal Recht, een programma van permanente vorming in.

Programma:

- 8 november 2001 (17u00 - 20u00): De wet van 22 mei 2001 betreffende de werknemersparticipatie in het kapitaal en in de winst van de vennootschappen: sociaal- en fiscaalrechtelijke aspecten
- 13 december 2001 (14u00 - 17u00): Sociale grondrechten: bakens voor een vernieuwd sociaal recht.
- 10 januari 2002 (17u00 - 20u00): Cassatieberoep in sociale zaken.
- 14 februari 2002 (17u00 - 20u00): De nieuwe wetgeving inzake aanvullende pensioenen.
- 14 maart 2002 (17u00 - 20u00)
- 11 april 2002 (17u00 - 20u00): Administratieve en strafsancities in de sociale zekerheid, inzonderheid in de werkloosheid.

Inlichtingen: VUB-Vakgroep Sociaal Recht, mevr. N. Vernimmen, tel.: 02/629.25.64, fax: 02/629.36.33, e-mail: nvernimm@vub.ac.be

Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht / Nederlandse Vereniging voor Europees Recht

Op 2 november 2001 vindt de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht plaats, die dit jaar gehouden wordt in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht. Deze vergadering zal worden gehouden in het gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden, Kazernestraat 52, Den Haag. De vergadering zal om 13.30 uur worden geopend met het huishoudelijk gedeelte van de Vereniging voor Internationaal Recht. Omstreeks 14.00 uur begint het openbare gedeelte van de bijeenkomst. Behandeld worden de preadviezen van Dr. R.A. Wessel en Prof. B. de Witte, getiteld «De Europese Unie in de internationale rechtsorde» respectievelijk «Internationale verdragen tussen lidstaten van de Europese Unie». Ook niet-leden van de verenigingen zijn van harte welkom.

Inlichtingen: mr. J.J. van Haersolte-van Hof, De Brauw Blackstone Westbroek, Postbus 90851, 2509 LW DEN HAAG, fax 070/324.20.95, e-mail: jivanhaersolte@dbbwn.nl en bij mr R.J.M. van den Twel, Pels Rijcken & Droogleevers Fortuijn (advocaten), Postbus 11756, 2502 AT DEN HAAG, fax 070/515.31.01, e-mail: rjm.vandentweel@pdf.nl

Symposium: Hete hangijzers in de letselschade III

De Pals Groep, specialisten in letselschade, organiseert vrijdag 9 november 2001 in samenwerking met de Whiplash Stichting Nederland haar derde jaarsymposium te Amsterdam.

Programma:

- De WAO-herziening volgens Donner en de gevolgen hiervan voor de letselschade
- Amerikaanse toestanden?
- Arbeidsreintegratie en de Schaderegeling
- Schadebeperking bij «wrongful pregnancy»

Inlichtingen en inschrijvingen: Whiplash Stichting Nederland, Sandra Flierman – ter Hedde, tel. 030/656.54.86, fax 030/656.52.52.

Nieuw

Bronnenboek Internationaal Recht

JAN WOUTERS

2000; ISBN 90-5095-150-3; 932 BLZ.; 4950 BEF; 122,70 €.

Dit boek omvat een selectie van de voornaamste bronnen van het internationaal recht, en van het recht der internationale instellingen die voor de Belgische rechtsbeoefenaar van belang zijn. Niet alleen de Belgische wetgeving en rechtspraak in verband met internationaal recht en de internationale betrekkingen van België en Vlaanderen werd opgenomen. Het boek omvat ook een groot aantal volkenrechtelijke documenten, met inbegrip van de belangrijkste verdragen waarbij België partij is, de basisakten van een aantal internationale organisaties, VN-resoluties, teksten van de International Law Commission en fragmenten van belangrijke uitspraken van internationale rechtscolleges.

De teksten zijn thematisch gerangschikt en omvatten o.m. de volgende categorieën: (i) rechten en verplichtingen van Staten; (ii) niet-statelijke entiteiten; (iii) verdragenrecht; (iv) nationaliteit; (v) strafrecht en uitlevering; (vi) het recht van de zee en internationale waterlopen; (vii) lucht- en ruimtevaart; (viii) Antarctica; (ix) voor-

rechten en immuniteiten; (x) Staatsaansprakelijkheid; (xi) regeling van internationale geschillen; (xii) mensenrechten, mondiaal; (xiii) mensenrechten, regionaal; (xiv) vluchtelingen; (xv) economisch recht; (xvi) milieurecht; (xvii) humanitair recht; (xviii) wapenbeheersingsrecht; (xix) mondiale internationale organisaties; (xx) regionale internationale organisaties.

Voor zover beschikbaar, is telkens een Nederlandstalige versie van de internationale documenten opgenomen. Aan het einde is een chronologisch en trefwoordenregister opgenomen.

Dit boek verzamelt de belangrijkste bronnen van het internationaal recht en is het meest complete werk op de markt.

Jan Wouters is hoogleraar aan de K.U. Leuven, waar hij internationaal recht en het recht der internationale instellingen doceert. Tevens is hij advocaat te Brussel.

ANTWERPEN - GRONINGEN - OXFORD
INTERSENTIA RECHTSWETENSCHAPPEN

Bestel nu!

bel

03/680 15 50

fax

03/658 71 21

mail@intersentia.be

stuur onderstaande coupon in een voldoende gefrankeerde envelop naar Intersentia uitgevers Churchillaan 108 - 2900 Schoten

Antwoordcoupon

☐ Ja, ik bestel ... ex. van het boek *Bronnenboek Internationaal Recht* (ISBN 90-5095-150-3) aan de prijs van 4.950 BEF per exemplaar. Ik betaal pas na ontvangst van de factuur, die mij samen met mijn bestelling bezorgd wordt.

Uw persoonsgegevens worden opgeslagen in de databank van Intersentia uitgevers en uitsluitend door Intersentia uitgevers gebruikt voor eigen commerciële doeleinden. Ze worden niet doorgegeven aan derden. Conform de wet op de persoonsgegevens van 8/12/90 hebt u recht op inzage en correctie van deze gegevens.

Dhr./Mevr. (schrappen wat niet past)

Naam, voornaam

Firma

BTW-nr.

Functie

Straat + nr.

Postcode + Gemeente

Tel.

Fax

E-mailadres

Datum

Handtekening

65-07-G

Exclusief aanbod voor de abonnees op het Rechtskundig Weekblad
10% korting bij aankoop van beide uitgaven

Nieuw

Basiswetteksten inzake

Handels- en Economisch Recht (2de volledig herwerkte druk)

Het recht van de intellectuele eigendom (3de volledig herwerkte druk)

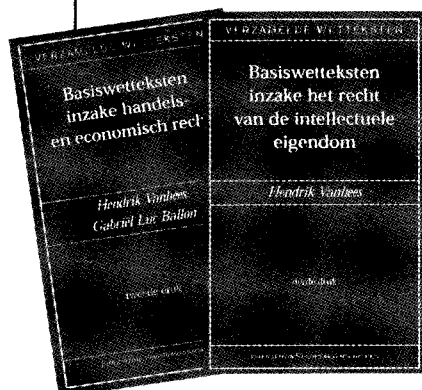
Handels- en Economisch Recht

H. VANHEES EN G.-L. BALLON

2001; ISBN 90-5095-201-1; 768 BLZ.;
1.170 BEF; 29 €

Bijgewerkt tot 31 mei 2001 – In een handig pocketformaat.

In dit wetboek zijn een groot aantal fundamentele basiswetteksten op het gebied van het handels- en economisch recht bijeengebracht. Niet alleen de student maar ook de praktijkjurist beschikt met deze uitgave over een zeer handig én volledig werk op dit gebied.

In deze nieuwe editie werden o.a. het Wetboek van Vennootschappen, de Programmawet tot bevordering van het zelfstandig ondernemerschap en de gewijzigde Wet tot bescherming van de economische mededinging opgenomen.

Het recht van de intellectuele eigendom

H. VANHEES

2000; ISBN 90-5095-149-X; 600 BLZ.;
995 BEF; 24,66 €

Bijgewerkt tot 30 juni 2000 – In een handig pocketformaat.

In dit wetboek worden een groot aantal basiswetteksten op het gebied van de intellectuele eigendom op een overzichtelijke en gebruiksvriendelijke wijze samengebracht (auteursrecht, octrooirecht, merkenrecht, tekeningen- en modellenrecht; de bescherming van topografieën van halfgeleiders, kwekersrecht, de bestrijding van namaak, ...).

Zowel internationale overeenkomsten (o.a. het TRIPS-akkoord, het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom, de Conventie van Bern voor de bescherming van letterkundige werken), als Europese regelgeving (o.a. de Verordening inzake het Gemeenschapsmerk, de Richtlijn Databanken) en Belgische Wetgeving (o.a. de Auteurswet, de Octrooiwet, de Benelux Merkenwet, de Benelux Tekeningen- en Modellenwet) werden opgenomen.

Dit handige wetboekje verdient ongetwijfeld een plaats op het werkblad van de professionals op het terrein van het intellectuele eigendomsrecht!

Bestel nu!

bel

03/680 15 50

fax

03/658 71 21

mail@intersentia.be

stuur onderstaande coupon in een voldoende gefrankeerde envelop naar Intersentia uitgevers
Churchillaan 108 - 2900 Schoten

Antwoordcoupon

Ja, ik bestel

... ex. Basiswetteksten inzake
Handels- en Economisch recht,
ISBN 90-5095-201-1,
aan 1.170 BEF of 29 € /ex.

... ex. Basiswetteksten inzake het
recht van de intellectuele eigendom,
ISBN 90-5095-149-X,
aan 995 BEF of 24,66 € /ex.

... ex. van beide uitgaven en geniet
exclusief als abonnee op het
Rechtskundig Weekblad 10 % korting
op het totaalbedrag. Ik betaal dus
slechts 1.948 BEF of 48,30 €
ipv 2.165 BEF of 53,66 €

Uw persoonsgegevens worden opgeslagen in de databank van Intersentia uitgevers en uitsluitend door Intersentia uitgevers gebruikt voor eigen commerciële doeleinden. Ze worden niet doorgegeven aan derden. Conform de wet op de persoonsgegevens van 8/12/90 hebt u recht op inzage en correctie van deze gegevens.

Dhr./Mevr. (schrappen wat niet past)

Naam, voornaam

Firma

BTW-nr.

Functie

Straat + nr.

Postcode + Gemeente

Tel.

Fax

E-mailadres

Datum

Handtekening